

Riksdagens protokoll

2008/09:45

Tisdagen den 9 december

Kl. 13.30 – 16.01

18.00 – 21.59

Protokoll
2008/09:45

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 3 december.

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2008/09:154

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:154 Risken för tortyr efter en avvisning
av Veronica Palm (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 januari 2009.

Skälen till dröjsmålet är sedan tidigare inplanerade åtaganden samt
tidsbrist i kammaren.

Stockholm den 8 december 2008

Justitiedepartementet

Tobias Billström

Interpellation 2008/09:161

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:161 Översyn av preskriptionstiden
av Christina Axelsson (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 16 december 2008.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 1 december 2008

Näringsdepartementet

Maud Olofsson (c)

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:177 Erkännande av folkmorden i Turkiet av Nikos Papadopoulos (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 januari 2009.

Skälet till dröjsmålet är dels tidigare inbokat engagemang, dels utlandsresa.

Stockholm den 3 december 2008

Utrikesdepartementet

Carl Bildt

Svar på
interpellationer

3 § Svar på interpellation 2008/09:104 om utvecklingen i Kongo

Anf. 1 Utrikesminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Peter Hultqvist har frågat mig vilka åtgärder jag kommer att vidta för att bidra till en fredlig lösning, bättre levnadsförhållanden och ökad säkerhet för de flyende människorna i Kongo. Peter Hultqvist har även frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att företagsintressen, däribland svenska, inte ska agera så att de motverkar möjligheterna att åstadkomma en fredlig utveckling i Kongo som helhet.

Jag delar Peter Hultqvists oro för situationen i Demokratiska republiken Kongo. Sedan stridigheterna åter blossade upp i slutet av augusti har cirka en kvarts miljon nya internflyktingar tillkommit i regionen. Totalt beräknas nu antalet internflyktingar i Kongo kunna uppgå till så många som 1,4 miljoner människor.

Sverige följer utvecklingen i Demokratiska republiken Kongo mycket nära. Under de senaste veckorna har Sverige och Europeiska unionen aktivt verkat för ökat regionalt och internationellt engagemang och dialog. Vi välkomnar således de ansträngningar som nu görs, bland annat av FN-sändebudet Olusegun Obasanjo, för att säkerställa att striderna upphör, att en fredlig lösning kan nås, att flyktingar kan återvända och att den humanitära hjälpen kan nå fram.

Givet den mycket svåra situationen är det i nuläget viktigast att säkra de humanitära organisationernas tillträde till internflyktingläger och byar, att situationen stabiliseras och att flyktingar kan återvända hem. Sverige är en av de största humanitära givarna till Demokratiska republiken Kongo och har hittills i år bidragit med ca 267 miljoner kronor, varav ca 50 miljoner kronor de senaste veckorna. Vi har dessutom beredskap för ytterligare 10 miljoner kronor i humanitärt stöd. Även EU och övriga medlemsländer ger ett mycket stort humanitärt bidrag till Kongo.

Sverige stöder också aktivt, dels bilateralt, dels inom ramen för olika EU-insatser, ansträngningarna att reformera försvar, polis och rättsväsende i DRK i syfte att främja varaktig fred och stabilitet i landet samt att främja demokrati och mänskliga rättigheter.

Frågan om situationen i landet har även intensivt diskuterats i FN:s säkerhetsråd under hösten. Den 20 november antogs en resolution där säkerhetsrådet beslutade om en temporär förstärkning om ca 3 000 personer till Monuc, FN:s fredsbevarandeoperation. Monuc kommer därigenom att uppgå till ca 20 000 militärer och poliser. Beslutet syftar till att

stärka Monucs förmåga att skydda civila, strukturera om organisationen samt omgruppera styrkorna för att därigenom skapa stabilitet. Monucs mandat kommer också att omförhandlas innan årets slut. Det är inte utslutet att mandatet då utvidgas till att i större omfattning än i dag hantera den illegala utvinningen av naturresurser.

I Demokratiska republiken Kongo finns några av de mest omfattande naturrikedomarna i världen, men det krävs insatser för att säkra ett hållbart utnyttjande av naturresurserna och för att de ska komma befolkningen till del. Utvinningen av naturresurserna är i Demokratiska republiken Kongo delvis kantad av bland annat korruption och illegal handel. Det är viktigt att dessa problem bekämpas, inte minst för att den kongolesiska befolkningen ska få del av inkomsterna från landets naturtillgångar. I det svenska utvecklingssamarbetet är åtgärder för att bekämpa korruption, för att främja demokratisk samhällsstyrning och för byggandet av transparenta institutioner centrala.

För att öka välståndet i utvecklingsländer och i länder som drabbats av konflikt är handel och investeringar av alldeles avgörande betydelse. Internationell närvaro i olika former är viktig i sig, men jag vill här framhålla att en fri och öppen handel baserad på stabila spelregler är ett av de effektivaste sätten att uppnå ekonomisk tillväxt och utveckling. Företag som verkar på dessa marknader möter många utmaningar bland annat när det gäller mänskliga rättigheter, miljö, arbetsvillkor och korruption. Regeringen förväntar sig emellertid att svenska företag har ett ansvarsfullt uppträdande oavsett var de arbetar i världen. OECD:s riktlinjer för multinationella företag och principerna i FN:s Global Compact är universella normer för företag att ta ansvar för sitt agerande. Vi uppmanar kontinuerligt företag att använda sig av dessa normer och verktyg. Sverige försöker också på olika sätt bidra till ökad kunskap på området, bland annat om tillämpningen av OECD:s riktlinjer och riskhanteringsverktyg. Sverige ger vidare stöd till organisationen Global Witness i Kongo, samt till Extractive Industries Transparency Initiative, EITI, som båda arbetar för ökad transparens i utvinningsindustrierna. Ett viktigt mål är att bryta länken mellan exploatering av naturresurser och den pågående konflikten i de östra delarna av landet.

Anf. 2 PETER HULTQVIST (s):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Kongo Kinshasa är ett av världens fattigaste länder. Över en miljon människor befinner sig på flykt. Vi ser en mänsklig och humanitär katastrof pågå. Människor har inget hem, inget vatten, ingen mat – de mest grundläggande behoven för mänskligt liv är inte uppfyllda.

FN, en rad olika organisationer och länder, däribland Sverige, sänder bistånd. Det är bra. Men situationen blir kluven när svenska företag, i det här fallet Lundin Mining, får stämpel av att driva verksamhet byggd på utsugning och ett hänsynslöst utnyttjande av situationen.

Lundin Mining är engagerat i gruvprojektet Tenke Fungurume Mining. Man är numera 25-procentig delägare. Projektet omfattar en av världens största koppar- och koboltfyndighet. Produktionen av koppar ska starta under 2009.

Tre byar har flyttats för att ge rum för gruvdriften. Folk vars hus har rivits har fått leva med enkla presenningar som tak. Kritik har riktats om

otillräcklig kompensation och att människor har tilldelats mark som inte går att odla. Lokalbefolkning som har utlovats jobb har inte fått det, och det här har till sist skapat stora protester.

De säger till oss att vi bor på världens rikaste mark, men vi får ingenting när de tar den ifrån oss. De tar hit el, men elledningen dras över vår by. De anställer folk, men vi får inga jobb. Vi får se när lastbilar kör sönder våra vägar när de kör våra rikedomar härifrån.

Det säger några röster om Lundin Minings verksamhet.

Avtalet om kopparbrytning, som bland annat ger skattebefrielse i 16 år, har kritiserats starkt. Den demokratiskt valda regeringen i Kongo vill riva upp det, men det vill inte det bolag där Lundin Mining ingår.

Självklart påverkar Lundin Minings beteende Sveriges rykte och anseende. Risker är stor att Atlas Copco, Boliden och andra företag kan drabbas av det här. Andra som kan få oförskyld badwill är Volvo och Scania som säljer gruvmaskiner. Det har betydelse för andra svenska intressen hur Lundin Mining uppträder.

Jag noterar att utrikesministern i sitt svar säger att regeringen verkar för att OECD:s riktlinjer för företag som verkar i regioner med svag regeringskontroll ska följas, och det tycker jag är bra. Företag sägs kontinuerligt ha uppmanats att använda de här riktlinjerna.

Då är min fråga: Har det förts samtal om OECD:s normer och riktlinjer med Lundin Mining? Om svaret är ja, vad är resultatet av de samtalen? Om svaret är nej, varför har det inte skett?

Anf. 3 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Utrikesminister Carl Bildt! Jag tycker att det är mycket välkommet att den här interpellationen ställdes. Jag tycker också att det känns mycket välkommet att den debatteras i dag, dagen före det att vi ska högtidlighålla 60-årsdagen av de mänskliga rättigheterna. Det här är en fråga där bristen på mänskliga rättigheterna är tätt sammanvävd med interpellantens frågor.

Det här är ett område i världen där de mänskliga rättigheterna kränks kontinuerligt årtionde efter årtionde. Vi ser en traumatiserad befolkning och väldigt stora konsekvenser för hela samhället. Vi har alla ett ansvar att agera.

Förra veckan hade jag förmånen att representera riksdagen på en IPU-konferens i Genève angående våld mot kvinnor. Där deltog också FN:s särskilda sändebud i de här frågorna som gäller mäns våld mot kvinnor, Yakin Ertürk. Hon har tidigare sagt att de här brotten är så grova att de borde klassificeras som brott mot mänskligheten. Jag tyckte att det var intressant att diskutera de här frågorna med henne och andra kvinnor, bland annat från Afrika, under IPU-konferensen.

Det finns ett annat initiativ som jag också vill peka på. Det är att Europarådet har beslutat att utse en rapportör att skriva en rapport om våld mot kvinnor i Demokratiska republiken Kongo. Det har koppling till att vi är aktörer. Det här är en fråga för Afrika, och vi finns i Europa, men det finns kopplingar. Det är bara tio länder i Europa som har skrivit en handlingsplan när det gäller 1325. Sverige håller på att omarbete sin. Det är välkommet. Vi behöver inkludera 1820. Det är tio länder totalt i världen som har skrivit en handlingsplan. Vi har inte fått klartecken än om

1325 och 1820 kommer in i den uppdaterade versionen av den europeiska säkerhetsstrategin.

Det finns väldigt mycket vi kan göra för att ta vårt ansvar. Kung Leopold har fått många efterföljare. Jag tror att vi alla som är här har läst *Kung Leopolds vålnad*. Det är en bok som beskriver girighet och terror men också hjältemod i det koloniala Afrika. Den här girigheten efter Afrikas rikedomar, inte minst östra Kongos rikedomar, finns kvar. Så länge vi ser denna rovdrift på råvaror som också leder till övergrepp och rovdrift på människor kommer vi kanske inte att få se en förändring.

Det räcker kanske inte, som Carl Bildt hävdar, att företag har ett ansvar. Vi rör oss på ett område där de här institutionerna inte finns som kan utkräva ansvar och utöva översyn och tillsyn. Här krävs det att omvärlden tar ett annat initiativ.

Det vore intressant att veta på vilket sätt Carl Bildt ytterligare kommer att bidra när det gäller de vädjanden som FN:s generalsekreterare Ban Ki Moon har riktat till omvärlden och Sverige. Vilka synpunkter kommer vi att ha för att fylla på de kommande ståndpunkter som FN kommer att förhålla sig till? Vilka ytterligare initiativ kommer vi att ta? Vi har ett ansvar.

Det känns ganska genant att veta att Sverige är engagerat på det sätt som interpellanten har beskrivit här. Vi vet att det säljs mycket råvaror i Sverige och inom EU-området. Den tidigare handelsministern och företrädaren för regeringen lade fram att detta är någonting för konsumenterna att vara observanta på. Det finns ett vidare ansvar, och därför kan man inte bara lägga detta på konsumenterna.

För att skydda kvinnor och mänskliga rättigheter krävs det att vi tillsammans i Sverige och tillsammans med andra länder i omvärlden, inte minst med afrikanska länder, tar ett större ansvar. Jag tycker att det var ett väldigt intressant exempel att följa Botswanas arbete om riktlinjer för Kimberleyprocessen. Det finns mycket att samverka om och ta tag i.

Anf. 4 Utrikesminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Med all respekt för Peter Hultqvist vill jag gärna ta utgångspunkt i Carina Häggs frågeställning. Den fokuserar på det fruktansvärda humanitära lidande som vi konfronteras med i östra Kongo. Det gäller de nordöstra delarna och inte dem där gruvindustrin huvudsakligen ligger. Det hindrar inte att det är allvarligt, och det hindrar inte att denna typ av problem finns där också.

Det här är ett lidande som sannolikt har medfört i storleksordningen fyra miljoner döda under de senaste åren. Det handlar förmodligen om fyra gånger antalet i Darfur utan att detta har lett till nämnvärd uppmärksamhet. Carina Hägg talar om övergreppen mot kvinnor, och jag tror dessvärre att det finns få områden i världen där detta är så väldokumenterat i all sin brutalitet som just i östra Kongo. Det här är ingen ny situation. Den har samband med konflikten i området kring de stora sjöarna, folkmordet i Rwanda, flyktingströmmarna in i östra Kongo, instabiliteten i den kongolesiska statsbildningen som vi har upplevt den fram och tillbaka ända sedan början av 1960-talet och försöken att stabilisera detta.

Det vi har att hantera nu, vid sidan av den långsiktiga statsbyggnaden i Demokratiska republiken Kongo som jag ska återkomma till, är den

Prot. 2008/09:45
9 december

Svar på
interpellationer

akuta humanitära situationen framför allt i norra Kivuprovinserna. Som jag sade i mitt svar ger vi där ett mycket kraftigt stöd till FN:s ansträngningar. FN-sändebudet Obasanjo förde intensiva samtal i går i Nairobi. Jag vet inte hur de har gått. Vi förde omfattande samtal i EU:s utrikesministerkrets i Bryssel i går. Vi kommer att fortsätta de samtalen i Bryssel på torsdag. De utgår bland annat från den långsiktiga förstärkningen av Monuc med ungefär 3 000 man som är aktuell men som kommer att ta betydande tid och den vädjan som har kommit från FN:s generalsekretär om att den europeiska unionen ska kunna ställa upp med det som kallas en snabb överbrygningsaktion för att säkra Goma, flygplatsen, möjligheten till humanitära leveranser och förhindra att kriget når en centralpunkt i denna provins och därmed tippar över i ett ännu mer fruktansvärt scenario.

Jag kan försäkra både Carina Hägg och Peter Hultqvist om att Sverige är en av de allra mest aktiva inom EU i den debatten om hur vi ska kunna hjälpa FN, som har huvudansvaret för denna fruktansvärda situation. Jag återkommer mer än gärna till riksdagen i detta sammanhang. Det är det akuta. Det dominerar min dag och mina omsorger. Men det handlar också om den långsiktiga statsbyggnaden i Kongo. Det är ett av världens rikaste länder när det gäller naturrikedomar.

Det gäller framför allt Katangaprovinserna i ett annat hörn av Kongo. Det är där den verksamhet som Peter Hultqvist plötsligt är intresserad av också äger rum. Kongos framtid ligger i att man kan utnyttja sina naturrikedomar och få in internationella investeringar som kan hjälpa till teknologiskt och kapitalmässigt att utnyttja detta så att det blir inkomster och så att man kan övervinna fattigdomen. Så blev Sverige en gång rikt.

Min tid rinner ut, men låt mig bara säga något om det konkreta projekt som Peter är intresserad av. Han frågar om jag har talat med det här företaget. Nej, det har jag självfallet inte gjort. Det är ett kanadensiskt företag. Det får den kanadensiska regeringen göra om de finner det lämpligt. Det är ett projekt som är mycket stort. Det har stöd av den amerikanska utvecklingsbanken med 250 miljoner kronor, av den europeiska utvecklingsbanken efter en omfattande social- och miljöstudie med 100 miljoner kronor och av den afrikanska utvecklingsbanken med ytterligare 100 miljoner kronor. Det har varit föremål för en mycket betydande genomlysning från just dessa utgångspunkter. Om Peter Hultqvist skulle vara intresserad kan jag ge honom webbsidorna där de genomlysningar som gjorts av dessa organisationer finns.

Men låt mig gå tillbaka till detta: Mitt akuta intresse är det humanitära lidandet i nordöstra Kongo just nu.

Anf. 5 PETER HULTQVIST (s):

Fru talman! Lundin Mining äger 25 procent av det här bolaget, Tenke Fungurume Mining, som har upprättat det här avtalet där man har 16 års skattebefrielse. En av delägarna i Lundin Mining är AP-fonderna. Jag tror att Bildt gör det lite för enkelt för sig när han försöker att slira runt det här med hänvisning till att det bara är fråga om någon sorts kanadensiskt företag. Jag nämnde redan i mitt inledande anförande hur stor andel i det här bolaget som Lundin Mining har.

Jag kan också upplysa utrikesministern om att Lundin Mining när det här dramat började hade en majoritetsägarandel i sammanhanget. Men efter omförhandling blev det 25 procent, eller 24,7 om vi ska vara exakta.

Det är inte fråga om något plötsligt intresse. Vi har tidigare diskuterat Lundin Petroleum's aktiviteter i Sudan. Där hade ministern tidigare aktiviteter personligen. Därför blir det naturligt för mig att följa upp Lundin Mining, som engagerar sig i det här området.

Jag kan påminna om en rapport från Swedwatch. Man har kritiserat Lundin Mining för att ha bidragit till att flytta 1 600 människor för att bedriva utvinning. Löften till bybefolkningen om ersättning har inte infriats. Allt det lovade var falskt, säger bybor i ett *Rapport*-inlägg i tv i Sverige. Jag vet inte om händerna är så oerhört rena i sammanhanget när det gäller det här företaget.

Det är bra att ministern i sitt anförande säger att man har kontinuerliga kontakter med företag som driver verksamhet i områden med svag regeringskontroll och att man uppmanar till att följa riktlinjer när det gäller OECD:s normer. Det finns all anledning att föra den här typen av resonemang kontinuerligt med Lundin Petroleum när det gäller verksamhet i Sudan exempelvis. Det kan också finnas anledning att föra dem när det gäller Lundin Mining. Hur det än är skapar delägarskapet och aktiviteten ett ansvar i sammanhanget.

Man kan konstatera några andra saker. ”Det är inte uteslutet att mandatet då utvidgas till att i större omfattning än i dag hantera den illegala utvinningen av naturresurser”, säger utrikesministern med anledning av FN:s engagemang i det här. Det beslutet kan möjligen komma någon gång i början av nästa år. Också det är en bra markering, men det säger någonting om läget.

Problemet med de nykoloniala utsugarna är klarlagt, men FN avvaktar tills vidare. Vad eventuella framtida åtgärder innebär kan vi inte veta. Det som visar sig i Kongo är att när kapitalismen inte omgärdas av lagar, regler och fackföreningar, när den inte tuktas, när fältet blir fritt och det är djungelns lag som gäller, då blir det en väldigt rå exploatering med ett rått förfall. Misär går i spåren på den verksamhet som sker.

Nu är det så att Tenke Fungurume Mining, där Lundin Mining ingår, under diktaturen i Kongo tillskansat sig ett avtal med skattebefrielse i 16 år som man vägrar att omförhandla, trots att den demokratiskt valda regeringen tycker att det här är helt oacceptabelt. ”Ingen bryr sig om hur befolkningen har det. Bolaget vill bara utvinna mineralen och sen ge sig av”, säger människorättsadvokaten Prince Kumwamba N’Sapu. Vad säger du, Carl Bildt, om det här?

Anf. 6 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Det är verkligen intressant att vi har den här debatten. Alltför många gånger när det har skett flyktingrörelser, militär mobilisering och katastrofer i Kongoregionen och i landet självt har det varit i medieskuggan. Därmed har det inte heller funnits på den politiska dagordningen. Nu diskuterar vi det här, även om vi är väl medvetna om att det är mycket som vi inte vet. Vår information sträcker sig ännu inte in över hela detta väldiga land.

Den del av Kongo jag själv har besökt mest och haft mest erfarenhet av är den östra. Där har jag haft möjlighet att närmare studera de humanitära konsekvenserna. Det är flera år sedan jag första gången besökte vård- och omsorgsinrättningar, i den mån man kan tala om att de finns. Vi har PMU:s sjukhus, Panzijsjukhuset i Bukavu, stött av Sida. Det är i dag väldigt känt och har lyfts fram som ett gott exempel, vilket det också är. Genom det har vi också fått större kunskap om de fysiska konsekvenserna och övergreppen mot flickor, tonåringar och kvinnor som sker i ett samhälle som har blivit så förstört och förött, både fysiskt och när det gäller människornas värderingar, som den här delen av Kongo.

Jag delar utrikesministerns bild att konflikterna i den östra delen av Kongo naturligtvis hänger samman med situationen i resten av Storasjöregionen. Vi har bristande legitimitet i landet. Vi har en maktbalans som måste förändras. Vi har forna fiender som sitter vid makten och inte kan enas och som fortfarande i grunden är fiender.

Det finns många dimensioner i konflikten. Men det är utmaningar som vi måste ta oss an. Vi har känt förhoppningar när man haft folkomröstning, när man kunnat gå till val, när människor kunnat demonstrera sin vilja att få en fredlig förändring. Samtidigt har vi sett den negativa utvecklingen, som vi måste hantera.

Det vore ett viktigt besked för oss att få klarhet i hur det utvidgade mandatet ska formuleras. Vad vill vi att det ska innehålla?

Anf. 7 Utrikesminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Den sista fråga som Carina Hägg tar upp tillhör de besvärligare. Vad man säger till oss från FN-sidan är att de inte anser att de har tillräckliga resurser för att genomföra det mandat de redan har. Jag har förståelse för det. Det är ett rätt robust mandat, ett kapitel 7-mandat. Detta är i dagsläget den största fredsbevarande operation som FN har. Men man har svårigheter att leva upp till det mandatet. Vi har från Europeiska unionens sida fört fram tanken om att förstärka mandatet. Vi möttes av en skepsis från FN, som säger: Ge oss först resurserna att göra det vi ska göra innan ni ber oss att göra mer! Jag kan hysa en viss sympati för detta.

Därmed är delvis bollen tillbaka hos oss. Detta är det som vi verkligen sysslar med just nu. Vad kan vi göra mer? FN har förstärkt sina politiska insatser med Obasanjo. Jag tror att de är – hoppfulla ska man inte säga, men de är inte utan hopp. EU-kommissionären Louis Michel åker dit ned i dag och kommer att vara i Goma de närmaste dagarna för att bidra till de här ansträngningarna också.

Vi kommer under torsdag kväll att diskutera vilka ytterligare insatser vi kan göra från EU-sidan med anledning av Ban Ki Moons appell till oss. Vi har från svensk sida som sagt lagt ¼ miljon kronor, en rätt betydande summa, på försök att hjälpa människor där nere. Det är motiverat. Fyra miljoner döda under de senaste åren, 1,4 miljoner flyktingar, 135 000 människor på flykt eller i behov av skydd kring Goma, inte minst många kvinnor som utsätts för övergrepp, en kvarts miljon nya flyktingar under de senaste månaderna – det är det som engagerar mig.

Det intresserar dock icke Peter Hultqvist, vars hela inlägg avslöjar att han egentligen inte är vare sig kunnig om eller intresserad av Kongo. Han har väl läst ett papper eller två. Sådant inträffar när man har andra

saker för sig. Det må vara hänt, Peter Hultqvist, att du har dina andra intressen, men jag vore nog tacksam om du i den oerhört trängda humanitära och politiska situation som vi har i östra Kongo i dag kunde visa åtminstone en del av det engagemang som Carina Hägg har i de humanitära frågorna. Att du är emot Lundin Mining kan du skicka ett pressmeddelande om någon annan dag än denna lidandets dag i östra Kongo.

Anf. 8 PETER HULTQVIST (s):

Fru talman! Det var inte mycket i sak som jag blev bemött av utrikesministern med. Det var någon sorts allmänt avfärdande. Jag har i mina anföranden betonat den humanitära dimensionen i den här konflikten. Jag vet inte om ministern besitter kompetensen att analysera mina eventuella intressen i politiken och hur de ser ut. Ministern får väl fundera på om han besitter möjligheten att se in i andra människors eventuella ålägganden och åtaganden.

Oavsett hur det är med den där typen av analyser har vi ett grundförhållande där en lång rad exploatörer från västerländska länder som närmar sig Kongo och är aktiva i Kongo försöker lägga beslag på naturtillgångar för ett så lågt pris som möjligt för att utvinna dem och tjäna pengar. Det är ett grundläggande faktum. Till och med ministern själv medger i sitt första anförande att så är fallet och att det dessutom är ett problem.

Om vi sedan har ett företag där svenskt kapital har en betydande roll, som är ägare av ett konsortium som ska bryta upp koppar så småningom och som dessutom har en 16-årig skattebefrielse som den demokratiskt valda regeringen i Kongo vill förhandla om, då tycker jag att situationen är lite lätt utmanande. Å ena sidan ger vi bistånd. Vi ger stöd och stöder den demokratiska uppbyggnaden. Å andra sidan har vi den här typen av intressen.

Det är inte taget ur luften att Atlas Copco, Volvo och andra företag i förlängningen kan drabbas av den här typen av beteende. Naturligtvis kopplas det samman. Den människorättsadvokat som jag hänvisade till i mitt förra anförande säger att företagen bara vill suga ut och sedan försvinna så fort som möjligt. Jag ställer frågan: Vad säger Carl Bildt? Jag får inget svar.

Anf. 9 Utrikesminister CARL BILDT (m):

Fru talman! De vill försvinna så fort som möjligt, säger Peter Hultqvist. Investeringar av den arten görs ju med ett tidsperspektiv om ungefär 50 år. Med vår egen erfarenhet av gruvhantering till exempel uppe i Norrbotten vet vi att perspektivet kan vara hundratals år när det gäller att utvinna naturrikedomar av denna art.

Kongos problem är inte för mycket utländska investeringar. Kongos problem är för lite utländska investeringar. Jag hade önskat att fler företag hade investerat i teknologi och kapital i Kongo under dessa år. Jag tror att det hade varit bättre för att övervinna fattigdomen för att kunna bidra också till statsbyggande. Företagen bidrar inte bara med kapital och teknologi. De bidrar också med den företagskultur som bland andra vi står för.

Det är ett av Kongos stora problem att det på grund av oroligheter och andra svårigheter, som i allt väsentligt har haft andra grunder men

också haft med utländska intressen att göra – minns Katangakonflikten i början på 1960-talet – har varit för få som har vågat ge sig in i detta land. Vi hade en handelsdelegation där nyligen, där vi uppmanade företag att investera också i Kongo, om än kanske inte just i Kivuprovinserna, och i dess framtid.

Apropå det konkreta fallet: Jag visste inte om att AP-fonden också tillhörde dem som är intresserade av detta. Det är inte min sak att vare sig recensera eller kritisera AP-fonden. De gör säkert noggranna bedömningar. Vad jag vet är att just detta projekt, som är mycket stort, stöds av Overseas Private Investment Corporation i USA med ¼ miljard dollar, av Afrikanska utvecklingsbanken, alltså de afrikanska länderna själva, och av Europeiska utvecklingsbanken, alltså Europeiska unionen. Det är de som har satsat och utvärderat, och jag utgår från att de också följer projektet.

Skattebefrielse tycker Peter Hultqvist i sin vänsterretorik är fel. Det är relativt vanligt förekommande när det gäller utländska investeringar. Det finns till och med i betydligt mer närbeläggande länder än Kongo för att attrahera utländska investeringar.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2008/09:115 om småföretagens överlevnad

Anf. 10 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Luciano Astudillo har frågat mig vad jag avser att göra för att livskraftiga småföretag inte ska gå i konkurs under lågkonjunkturen samt om jag avser att verka för att regeringen ska backa från höjningen av arbetsgivaravgiften.

Till att börja med vill jag säga att regeringen noga följer utvecklingen och effekterna av den pågående globala finanskrisen. Regeringen har drivit igenom ett stabiliseringspaket för finansmarknaden, vilket är avgörande för att svenskt näringsliv ska fungera. Dessutom har regeringen gjort det enklare för svenska små och medelstora företag att få tillgång till kapital under den annalkande lågkonjunkturen. Regeringen har tilldelat Almi Företagspartner AB ett kapitaltillskott på 2 miljarder kronor. Regeringen kommer dessutom att ge Almi möjlighet att finansiera en större andel av ett företags lånebehov än 50 procent som gäller för närvarande. Vidare har regeringen tillfört AB Svensk Exportkredit 3 miljarder kronor för att underlätta för exportindustrin att genomföra större affärer, något som inte minst gynnar exportföretagens små och medelstora underleverantörer.

Regeringen har härutöver under de senaste två åren vidtagit en rad åtgärder för att förbättra tillgången till kapital för svenska företag. Regeringen har exempelvis slopat förmögenhetsskatten, förbättrat Almis mikrolån genom att höja det högsta lånebeloppet från 50 000 till 100 000 kronor och stärkt innovationsfinansieringen hos Almi. Regeringen har vidare nyligen överlämnat en proposition om en återställning av företagsintekningens förmånsrätt.

När det gäller arbetsgivaravgifterna vill jag upplysa om att socialavgifterna sammanlagt är 30 miljarder lägre år 2009 jämfört med 2006. Regeringen har sänkt arbetsgivaravgifterna för företag som anställer unga och äldre. En kreditering motsvarande arbetsgivaravgiften medges för företag som anställer personer som stått utanför arbetsmarknaden under en längre tid på grund av sjukdom eller arbetslöshet samt personer som går från deltid- till heltidsanställning. Regeringen har dessutom föreslagit att arbetsgivaravgifterna sänks från och med den 1 januari 2009, dels generellt med 1 procentenhet, dels ytterligare för företag som anställer unga. Regeringen har dessutom slopat medfinansieringen i sjukförsäkringen och infört en ny anställningsform som gör det möjligt för arbetsgivare att anställa en person upp till två år oavsett skäl. Dessa åtgärder innebär sammantaget att det har blivit billigare och mindre riskfyllt för företagen att anställa och därmed mer lönsamt att starta och driva företag.

Regeringen har också föreslagit en sänkning av bolagsskatten från 28 procent till 26,3 procent och en sänkning av expansionsfondsskatten för enskilda näringsidkare från 28 procent till 26,3 procent från den 1 januari nästa år. Regeringen har vidare föreslagit att 3:12-reglerna görs mer fördelaktiga nästa år.

Regeringens åtgärder sänker tillsammans kostnaderna för företagen med 50 miljarder kronor och ökar därmed företagens möjligheter att stå emot konjunkturnedgången och förbättrar deras möjligheter att fortsätta investera och anställa personal.

Anf. 11 LUCIANO ASTUDILLO (s):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret även om hon i det egentligen inte kommer med något nytt. Jag vill inledningsvis också korrigera Maud Olofssons verklighetsbeskrivning något. Redan i augusti varnade Konjunkturinstitutet för att Sverige var på väg in i sämre tider. Då var bland andra Eva Uddén Sonnegård ute i riksmidierna och sade att det inte alls var så och att vi inte alls var på väg in i någon lågkonjunktur. Därefter presenterades en budget, och sedan var jobbkrisen här.

Jobbkrisen förstärktes dessutom av en finanskris. 40 000 har varslats i oktober och november månad. Därutöver vet vi att ungefär lika många visstidsanställda har blivit av med jobbet, och vi vet att det inte tar slut där.

Vad gjorde då den borgerliga regeringen? Inledningsvis ändrade man retoriken. Budgeten blev helt plötsligt ett superpaket. Till slut, pressad av i stort sett alla, till och med av en samlad ekonomkår, kröp den borgerliga regeringen till korset i fredags och presenterade sitt stimulanspaket. Pressad av oppositionen, av Svenskt Näringsliv, av fackföreningsrörelsen och ja, av hela svenska folket, kröp man till korset. Resultatet är enligt vad de flesta säger för lite och för sent. Till och med Lars Calmfors, ordförande i regeringens eget ekonomisk-politiska råd, säger att det ligger alldeles för lågt.

I ett annat sammanhang tar jag också gärna debatten om er så kallade jobbpolitik och om hur många jobb den har lett till. Er orättvisa jobbpolitik har nämligen inte haft så stora effekter i den brinnande högkonjunktur

som vi har varit inne i. Det ni har gjort är att ni har försämrat allas trygghet när vi nu går in i sämre tider. Allas trygghet är försämrad genom de försämringar ni har gjort i sjukförsäkringen och a-kassan. Nu riskerar det att leda till inte bara en jobbkris utan en välfärdskris för enskilda människor och för den kommunala sektorn.

Ni har också där under de gångna två åren urholkat alla de verktyg och resurser som finns i Arbetsförmedlingen för att hjälpa människor att gå från ett jobb till ett annat. Nu försöker ni återställa det delvis med coachning men inte med utbildningsinsatser. Ni fick till och med Svenskt Näringsliv att ryta till och säga: Stopp och belägg!

Så mycket som 90 000 jobb blev inte tillsatta förra året på grund av att man inte hittade personer med rätt utbildning. Men den debatten tar jag gärna en annan gång.

Ja, ni var snabba, precis som andra länders regeringar, med att sätta stabilitetspaketet. Det välkomnar jag. Men det är ju inte klart. Det är inte i hamn. Har Maud Olofsson något besked att ge om de banker som inte vill ställa upp på stabilitetspaketet? Det skulle i så fall vara en nyhet.

Men det är inte heller detta som den här debatten i slutändan handlar om. Den handlar om att i ett akut läge, efter jobbkris och finanskris, hjälpa de företag, inte minst småföretag, som nu riskerar att gå i konkurs på grund av bristen på krediter, på grund av att större företag håller igen sin betalning till andra och att inte minst också stat och kommun gör det.

I det svar som Maud Olofsson levererar här finns inga nya initiativ – inget nytt som inte har varit känt sedan långt tillbaka, före jobbkrisen och, en del av det, före finanskrisen. Det är den gamla politiken. Därför vill jag ändå ge Maud Olofsson en chans till. Vad är nytt i det här jämfört med det gamla?

Anf. 12 LENNART PETTERSSON (c):

Fru talman! Den första fråga Luciano Astudillo ställer är vad näringsministern tänker göra för att livskraftiga småföretag inte ska gå under. Helt kort vill jag säga att det hänger mest på näringslivet självt. Det gäller att inte ha alla ägg i samma korg. Det gäller att ha en omvärldsbevakning. Det gäller att ha en ekonomistyrning i sitt företag. Det gäller att planera och planera långsiktigt.

En konkret fråga vill jag dock beröra. Det jag tänker på är betalningen av fakturor. Tyvärr har ett antal av de större företagen som rutin i stället för undantag att inte betala sina fakturor i tid. När det gäller att underlätta likviditeten hos de mindre företagen menar jag att det är ett uppdrag för näringslivets egna organisationer – Svenskt Näringsliv, Företagarförbundet och Företagarna. De bör trycka på sina medlemmar. Detta är ingen fråga för regeringen och riksdagen.

Den andra frågan är om regeringen är beredd att återställa den 5-procentiga lägre arbetsgivaravgift som gällde före valet 2006 för lönesummor upp till 20 basbelopp. Jag vill först klargöra att vi aviserade denna förändring redan i valrörelsen. Jag kommer ihåg både beräkningar och diskussioner som jag själv hade ute i olika sammanhang. Dessutom var inte sänkningen riktad mot småföretag, utan den gällde alla – även Ericsson och Volvo. Syftet var att få fler företag att anställa fler, men så blev inte fallet. Därav följde att vi ville förändra.

Nu har vi sänkt kostnaden för arbetsgivaravgiften med drygt 3 procent för alla och med över 50 procent för dem som är under 25 år. Bolagsskatten är sänkt med 5,7 procent. Detta kommer i högsta grad småföretagarna till del. Resultatet av det är mycket bättre än vad Socialdemokraterna vill påskina. Jag vill ta upp två exempel på det.

Det ena är en egenföretagare med fem anställda, varav en är under 25 år, med ett totalt löneuttag på drygt 1,7 miljoner. Om vi tittar på det hela före valet med 5 procents avdrag upp till 20 basbelopp innebär det en lättnad på 41 200 kronor. Om vi tittar på det efter valet är 1 procent på hela lönesumman 17 400 och 15,93 procent på 264 000, alltså den yngres lön, 42 000. Det blir en kostnadsminskning på 59 400. Det innebär att nettot för företaget efter förändringen är plus 18 200 kronor. Dessutom har ägaren ungefär 12 000 kronor mer i börsen på grund av jobbskatteavdraget.

Det andra exemplet är en egenföretagare som tjänar 200 000, alltså relativt lite pengar. Tidigare hade han en minskning på 10 000 kronor, alltså 5 procent på 200 000. Nu har han 1 procent. Det är 2 000 kronor plus 12 000 kronor i jobbskatteavdrag. Det blir 14 000. Nu har han 4 000 kronor mer i börsen efter det att regeringen har tillträtt och ändrat regelverket för arbetsgivaravgifter och inkomstskatter.

Varför ska vi då inte fortsätta på den inslagna vägen när det faktiskt blir bättre för småföretagen? Precis som näringsministern tog upp återställer vi dessutom förmånsrätten för företagshypotek till 100 procent. Hur kan Luciano Astudillo förklara att en sämre säkerhet underlättar för företagets möjligheter att få kredit? Och vilket är det gemensamma förslaget från s, v och mp jämfört med det som gäller i dag?

Anf. 13 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Varslen ökar, inte minst när det gäller småföretagen där man egentligen inte kan prata om så mycket varsel eftersom man inte behöver varsla i små företag.

Antalet konkurser ökar. Det ökar för varje dag. Från de siffror jag hade så sent som i förra veckan, då jag debatterade med statsrådet om just denna fråga, kan vi konstatera att nya rapporter har kommit från UC. De visar att den situation som då var lite alarmerande för vissa delar av landet men inte så farlig i andra delar nu har spritt sig. Nu ökar konkurrenserna med 50 procent nästan över hela landet. Det är värt att kommentera hur fort det går i de här sammanhangen. Sakernas tillstånd hinner ändras i princip från en debatt till en annan. Jag tycker att det finns anledning till viss eftertanke när det gäller detta.

Det finns en tanke när statsrådet pratar om att bolagsskatten ska sänkas. Det kan möjligen vara bra för de stora företagen. Men jag måste säga att jag var ute och träffade ett antal småföretagare häromdagen. Jag frågade då hur många av dem som betalar bolagsskatt. Någon betalar ett par tusenlappar, men de flesta betalar faktiskt ingenting. Det är så verkligheten ser ut, Maud Olofsson. Detta är ingen åtgärd som kommer att gynna några småföretagare.

Jag skulle vilja ta upp några av de förslag som vi har lagt fram. Vi har lagt fram många förslag när det gäller småföretagare. Ett av de förslag som jag inte riktigt förstår varför regeringen inte kan ta till sig gäller reglerna för fakturerings- och betalningsperioderna. Vi föreslår att man

minskar perioderna från 30 till 10 dagar. Framför allt skulle man kunna börja med att vidta detta som en åtgärd mot våra myndigheter.

De här reglerna hanteras i lagen om avtalsvillkor. Man ska inte ändra en lag annat än om man är fullständigt övertygad om att det är vad man ska göra, och framför allt ska det då vara en ordentligt genomarbetad lag. För det krävs en process som tar en tid.

Men för alla myndigheter skulle man med lätthet kunna säga: Nu ändrar vi på detta. Jag har svårt att förstå de argument som jag har hört i debatten om att detta inte skulle vara möjligt. Jag skulle därför vilja fråga statsrådet om hon är beredd att medverka till att vi minskar betalningstiderna så att småföretagen i varje fall inte behöver vara finansärer för storföretagens situation och framför allt för våra myndigheters verksamheter.

Det andra jag skulle vilja fråga statsrådet om gäller riskkapital och forskning. Ni säger att ni sänker avgifterna. Men vad vill ni tillföra? Vi har i våra program bland annat 100 miljoner kronor för ett nytt småföretagarstipendium. Vad vill ni införa där?

Slutligen vill jag ta upp frågan om arbetsgivaravgiften. Hela tiden är detta i den meningen saker som inte riktar sig på riktigt rätt sätt. Det blir hela tiden vissa grupper man ska gynna, och då drar man ned det hela. Men situationen blir knappast träffsäker. Det är mer träffsäkert att till exempel ungdomar som är arbetslösa får sänkningen av arbetsgivaravgifter, och inte alla ungdomar. Det ger inte fler ungdomar jobb i det här sammanhanget.

Anf. 14 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Jag förstår om Socialdemokraterna är ledsna över att vi hade en förutseende budget som vi lade fram hösten 2009. När vi i regeringen diskuterade vad vi skulle göra såg vi lågkonjunkturen komma. Det var möjligen Socialdemokraterna själva som inte upptäckte detta. Finanskrisen startade redan i fjol sommar. Sedan såg vi lågkonjunkturen komma under våren. Det var därför vi lade fram den budget vi gjorde.

När vi nu jämför den så kallade Barrosoplanen som finns på europeisk nivå med det som vi gjorde stämmer det väl överens. Det som skiljer är möjligen att den svenska regeringen har avsatt mer pengar än vad våra europeiska kolleger har gjort. Om vi tittar på de automatiska stabilisatorerna och räknar in dem som man gör på EU-nivå är det 3 procent av bnp. Försök att hitta andra länder i Europa som ligger på den nivån när det gäller satsningar framåt!

Det är helt givet att vi ska satsa framåt nu när vi är inne i en lågkonjunktur och har det bekymmersamt. Sammanlagt är det 32 miljarder i den budget som vi lagt fram och det snart ska beslutas om. Nu när vi har möjlighet att lägga fram nya förslag tillför vi drygt 8 miljarder. Vi har även tillfört 5 miljarder till SEK och Almi. Totalt tillförs alltså 45 miljarder kronor 2009, pengar som människor får se effekterna av under kommande år.

Vi hoppas naturligtvis att detta ger stimulans i form av yrkesutbildning, som under lång tid varit eftersatt, stimulans i form av sänkta kostnader för företagen, stimulans i form av infrastrukturinvesteringar samt forskning och innovation och att det kommer att leda till att vi kan både rädda en del jobb och satsa framöver.

Det är också viktigt att komma ihåg, vilket ingen av socialdemokraterna nämnt, att det är den finansiella krisen som är grunden till allt detta. Det är en global finansiell kris som gör att bankerna inte fungerar. Vi har i Sverige varit duktiga på att implementera regelverk, men det räcker inte vill jag säga, för om inte övriga Europa får ordning på sina banksystem kommer de stora företagen att vilja vända hemåt och söka finansiering här hemma.

Det är därför vi – Anders Borg, jag, Fredrik Reinfeldt och andra – är så angelägna om att påverka våra europeiska kolleger till att faktiskt implementera det regelverk som vi kommit överens om samt att också kommissionen utifrån statsstödssynpunkt godkänner att stater går in och försöker få ordning på det finansiella systemet. Jag tror att man kan säga att alla ekonomer är överens om att om vi inte får ordning på det finansiella systemet kommer de övriga åtgärderna inte att få den effekt som man kan förvänta sig. I grunden måste vi ha ett finansiellt system som fungerar. Medan vi arbetar med att få ordning på det har vi tillfört resurser, precis som jag nämnde i interpellationssvaret, till Almi, SEK, bankerna. Vi har rustat den delen just för att möta företagens behov.

Jag tycker att det är konstigt att Socialdemokraterna, samtidigt som de är angelägna om dessa frågor, tänker sig att höja skatterna med 22 miljarder nästa år. Det tycker jag är underligt eftersom man talar om att företagen har svårt att få det hela att gå ihop, att enskilda människor inte kan betala sina lån. Hur kan man tro att det blir enklare för företag och enskilda om det blir 22 miljarder dyrare, 22 miljarder i skatthöjning? Det är ett helt orimligt förslag. Ni måste försöka förklara det för oss som inte tror att ökade kostnader gör det enklare för företagen.

Ni vill göra det dyrare för de företag som har anställda under 26 år. Det är fråga om en rejäl summa pengar. Jag förstår inte varför man ska straffa ut ungdomar som äntligen lyckats komma in på arbetsmarknaden. Ni är emot att återställa förmånsrätten, det som gjorde att småföretag på landsbygden fick jättesvårt att låna pengar. Förklara för svenska folket hur skatthöjningar och försäkringar för företag att låna pengar kan underlätta för företagandet.

Anf. 15 LUCIANO ASTUDILLO (s):

Fru talman! Maud Olofsson är mycket nära gränsen att ägna sig åt lögn. Redan i våras presenterade den borgerliga regeringen en vårproposition helt tom på nya förslag. Redan då kritiserade vi dem för att de valde att inte komma med nya förslag trots att vi såg att konjunkturen var på väg nedåt. Det hände alltså redan före sommaren, och sedan förstärktes det under sommaren.

Jag deltog tillsammans med Stefan Fölster i en paneldiskussion där han sade att den borgerliga regeringen gjorde en missbedömning när den inte tidigarelade en rad infrastruktursatsningar och liknande i våras. Under hela sommaren och fram till någon gång i augusti var statsråd efter statsråd ute och sade: Nej, det är ingen kris på gång, det är ingen lågkonjunktur på väg.

Finanskrisen är inte den borgerliga regeringens fel. Den kunde ni inte förutse, Maud Olofsson. Men att ni rustat Sverige till att bli svagt inför sämre tider är den borgerliga regeringens fel. Att ni förstört svenska folkets trygghetssystem är den borgerliga regeringens fel. I er iver att

jaga sjuka och arbetslösa tillbaka in på arbetsmarknaden försämrar ni tryggheten för alla, de trygghetssystem som vi hade behövt för att kunna möta sämre tider.

Ni tömde kassan för Arbetsförmedlingen. Nu finns 75 procent färre yrkesutbildningar jämfört med för två år sedan, för den gamla Amspolitiken dög inte. Att utbilda en människa som blir av med ett jobb till att kunna gå till ett annat dög inte. Det fick till och med Svenskt Näringsliv att ryta till när 90 000 arbetstillfällen, inte minst i många småföretag som inte själva kan kompetensutbilda, gick förlorade förra året. Svenskt Näringsliv sade det, inte vi. Far alltså inte med osanning om hur det var. Det är oerhört viktigt.

Den här interpellationen är ställd utifrån det kritiska läge som finns. Vi har en finanskris, och vi har utifrån vår horisont sett vad som händer inte minst när det gäller konkurserna. Just nu pågår ett konkurssally läste jag i Dagens Industri. I november ökade konkurserna med 38 procent. I Stockholm talar man om en chockökning med mer än 50 procent. Det är för den verkligheten vi efterfrågar handling i stället för passivitet.

Det som Maud Olofsson säger är närmast häpnadsväckande, alltså att de visste att det skulle komma sämre tider. Vilka fakta baserade ni då er budget på? Vilka fakta har ni dolt för svenska folket om ni visste att det skulle bli så dåligt som det nu blivit? Nu tvingas ni till slut lägga fram ett stimulanspaket som i stort sett alla säger är för litet och kommer för sent. Till och med ordföranden för ert ekonomisk-politiska råd är kritisk. Ni ligger alltså helt fel.

Ett konkret förslag som Maud Olofsson skulle kunna ta till sig är det som Börje tog upp i sin interpellation. Många av de stora företagen håller nämligen inne med sina betalningar till de små företagen. Dessutom kunde man använda sig av staten genom att tidigarelägga avbetalningar från statligt håll. Det är sådana konkreta åtgärder som nu behövs, inte en passiv och handlingsförlamad regering som kräver att oppositionen ska svara upp mot allting. Det är ju Maud Olofsson som nu sitter och styr.

Anf. 16 LENNART PETTERSSON (c):

Fru talman! Vi hörde nyss att konkurserna har ökat med 50 procent under hösten. Det märkliga är att när vi i civilutskottet haft debatterna om förmånsrätten för företagsinteckning har just det låga antalet konkurser varit argumentet för att vi inte ska gå in och förändra. Nu spricker ju den argumentationen totalt.

Det är högkonjunkturen som har varit orsaken till att konkurserna minskat, inte en sämre förmånsrätt. Att Socialdemokraterna inte har förstått detta är en gåta för mig. Hur kan man argumentera för att 100 procent är sämre än 50 procent när det gäller säkerheten? Detta säger jag inte bara för att jag jobbat som bankman, utan det hör till vanlig matematik att kunna räkna ut det. Det innebär rimligtvis, som någon sade tidigare, att höstens konkurser fullständigt slagit hål på den tidigare argumentationen. Förhoppningsvis kan Socialdemokraterna därmed inse att den lösning som nu kommer är bättre.

Vi hörde också kritik mot träffsäkerheten, att den var dålig. Jag förstår inte hur träffsäkerheten mot de grupper som befinner sig längst från arbetsmarknaden eller där det finns störst arbetslöshet skulle vara sämre än att reducera arbetsgivaravgiften med 5 procent för alla, oberoende av

storlek på företag, oberoende av bransch. Var finns träffsäkerheten i det? Den är ju lika med noll.

Jag vill tillägga att det varit en förutseende regering. Att man redan i den ordinarie budgeten lägger till 40 miljarder och nu dessutom lägger till 8 miljarder är just för att kunna möta den förändring som skett och sker på konjunktursidan. Att man gjort det tidigt är ett plus, inte något negativt. Där skiljer vi oss väsentligt åt. Vi förebygger. Ni kommer efteråt och konstaterar att det finns problem.

Anf. 17 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Träffsäkerheten kan jag börja med. Om man sänker arbetsgivaravgifterna generellt har man ingen aning om huruvida företagen kommer att anställa en enda människa till. Men om man sänker arbetsgivaravgifterna för arbetslösa som ett företag anställer vet man att pengarna används till en arbetslös person. Så enkelt är det med träffsäkerheten.

När det gäller konkurserna och förmånsrätten är det inte riktigt mitt område, men så mycket vet jag att när man har studerat detta ser man att det inte beror på den eventuella förändringen i lagstiftningen utan på att det har varit högkonjunktur. Det har inte med det att göra. Hur man över huvud taget kan påstå att detta påverkar så mycket har jag svårt att förstå.

Sedan kommer vi till Barrosoplanen, som vi också diskuterade förra veckan. Jag skulle vilja fråga Maud Olofsson: Vilka stabilisatorer enligt Lissabonstrategin har förbättrats så radikalt efter det att den borgerliga regeringen tillträdde? Jag vill påminna mig att vi var bäst i klassen förut. Hur mycket bättre än bäst i klassen har vi blivit sedan den borgerliga regeringen tillträdde? Det måste vara otroligt mycket som vi har lyft oss om det är som Maud Olofsson säger.

Sedan skulle jag vilja säga så här: Nej, Maud Olofsson, vi har aldrig föreslagit någon höjning av några skatter. Vi säger i stället att man inte ska sänka skatterna lika mycket som regeringen säger. Det är inte en höjning, Maud Olofsson.

Det andra gäller just dem som är upp till 26 år. Det handlar om att det ska vara träffsäkert, att så många under 26 år ska kunna anställas, inte bara om att göra det billigare för alla företag, oavsett hur stort eller litet företaget är.

Anf. 18 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! För det första tycker jag att det är viktigt att säga att det är många småföretag som har det ytterst bekymmersamt i dag. Men jag vill också påminna om att när ni sänkte förmånsrätten var det väldigt många småföretag som redan under en högkonjunktur hade bekymmer att låna pengar, därför att de säkerheter som man har krävt från banksidan har varit betydande, i synnerhet på landsbygden och i glesbygden. Det är därför som återställandet av förmånsrätten är ett sätt att stärka företagens möjligheter att låna pengar från banken. Svårare än så är det inte. Men om man inte kan analysera förslaget och se vad effekten har varit är det svårt att komma med lösningar på frågan.

När det gäller era skattehöjningar är det så att ni ökar skatterna med 22 miljarder kronor. Sedan säger Börje Vestlund: Nej, men vi säger nej till dem som ni vill sänka. Ja, men vi kommer att genomföra de här skattesänkningarna. Ert vallöfte 2010 kommer ju att vara att ni ska höja skat-

terna med 22 miljarder 2009 om det ligger i budget. Totalt över perioden är det 70 miljarder.

Det är företag som har fakturor som väntar, människor som ska betala bostadslån och unga som precis har fått en bostad och ska betala sina lån som får höjda skatter. 70 miljarder på de här åren – det är klart att det kommer att märkas i människors plånböcker. Det minskar möjligheterna för företag att klara sin egen försörjning och att överleva.

Vi tror nämligen att generella åtgärder och sänkta kostnader för företagen ger den bästa förutsättningen att klara sig också när det är kris. Det är inte enskilda åtgärder utan generella åtgärder som är det bästa i det här sammanhanget.

Vi har också reformerat 3:12-reglerna, och det kommer att införas nästa år. Vi säger att det maximala löneuttagskravet ska sänkas från 15 till 10 inkomstbasbelopp. Schablonbeloppet ska höjas från 2 till 2 ½ inkomstbasbelopp. Vad tycker ni om det då? Det är också ett sätt att ha en rättvisare beskattning av företagen. Vad jag förstår är ni emot det också, någonting som företagen under lång tid har klagat på.

Varför sänkte vi arbetsgivaravgifterna för unga, invandrare, långtidsarbetslösa och långtidssjuka? Jo, det var därför att de stod längst ifrån arbetsmarknaden. Jag tycker att det är så märkligt att ni helt har bortsett från att så många människor har haft svårt att komma in på arbetsmarknaden. Det var därför vi riktade arbetsgivaravgiftssänkningarna just till de grupperna. Jag tror att det är jätteviktigt, i tider när det är besvärligt ute och när många känner sig oroliga för hur det ska se ut framöver, att vi ser att vi har stora grupper som fortfarande står utanför arbetsmarknaden. Vi får inte glömma dem som är mest utsatta och dem som är längst ifrån.

Tack och lov har vi rustat Sverige. Vi har stabila statsfinanser. Det är det som gör att vi kan satsa 45 miljarder och satsa på framtiden. Det är för att vi har skött pengarna. Det är för att vi har minskat utanförskapet med 180 000 människor som vi har pengar i dag.

Jag är bara ledsen över att Socialdemokraterna aldrig såg utanförskapet. Det var därför ni förlorade valet. Men vi har gjort någonting åt det, och det har skapat oss ett utrymme att också satsa för framtiden.

Vi kommer att fortsätta politiken för att förbättra företagsklimatet. Vi kommer att göra det i åtgärd efter åtgärd, och medan vi väntar på att det finansiella systemet verkligen kan komma på plats och fungera använder vi våra statliga organ för att hjälpa småföretagen. Almi tillförs resurser, och småföretagare som behöver hjälp kan komma till Almi och få hjälp. Vi har höjt nivån för hur mycket Almi kan gå in med.

Det är de signalerna som småföretagen ska se, och de ska veta att vi kommer att göra allt också i fortsättningen för att de ska ha tillgång till kapital, tillgång till säkerheter och tillgång till möjligheter att anställa också framöver.

Anf. 19 LUCIANO ASTUDILLO (s):

Fru talman! Först och främst ska jag säga något om utanförskapet. För en tid sedan presenterade Riksrevisionen en väldigt bra rapport där man säger till regeringen: Kom tillbaka och förtydliga vad ni menar! Sluta siffertricksa! Det är vad rapporten från Riksrevisionen säger. Men det handlar inte om det.

Maud Olofsson är uppenbarligen nöjd med att utanförskapet nu ökar. Och det kommer att öka till 2010. Det är så. Utanförskapet kommer, delvis på grund av att ni har lagt grunden för en politik som ökar orättvisorna men delvis också på grund av finanskrisen, att öka under en borgerlig regering. Det är allvarligt. Här krävs en annan politik, som bygger på helt andra förutsättningar.

Den här interpellationen handlar om något annat. Det handlar om att Anna-Stina Nordmark-Nilsson, Företagarna, för en tid sedan gick ut och sade att vi riskerar ett blodbad bland Sveriges småföretag. Så mycket som 60 000 småföretag försvann vid den förra krisen, av många olika skäl, och nu behövs det en aktiv regering som ser detta, som tar nya initiativ och gör något åt det.

Här i dag presenterar Maud Olofsson ingenting nytt. Hon väljer att fortsätta att vara passiv och handlingsförlamad och hänvisar till sin gamla politik.

Vi har föreslagit en rad åtgärder redan över den budget vi har lagt fram – en bättre budget för de små företagen – och därutöver nya förslag för att möta den akuta kris som finns bland småföretagen.

Vi säger att vi är beredda att korta den betalningstid som staten har mot de små företagen från 30 till 10 dagar. Vi är också beredda att se över lagstiftningen och kanske skärpa den för att säkerställa att de små företagen får betalt av de större företagen. Vi är beredda att fortsätta att följa utvecklingen och göra ytterligare insatser.

Men det är så, vilket är viktigt att säga, att vi sannolikt kommer att ha lite högre skatter än borgerligheten när vi går till val, för vi har helt andra ambitioner när det gäller jobb och välfärd. Vi vill investera Sverige ur krisen. Vi vill investera i människorna och i den välfärd som de är så beroende av. Där finns en tydlig skillnad mellan oss och den borgerliga regeringen.

(Applåder)

Anf. 20 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Min syn på rättvisa är att ett jobb är rättvis politik. Jag tror att grunden för rättvis politik är att människor har ett eget jobb och en egen försörjning. Det är vår grund. Det är därför som 180 000 fler i arbete innebär att vi ökar rättvisan.

Tänk om vi hade haft socialdemokratisk politik! Då hade vi haft 60 000 färre i jobb. Det är en helt annan grund som vi startar på än vad Socialdemokraterna hade kunnat göra om de hade lett landet. Vi ska vara tacksamma över att vi har nått ett så bra resultat.

Om vi ska klara småföretagen framöver behövs det sänkta kostnader. Vi har sänkt kostnaderna med 50 miljarder för svenska företagare. Det är klart att det gör skillnad. Vi vidtar åtgärder när det gäller förmånsrätten, som vi nu återställer. Vi reformerar 3:12-reglerna. Vi ser till att slutföra jobbskatteavdraget i steg tre. Vi sänker bolagsskatten, höjer schablonbeloppet och ökar direktavskrivningarna. Allt det här ökar utrymmet för de svenska småföretagen att expandera.

Det är viktigt för mig att ni är tydliga i er politik, också tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet – hur nu det ska gå. Men om bara ni själva i Socialdemokraterna tänker höja skatterna med 70 miljarder kronor förstår varenda företagare att det kommer att kosta på framöver.

Det kommer att vara svårt att betala räkningar. Vartenda hushåll förstår att det drabbar hushållen själva. Det kommer att vara bekymmersamt att betala räkningar.

Var ärliga i era föresatser och i er presentation av politiken. Ni ökar kostnader för företagen. Ni höjer skatterna. Det tror inte vi är någon framkomlig politik, i synnerhet i ett läge när vi har så stora problem.

Vi är trygga med att vi löser finanskrisen, att vi har generella åtgärder och också investerar 45 miljarder för framtiden i infrastruktur, företagsåtgärder och forskning och utveckling. Det är en god grund att stå på för Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellationerna 2008/09:159, 157, 156 och 160 om investeringsstöd och renoveringssatsningar

Anf. 21 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! Maryam Yazdanfar, Börje Vestlund, Carina Moberg samt Lars Mejern Larsson har interpellat i frågor som samtliga har att göra med bostadsbrist, bostadsbyggande och arbetslöshet. Jag väljer därför att avge ett gemensamt svar på interpellationerna.

Bostadsbristen har inte uppstått efter valet 2006. Regeringen ser hyresrätten som en central upplåtelseform för en flexibel bostadsmarknad och har för avsikt att utveckla hyresboendet även i framtiden. Bostadsmarknaden och inte minst hyresrätten står inför grundläggande problem som tidigare regeringar har ignorerat. Hyresrättens försvagade ställning måste åtgärdas. Det måste bli mer attraktivt att investera i hyresbostäder och studentbostäder, och det krävs nya gynnsamma villkor för att äga och förvalta bostäder. Studenternas situation är en angelägen fråga för regeringen som därför tillsatte Studiesociala kommittén, U 2007:13, med uppgift att överväga och föreslå åtgärder vad gäller studerandes ekonomiska och sociala situation.

Stockholms bostadskö är resultatet av tidigare regeringars försyndelser, något vi nu söker komma till rätta med på ett långsiktigt sätt.

Nu när världsekonomin bromsat in har det drabbat många länder och många sektorer, däribland byggbranschen i Sverige. Byggbranschen är en särskilt utsatt sektor då den karakteriseras av mycket stora långsiktiga investeringar, och byggbolagen vill inte riskera att försätta sig i en situation där de nyproducerade lägenheterna står tomma. Det minskade byggandet har även drabbat hyresrättsbyggandet. En vändning när det gäller efterfrågan på bostäder kommer den dag som de makroekonomiska förutsättningarna stabiliserats och hushållen återigen visar framtidstro. Att gå tillbaka till de snedvridande investeringsstöd till husbyggande som nyligen avskaffats är ingen framkomlig väg. Riksbankens kraftfulla räntesänkning torde ha större betydelse för bostadsbyggandet än något investeringsstöd.

Regeringen har nyligen lämnat en budgetproposition för 2009 som stärker hushållens köpkraft och sänker företagens kostnader. Därtill presenterade regeringen den 5 december ytterligare satsningar för att stärka arbetsmarknadspolitikerna och öka efterfrågan inom byggsektorn. Bland

annat föreslås att skatten ska sänkas för reparation, om- eller tillbyggnader och underhåll av byggnader, så kallat ROT-avdrag, för småhusägare och bostadsrättshavare. Detta är ett stöd till hushållen och en åtgärd som bedöms ge snabbast effekt på sysselsättningen. Utformningen gör att även energieffektiviserande åtgärder omfattas av systemet. Vidare föreslås förstärkningar i form av satsningar på ytterligare utbildningsplatser inom högskolan och yrkesinriktad gymnasial kommunal vuxenutbildning.

Anf. 22 CARINA MOBERG (s):

Fru talman! Jag får tacka bostadsministern för svaret, som till sist blev gemensamt för flera av de interpellationer som har ställts på samma tema. Det handlar om den borgerliga regeringens misslyckande på bygg- och bostadsmarknaden.

Bostadspolitiken har havererat. Det kanske är allra tydligast i Stockholmsregionen. Det krispaket som regeringen i förra veckan presenterade är för litet och kommer för sent. Ni har avlövad, avrustat och avvecklat bostadspolitiken under flera år.

Nu får svenska folket betala priset med bostadsbrist, orörlig bostadsmarknad och orättvisa villkor mellan dem som äger och dem som hyr sin bostad. Två grupper i samhället har särskild anledning att vara oerhört besvikna. Det är ungdomar och de som hyr sin bostad i miljonprogrammet.

Antalet påbörjade hyreslägenheter har halverats sedan 2006. Bostadsbyggandet i stort faller i rekordfart. Boverkets beräkningar före finanskrisen visade på en minskning med 40 procent.

Vi socialdemokrater har under hösten lagt fram en politik som kan sammanfattas i fem skarpa förslag för att dämpa krisen inom byggsektorn och få fram fler och bättre bostäder i attraktiva bostadsområden.

Vi vill avsätta närmare 13 miljarder kronor de närmaste två åren 2009 och 2010 för att åtgärda bostadsbristen, rusta befintligt bestånd och rädda byggbranschen från den värsta krisen sedan 30-talet.

Sedan tidigare vill vi satsa 1 miljard på ett investeringsstöd för byggande av billiga och miljövänliga hyresbostäder. Nu bygger vi ut det med ytterligare 1 miljard kronor.

Vi avsätter 3 miljarder till ROT-avdrag år 2009. Bygger man om klimatsmart finns det dessutom en särskild klimatbonus på 600 miljoner kronor.

Vi vill satsa på ett miljardprogram för miljonprogrammen. Vi skjuter till 3 miljarder kronor per år. Det kan innebära renoveringar av ca 40 000 lägenheter och ge ca 25 500 årsarbeten inom byggbranschen.

Vi satsar också 500 miljoner kronor per år till kommunerna till upprustning av skolor, förskolor och äldreboenden.

Vi vill öka investeringarna i infrastrukturen med 2 miljarder kronor mer än regeringen år 2009, 2010 och 2011. Dessutom vill vi tidigare lägga underhåll under nästa år.

Regeringen har i sitt krispaket föreslagit ett ROT-avdrag, och det är bra. Vi ska ha en hög boendestandard i vårt land även framöver. Det har vi råd med.

Med det konstaterat uppstår frågan varför inga av regeringens åtgärder omfattar hyreslägenheter och varför ni inte har en politik för att

bygga bostäder för unga människor. Ni kallar det snedvridande att satsa på att ungdomar ska få tag i en bostad.

Vi socialdemokrater har en politik för sysselsättning, byggande och boende. Vi vill ha en framtidsinriktad förutsägbar politik för alla. Era förslag räcker inte, Mats Odell.

Varför är inte bygg- och bostadsfrågorna viktiga för regeringen? Varför lägger ni inte prestigen åt sidan? Om ni nu inte vill lyssna på oss socialdemokrater, lyssna då åtminstone på branschen, ungdomarna och hyresgästerna.

Anf. 23 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Normalt sett brukar man här tacka för svaret på interpellationen. Jag kan inte göra det. Jag tycker inte att jag har fått något svar på den interpellation jag skrev. Jag förstår att man slår ihop svaren, men jag vet inte riktigt vad svaret på min interpellation var.

Mina frågor var: Vilka initiativ avser statsrådet och regeringen att ta för att öka bostadsbyggandet? Vilket initiativ avser statsrådet att ta för att stimulera byggandet av hyresrätter? På det finns det faktiskt inga svar även om man söker väldigt noga i svaret.

När man tittar i interpellationssvaret får man i varje fall veta några saker. Först och främst vill regeringen slå vakt om hyresrätten. Det är ju bra. Det tycker vi nog alla i den här salen. Sedan får jag veta att problemen som finns inte kan lastas på denna regering, utan det beror på tidigare regeringars försummelser.

Även om detta skulle vara sant, fru talman, borde man kunna kräva av denna regering att några konkreta förslag borde finnas när det återstår ett och ett halvt år till nästa val.

Men några förslag om att hyresrätten ska värnas har vi ännu inte sett. Statsrådet anför att det måste bli mer attraktivt att investera i samt äga och förvalta hyresrätter.

Vän av ordning kan ställa sig den stora frågan: Hur då, statsrådet?

Svar får vi inte av den här moderatledda regeringen.

Stockholms bostadsköer är också den tidigare regeringens försyndelser. Även om detta skulle vara sant, vad gör den här moderatledda regeringen konkret för att öka bostadsbyggandet i Stockholm? Vi vet en sak med säkerhet, att bostadsköerna ökat med ca 75 000 personer sedan den här regeringen tillträdde.

Statsrådet för något slags resonemang om den ekonomiska situation som vi och i praktiken hela världen befinner sig i. Men behovet av hyresrätter är fortfarande stort, bland annat i Stockholm, och än så länge har vakansgraden inte ökat ens för den dyrare nyproduktionen.

Statsrådet hävdar bestämt att det inte blir tal om att återinföra det snedvridande investeringsstödet för nyproduktion. Han anför att Riksbanken och räntesänkningarna har en större betydelse för bostadsbyggandet än något investeringsstöd.

Men då kan man ställa sig frågan: Varför byggs det då inget?

Sedan har statsrådet ett resonemang om den ekonomiska politiken. Man kommer att stärka hushållens köpkraft.

Då kan man ställa sig frågan: Kommer de åtgärderna att göra att det byggs fler hyresrätter?

Jag har vid några tillfällen under den här mandatperioden diskuterat bostadspolitik med statsrådet. Svaren har alltid sett ut så här:

1. Slå vakt om hyresrätten!
2. Allt elände berodde på den förra regeringen.
3. Vi ska ingenting göra.

Detta är svaret även när det är ett och ett halvt år kvar till nästa val. Jag tycker att det är märkligt, fru talman.

Trots detta ökar bostadsköerna. Byggprojekt som skulle komma i gång läggs på is på grund av det ekonomiska läget. Det har vi sett förr.

Vi socialdemokrater har valt att lägga fram en del förslag, bland annat om investeringsstöd för byggande av nya hyresrätter och ombyggnad av miljonprogrammen. Vi vill samtidigt se till att minska arbetslösheten i byggbranschen genom de här åtgärderna.

Den enda åtgärd som statsrådet kan presentera är det minimala sätt att hantera ROT-avdraget som vi ser av regeringens förslag. Det går tvärs emot vad kd brukar mena med att värna gamla, ensamstående kvinnor, barn och barnfamiljer.

Jag hoppas slutligen, fru talman, att jag ska få ett svar på åtminstone den ena frågan. Hur avser statsrådet att öka bostadsbyggandet?

Anf. 24 MARYAM YAZDANFAR (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för ett nonchalant svar. Det är ett väldigt nonchalant svar. Om statsrådet väljer att svara oss i oppositionen nonchalant må det vara upp till honom. Men när statsrådet väljer att nonchalera den miljon unga människor som de närmaste tio åren vill flytta hemifrån blir det väldigt allvarligt.

Statsrådet ger dem inte ett enda svar. En miljon unga människor, lika många som 40-talistgenerationen, ska ut på bostadsmarknaden. Jag har hört att statsrådet själv löste sin bostadssituation genom att bo kvar hemma, eftersom han bodde så stort. Men alla har inte den lyxen. Framför allt har man inte den lyxen i Stockholmsregionen.

Jag kan ge statsrådet Mats Odell rätt i att alla problem i bostadspolitiken inte kan bero på honom personligen. Men hur är det med partikamraterna i Stockholmsregionen? Känns det inte lite konstigt och udda att stå här och säga att man värnar hyresrätten när man tillhör ett parti som har sålt ut så enormt stora delar av just hyreslägenhetsbeståndet? Och känns det inte lite konstigt att stå här och säga att man värnar hyresrätten när man har tagit bort investeringsstödet till just hyresrätter?

Vad säger statsrådet när statsrådet är ute och träffar de människor som ska ut på bostadsmarknaden? Statsrådet behöver inte ens gå ut och träffa de människorna personligen. De finns på tv varje dag.

Joni är en ensamstående mamma på 22 år som tillsammans med sin treårige son Silas måste flytta runt bland kompisar, vänner och bekanta varje vecka för att de annars tvingas stå på gatan. Hon har ingenstans att bo. Han är jätteorolig.

Har statsrådet sett Bianca som med sin son, tio månader gammal, blir hänvisad till vandrarhem här i Stockholm? De har ingenstans att bo.

Det är inte bara hjärtskärande. Det är så fruktansvärt orättvist.

*Svar på
interpellationer*

Det här är ett rikt land. Ensamstående mammor med små barn ska inte behöva gå omkring som flyktingar i sin egen hembygd för att statsrådet inte tar sitt ansvar. Det är det som det handlar om.

På vilket sätt skulle det vara snedvridande att ge Joni och Bianca en möjlighet till en egen lägenhet och en grund för att kunna uppfostra sina barn?

Jag begär inte att statsrådet ska förklara vad som har hänt före 2006. Men jag begär faktiskt att statsrådet ska svara de här människorna nu, för statsrådet har ansvar. Att vara minister måste rimligtvis innebära mer än att stå här och säga att man vill värna hyresrätten. Det måste också vara att kavla upp ärmarna och börja jobba.

Anf. 25 LARS MEJERN LARSSON (s):

Fru talman! Jag vill liksom övriga interpellanter tacka statsrådet Odell för svaret, men som den byggnadsarbetare jag är gör jag det av ren artighet. För jag måste tyvärr konstatera att svaret inte är tillfredsställande nog för oss byggnadsarbetare eller anställda inom i skogs- och träindustrin. Statsrådets svar är ett icke-svar.

Byggbranschen är i kris. Nybyggnationerna väntas minska med 40 procent under nästa år jämfört med 2006, och byggnationen av hyreslägenheter har i det närmaste halverats.

Den 25 november varslade Skanska 3 400 anställda, varav 2 000 i Sverige. Bara i mitt hemlän Värmland har 300 Byggnadsmedlemmar varslats om uppsägning under oktober och november.

I fredags var jag på ett av mina återkommande arbetsplatsbesök. Denna gång besökte jag byggarbetsplatsen Lillängsberget utanför Karlstad. Självfallet diskuterade vi regeringens så kallade krispaket med ett inbakat ROT-avdrag som presenterades samma dag. Reaktionerna var överlag negativa.

Den nyligen varslade byggnadsarbetaren Bo Elofsson sade spontant: ”Jag tror det blir massuppsägningar. Avdraget är för smalt. Det är ju bara riktat till privatpersoner.”

Detta, fru talman, är budskapet från en av dem som står i finansskriens absoluta centrum, eller mitt i stormens öga som man brukar säga.

Det är ett allvarligt läge vi befinner oss i. Lågkonjunkturen bedöms bli långvarig. Det är inte bara inom fordonsindustrin som varsel och uppsägningar får kedjekonsekvenser. Ibland talar man om att en byggjobbare sätter tre andra i arbete. En uppsagd snickare får kedjekonsekvenser för underleverantörer, vilket gör att arbetslösheten ökar inom byggbranschen.

Varslen av tiotusentals anställda inom den industri som var motorn i vår inhemska ekonomi ska alltså mötas med ett missriktat ROT-avdrag. Det är efterfrågat av alla, inklusive oppositionen, men den utformning som regeringen har valt är helt felaktig. Avdraget är permanent, inte tillfälligt som bland annat LO har sagt är det enda rätta. Vet man att avdraget finns kvar inom överskådlig framtid, fru talman, varför ska man då ringa efter en hantverkare i dag?

Avdraget är riktat till fel grupp. Det borde riktas till den rätta gruppen, nämligen de fastighetsägare som har ett större fastighetsbestånd. Endast då blir det någon skjuts på renoveringarna av hyresrätterna.

Som det är nu blir de som bor i miljonprogramslägenheterna utan renoveringar, medan de som äger villa och bostadsrätt får pengar av regeringen för att till exempel renovera sina badrum. De är alltid så – de som redan har pengar gynnas när den moderatstyrda regeringen fördelar resurserna.

I *Rakt på med K-G Bergström* kommenterade Fredrik Reinfeldt den stora mängden varsel i Sverige med orden: Vi har fått varsel, men det är inte samma sak som att bli uppsagd.

Men så kan man inte säga, fru talman. Av de varseldrabbade medlemmarna i Skogs- och Träfacket kommer 94,9 procent att sägas upp. Det innebär att ca 4 700 personer kommer att förlora sina jobb.

Vilka förslag har alltså ansvarigt statsråd Odell som kan lugna byggarbetaren Bo Elofsson och övriga varslade inför framtiden?

Anf. 26 GUNNAR SANDBERG (s):

Fru talman! I Jämtlands län kommer bara fram till jul 80–100 byggnadsarbetare att ha varslats om uppsägning. Det beror naturligtvis till stor del på den ekonomiska krisen men också på regeringens brist på bostadspolitik.

Vi har bostadsbrist i landet, men det är stopp på byggandet. Detta får kännbara verkningar. Ungdomar kan inte flytta hemifrån, byggnadsarbetare blir arbetslösa, och när vi vet att varje byggnadsarbetare genererar jobb åt fyra fem personer till fördjupas jobbkrisen.

Fru talman! Nu har också den borgerliga regeringen vaknat till och kommit med ett stimulanspaket. Kritiken mot paketet är hård från alla håll. Det är helt enkelt inte tillräckligt. När det gäller byggsektorn kopplar regeringen ROT-avdragen till hushållsnära tjänster. Men vanliga löntagare har inte råd att köpa hushållsnära tjänster. Det är knappt så att pengarna räcker till nödvändiga utgifter. De som är oroade över sina jobb kommer inte heller att satsa några pengar på att renovera. Jag tror inte ens att bostadsministern kan tänka sig att arbetslösa människor har råd att köpa tjänster för att renovera sina hus. Slutsatsen blir att det återigen är de som redan har det bra som drar nytta av regeringens förslag.

I mitt hemlän, i exempelvis Östersund och Åre, finns det hyreslägenheter som är i behov av upprustning. Bland annat skulle mer än 2 000 badrum behöva renoveras bara i Östersundsostäder. Det finns fönster som behöver bytas ut och många andra saker som behöver göras för att göra boendemiljön bättre och för att spara energi.

Om regeringen verkligen skulle vilja upprätthålla sysselsättningen för byggnadsarbetare skulle man ha riktat ROT-avdragen till ägare av hyresfastigheter och inte till enskilda personer. Så länge ROT-avdragen är kopplade till hushållsnära tjänster kommer de inte att ha någon större betydelse för att dämpa lågkonjunkturen och hålla sysselsättningen uppe.

Fru talman! Enligt Boverkets indikator minskar antalet påbörjade bostäder fram till 2009 med 40 procent – 16 000 bostäder – jämfört med den faktiska byggstarten 2006. Större delen av minskningen inträffar redan i år.

Vi har tidigare kunnat konstatera att regeringens bostadspolitik är misslyckad. Jag måste tyvärr påstå att lika misslyckad är dess jobbpolitik.

Anf. 27 LENNART PETTERSSON (c):

Fru talman! Dagens interpellationer ställer i huvudsak frågor om vad regeringen gör dels för att öka nyproduktionen av bostäder, dels för att öka underhåll och underlätta konjunkturläget.

I många kommuner är det bostadsbrist. Den kommer att bli varaktig, i synnerhet för våra ungdomar, om inte bostadsbyggnationen kommer i gång. Detta är självklart allvarligt. Vi vet att det kommer att finnas ytterligare drygt 200 000 som är mellan 20 och 29 år 2015 jämfört med i dag.

Centerpartiet och alliansen satsar i årets budget ca 1 miljard på bygg- och anläggningssektorn. Detta gör vi i form av sänkta arbetsgivaravgifter. Delar av denna miljard är en bra början för byggbranschen att arbeta med. Nu är det upp till byggföretagen att sänka sina kostnader med motsvarande summor. Detta underlättar för nyproduktionen och även för hyresrätterna. Det gör även förslaget om ägarlägenheter, och den möjligheten kommer att öppna sig från och med den 1 maj nästa år.

Förslaget till ny strandskyddslag är snart klart för en proposition, och det kommer också att påverka bostadsbyggandet i positiv riktning. Det kommer att bli betydligt fler attraktiva bostadslägen runt om i landet, och lagen kommer att bli en tillgång för många kommuner. Detta berör också hyresrätterna.

Det gäller att skilja mellan föreskrifter, allmänna råd och bestämmelser. Detta påverkar nämligen i hög grad byggkostnaderna. Därför finns det fortsatta medel till Boverket i form av 10 miljoner vardera 2009 och 2010 för kompetensutveckling hos länsstyrelser och kommuner i deras myndighetsutövning.

Statskontoret fick därutöver ett uppdrag i februari 2008 att redovisa genomförda och pågående insatser för att minska produktionskostnaderna och öka konkurrensen inom byggbranschen. Den redovisningen ser jag fram emot.

Fru talman! För att möta bostadsbehovet över tiden är det viktigt med flexibla lösningar. Vi bör så långt det är möjligt tänka bort kategoriböende som till exempel studentlägenheter. När det gäller just studenter vill jag slå ett slag för möjligheten att hyra en större lägenhet tillsammans. Det blir låga hyror för ungdomarna, och lägenheten kan hyras ut till andra i nästa steg.

Till sist vill jag säga att det är Socialdemokraternas egen politik som under tolv år har skapat problemen. De uppstod inte i september 2006. Sluta att skylla ifrån er! Det är vi som nu försöker hitta nya lösningar, för de gamla fungerar inte. Det vet vi. Det är det vi ser resultatet av i dag, och ändå är det bara samma gamla lösningar som nu föreslås från Socialdemokraternas sida. Det är stöd och bidrag, stöd och bidrag. Det är de enda vägarna fram som Socialdemokraterna presenterar, och det innebär att vi inte får någon förnyelse av byggbranschen.

Det behövs en rejäl genomlysning av vad det är som går snett i branschen. Vi kan konstatera att det är en bransch som har kunder och har haft kunder i många år. Ändå tillgodoser man inte dessa kunders behov. Kan ni peka på någon annan bransch som är i samma situation, att man kan sälja men inte vill? Man producerar inte det köparna vill ha. Varför fungerar inte detta? Andra branscher kommer inte till staten i tid och otid och tycker att det ska komma bidrag för att man ska kunna sälja sina produkter. Varför har man inte möjligheten att anpassa sitt produkturval

till de behov och möjligheter som finns att ekonomiskt lösa detta med att bo på olika sätt i olika upplåtelseformer?

Detta är en fråga som branschen behöver lösa. Det kan varken Mats Odell som minister, regeringen i sin helhet eller vi som riksdagsledamöter sköta, utan det måste vara branschens eget ansvar. Vad är era lösningar på detta?

Anf. 28 AMEER SACHET (s):

Fru talman! Jobb och bostäder är två ord som väger tungt i dessa dagar. Det är inte bara i storstadsregionerna som bostadsbyggandet faller utan i hela landet. Hälften av landets kommuner rapporterar till Boverket att de har bostadsbrist, och ytterligare 20 procent av landets kommuner har bostadsbrist på centralorten. Detta innebär att över två tredjedelar av landets kommuner har någon form av bostadsbrist. Samtidigt beräknas bostadsbyggandet halveras.

Bostadssituationen för både unga och studenter har förvärrats än mer den senaste tiden. Den tuffa bostadsmarknaden drabbar unga och studenter extra hårt. Finanskrisen gör det ännu svårare för dem att få en bostad. Lågkonjunkturen gör också att fler troligen kommer att studera eftersom de lediga jobben blir färre, vilket gör att efterfrågan på studentbostäder ökar.

En av försämringarna som studenterna fick känna av är slopat investeringsstöd till studentlägenheter.

Konsekvenserna av den borgerliga politiken har blivit att allt färre studentlägenheter byggs och att befintliga har blivit dyrare att bo i. Regeringens passivitet är oroande och bekymrar mig mycket.

De dåliga tider som vi befinner oss i gör att storföretagen inom byggbranschen drar i bromsen. Skanska, Peab, JM och NCC är några kända företag som redan har varslat tusentals byggnadsarbetare. I praktiken kan än fler anställda förlora sina jobb. Byggbranschen består också av många småföretagare, som regeringen annars säger sig värna om. De som varslas är också lärlingar och unga byggnadsarbetare, framtidsgenerationen.

Vi socialdemokrater har lagt fram ett antal förslag för att stimulera bostadsbyggandet i landet. Vad gör regeringen? Vi är inte ensamma, både näringslivet och facken har gång på gång aviserat olika former av stimulans för att underlätta för byggbranschen och därmed göra det lättare att bygga fler bostäder, framför allt hyresrätter.

Den borgerliga regeringen är totalt tyst i den frågan. Det saknas skarpa förslag från regeringssidan riktade till byggbranschen för att bygga fler hyresrätter. Flertalet svenska kommuner har inga planer på nyproduktion av hyresrätter som kostnadsbilden ser ut i dag. De förlitar sig på starka byggherrar, och de i sin tur förlitar sig på människor med stark ekonomi. Det som behövs är statliga initiativ och statliga investeringsstöd. Precis som i fråga om vägar och annan infrastruktur måste stat och kommuner samverka.

Möjligheten för människor med svag ekonomi, unga och studenter, att ta sig in på bostadsmarknaden krymper dag för dag under den tid statsrådet Odell har ansvar för bostadsfrågor. Ungdomar flyttar hemifrån allt senare, inte minst i storstäderna. Varför, statsrådet, görs så lite?

Prot. 2008/09:45
9 december

Svar på
interpellationer

Anf. 29 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! Det finns en genuin oro över situationen hos alla interpellanterna. Den finns hos mig och hos regeringen. Vi genomgår nu en mycket djup internationell finansiell kris och en lågkonjunktur som följer i spåren av detta.

Att bostadsbyggandet bromsar upp beror framför allt på att bostadskonsumenter har dålig tilltro inför framtiden. Hur kommer priserna att utvecklas? Hur kommer kostnaderna att utvecklas? Vi väntar med att köpa ny bostad. Kan jag sälja min lägenhet om jag ska flytta till en annan? På samma sätt finns det svårigheter på producentens sida att få krediter för att kunna bygga och svårigheter att få kalkylerna att gå ihop.

Det finns ändå positiva tecken i skyn. Vi ser samtidigt att byggkostnaderna går ned. Vi ser framför allt att räntorna går ned. Jag skulle vilja säga, som jag också sade i mitt interpellationssvar, att en lägre ränta kanske är en av de absolut viktigaste förutsättningarna för att det ska börja byggas igen.

Det finns byggföretagare som har uppvaktat mig och sagt att när räntan kommer ned till 4 procent långsiktigt kan vi börja bygga hyresrätter igen. Jag tror att det finns möjligheter framöver att vi kan få se en vändning i utvecklingen. Det finns många tecken på detta. Byggmaterialpriserna är på väg ned. Räntan är på väg ned. Inflationen är på väg ned. Någonstans börjar det här vända.

Vi kan ändå, om vi tittar lite grann i backspegeln och kanske lägger lite av den politiska retoriken åt sidan, se att det som utreddes under förra regeringen var ganska intressant, tycker jag. Det visade sig i utredningen som hette *Bostadsfinansiering*, 2005:39, att bostadspriser och bostadsbyggande styrs av just makroekonomiska förhållanden. Tillväxt, disponibel inkomst, inflation och räntor är avgörande för utvecklingen i bostadssektorn. Där står vi inför en utveckling som varken oppositionen eller regeringen kan påverka särskilt mycket.

Men jag tror att det är viktigt att vi nu skapar goda förutsättningar så att byggföretagen har chansen att när det vänder ha spaden i jorden och se till att det byggs nya bostäder, inte minst hyresrätter. Jag tror faktiskt att utvecklingen gynnar hyresrätten såtillvida att många nu är rädda för att köpa bostäder. De vill hellre hyra. Det gör att byggen som är projekterade som bostadsrätter projekteras om till att bli hyresrätter.

En fråga som bland annat Börje Vestlund ställde till mig är: Vad gör vi för att öka förutsättningarna för bostadsbyggandet? En väldigt viktig sak är faktiskt ägarlägenheter, Börje Vestlund. Det finns flera byggföretag – jag kan nämna dem efteråt – som nu planerar att bygga ägarlägenheter och hyra ut dem med hyresrätt. Det är själva tanken. Sedan erbjuder man dem som vill att köpa lägenheterna genom någon typ av hyrköp framöver, men du skapar hyresrätter när du bygger ägarlägenheter. Det är ett väldigt spännande koncept som jag faktiskt tycker verkar väldigt lovande. Jag är beredd att titta på alla möjligheter att bidra till att det här kan komma i gång när förutsättningarna finns.

Jag noterar också att det vi har gemensamt trots allt är ROT-avdrag. Nu sade Lars Mejern Larsson att det inte finns något avdrag för fastighetsägare som har hyresfastigheter. Men där är det faktiskt så att varje kostnad för att reparera lägenheten är avdragsgill för en fastighetsägare

mot de intäkter han får in. Där tycker jag att man ändå ska vara beredd att erkänna att så är fallet.

Prot. 2008/09:45
9 december

Anf. 30 CARINA MOBERG (s):

Fru talman! I mitt första anförande redogjorde jag för socialdemokratisk bygg- och bostadspolitik. Mina partivänner har nu förtydligat bilden ytterligare. Som bostadsminister Odell själv nämner är det inte bara vi socialdemokrater som anser att regeringens politik på det här området har havererat och att satsningarna är alltför små.

I Svenska Dagbladet häromveckan kunde vi läsa hur Skanskas vd Johan Karlström säger att den svenska regeringen borde göra mer. Han har tre huvudområden på sin önskelista: renovering av miljonprogrammet, stimulering av byggande av hyresrätter och renovering av vägar och järnvägar.

Han är inte ensam. Även NCC:s vd, Olle Ehrlén, och JM:s vd, Johan Skoglund, har en lång lista på förslag till den svenska regeringen.

Mats Odell! Byggbranschen vill se stimulanser så att mer klimatsmarta bostäder byggs. Jag vet att bostadsministern har fört resonemang med företrädare för branschen. De väntar nu på handlingskraft.

Vad säger Mats Odell till dessa företrädare som ska bygga bort bostadsbristen för att unga människor ska hitta någonstans att bo? De ber om hjälp. De är väldigt tydliga. Om inte hjulen börjar snurra stannar Sverige, säger man.

Nej, det är inte bara vi socialdemokrater som kräver ett ökat statligt ansvarstagande utan i princip hela den bransch som Mats Odell brukar luta sig mot i sin argumentation. Till och med dekanus Stellan Lundström pratar om investeringsstöd och miljonprogramsupprustning. Vi satsar nästan 13 miljarder mer än den moderatstyrda regeringen. Jag vill veta, Mats Odell, vem som ska stå upp för människors rätt till en bostad om inte du som kommun- och bostadsminister gör det. Vad ska de 1,1 miljoner ungdomar som om några år ska ut på bostadsmarknaden ta sig till om det inte byggs fler hyresrätter? De 1,1 miljoner ungdomarna i åldersgruppen födda 1984–1995 utgör 12 procent av landets befolkning. Det är fyra gånger så många som just nu skulle kunna tänka sig att rösta på Kristdemokraterna.

Bland dem finns Elsa som är 26 år. Hon har under tio års tid flyttat 15 gånger. Hon har bott i åtta kommuner i två länder, men hon har aldrig haft ett förstahandskontrakt. Mats Odell, hjälp branschen att bygga, och hjälp Elsa att få tag på sitt förstahandskontrakt!

Fru talman! Jag uppfattade inte att Lennart Pettersson ställde någon fråga till bostadsministern. Jag trodde att det var avsikten med interpellationsdebatter. Men jag kan påminna Lennart Pettersson om att under föregående mandatperiod byggdes mer än 120 000 bostäder i det här landet. Hur många bostäder har byggts under innevarande mandatperiod? Vi kan fortsätta den debatt som han försökte påbörja i dag på torsdag när vi ska diskutera det avsnitt i budgeten som berör bygg- och bostadsfrågorna.

Hjälp branschen, Mats Odell, att se till att de kan bygga hyreslägenheter, så att Elsa kan få tag på sitt förstahandskontrakt!

Svar på
interpellationer

Anf. 31 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Jag glömde en sak i min lista om att regeringen ska värna hyresrätten, att allt elände var Socialdemokraternas fel och att regeringen ska inget göra. Jag glömde bort ägarlägenheter. Ägarlägenheter är det som numera i princip ska klara alla dessa hundratusentals människor som behöver en bostad. Jag tycker att det är en märklig hållning i den här allvarliga frågan.

Jag håller med statsrådet om att efterfrågan på bostäder styrs mycket av makroekonomiska förhållanden. Det är sant. Men då glömmer statsrådet en viktig sak, nämligen att det aldrig har varit något problem under de senaste 20 åren att hyra ut lägenheter i våra storstadsregioner även under de värsta lågkonjunkturer. Det är därför det är så viktigt att regeringen fortsätter att producera lägenheter och ge stöd för att sätta i gång bostadsbyggande.

Om vi har fel vore det intressant att få veta vad statsrådet har för konkreta förslag. Om våra förslag om investeringsstöd skulle vara felaktiga – historien visar inte det, men det är möjligt att ministern vet bättre än historien – vad är det för åtgärder som ska vidtas för att bostadsbyggandet ska sätta i gång igen? Det byggdes 120 000 lägenheter förra mandatperioden. Den här mandatperioden är de inte särskilt många. På detta blir som vanligt statsrådet svaret skyldig. Statsrådet har hela tiden sagt att allt var Socialdemokraternas fel och att regeringen ska inget göra. Om de gör något är det fråga om ägarlägenheter. Den politiken håller inte.

Det är väl också riktigt att priserna på byggmaterial och inflationen sänks. Men det vore en ännu bättre anledning att sätta i gång bostadsbyggandet.

Det finns några intressanta siffror om att bostadsproduktionen har minskats eller lagts på is. I Nacka är det 300. I Sollentuna är det också 300. I Värmdö över 100. Malmö är det 600–700. I Lund är det 450. I Östersund är det 800. I Stockholms stad är det ungefär 2 500. Dessa lägenheter blir inte av på grund av att byggandet ställs in. Nästan alla är bostadsrätter, som anses vara svåra att kränga just nu.

Men man skulle med lätthet kunna göra om dem till hyresrätter, och med hjälp av ett lämpligt stöd går det att få byggherrarna att sätta i gång byggandet. Det är planerade lägenheter, och det finns ritningar. Det är i princip bara att sätta i gång och bygga. Här har regeringen en möjlighet om man vidtar de åtgärder som behövs när det gäller att sätta i gång med nyproduktion så att även ungdomar inte minst i storstadsregionerna kan få ett eget boende.

Anf. 32 MARYAM YAZDANFAR (s):

Fru talman! När Socialdemokratiska Ungdomsförbundet skulle definiera den generation vi pratar om, åttio- och nittitalisterna, som jag själv tillhör, kom man på det slående uttrycket ”den -lösa generationen”. Arbetslösa, bostadslösa och därmed maktlösa.

Det märkliga är att den äldre generationen kräver så fruktansvärt mycket av oss åttio- och nittitalister. Vi ska jobba längre för att kunna försörja den äldre generationen när de går i pension. Vi ska skaffa barn tidigare för att lösa nativitetskrisen på ett europeiskt plan. Vi ska ut på arbetsmarknaden tidigare och inte studera så länge. Annars tjänar vi inga skattepengar.

Dessa krav ställer den äldre generationen på de yngre. Det är bra. Man ska ställa krav. Men borde man inte ha några rättigheter då? När jag frågar bostadsminister Mats Odell vad han har för svar till 20–25-åringar som är flyktingar i sina egna hembygder, som får gå från lägenhet till lägenhet, säger han att när räntan når 4 procent börjar byggbolagen kanske att bygga hyresrätter igen.

Är det den rättighet man har? Man har rätt att som ung människa vara något slags regulator på bostadsmarknaden, men man har skyldighet att försörja en hel generation som vill gå i pension. Rättigheter och skyldigheter pratar vi om. För att kunna kräva saker av en generation måste de faktiskt också ha rätten att ha en bostad, ett jobb och makt över sitt eget liv och sin egen vardag.

Ett annat svar som Mats Odell skulle kunna ge är det svar som en av Mats Odells alliansvänner i Stockholmsregionen en gång ärligt gav när jag frågade om högerns bostadspolitik. Han sade att summan av all bostadspolitik är det som människor efterfrågar och det som byggs. Har man inte råd att efterfråga en lägenhet i Hammarby Sjöstad är det ingenting politiken kan göra. Är det Mats Odells svar? Det enklaste svaret är väl: Varför valde du inte föräldrar med några miljoner på banken som kan hjälpa dig att köpa en bostadsrätt? Det hade kanske varit det enklaste svaret. Men det är kanske lite väl nonchalant, till och med för bostadsminister Mats Odell.

Anf. 33 LARS MEJERN LARSSON (s):

Fru talman! Ungdomarna är den grupp som drabbas hårdast av bostadsbristen. På en bostadsmarknad med låg omsättning får de unga svårt att hitta något som de har råd med. De bostäder som eventuellt är lediga är antingen för stora eller för dyra.

När de stora barnkullarna som föddes under 80-talet och början av 90-talet kommer ut på bostadsmarknaden kommer bostadsbristen att öka ännu mer. Under de här åren föddes 210 000 barn.

Av Sveriges 290 kommuner uppger 142 att de har brist på bostäder för unga. Det är således fler kommuner som har brist på lämpliga bostäder för unga än som har generell bostadsbrist.

Regeringens bostads- och arbetsmarknadspolitik symboliseras som grå, kall och innehållslös. Politiken skulle kunna beskrivas i färgen av en gjuten betongvägg. Detta syns tydligt då högkonjunkturen förbytts till lågkonjunktur, regeringens bundsförvant marknaden inte längre levererar ökad sysselsättning och regeringens tidigare åtgärder inte har gett någon effekt.

Vad är regeringens svar? Jo, ännu mer jobbskatteavdrag! Jobbskatteavdraget gav förhållandevis svaga effekter i en situation då det fanns jobb, och det kommer att ge än mindre när jobben blir färre. Regeringens politik har snarare förstärkt lågkonjunktursens negativa effekter.

Bostadsproduktionen har delvis stannat upp på grund av marknadens förväntningar på ett stimulanspaket från regeringen för att möta finanskrisen. Och det som presenterades i fredags var inte mycket att hänga i granen.

För var dag som går utan att regeringen agerar fördjupas krisen och fler får gå ut i arbetslöshet. Ofta får vi höra här i kammaren att regeringen inte kan rå för det rådande läget i världskonjunkturen. Men det är en stor

skillnad mellan denna kris och krisen under 1990-talet, nämligen att statens finanser nu är goda. Det finns alltså ekonomi att snabbt sätta in åtgärder, bara den politiska viljan finns.

Fru talman! Själv föreslår jag att regeringen använder de 5 miljarder som finns i den statliga Bostadskreditnämnden. Dessa kan användas för att stimulera byggandet. Mina förslag blir svåra att genomföra, och det beror inte på att de är orealistiska utan enbart på att den moderatledda regeringen inte vill ta några råd – speciellt inte från mig som är socialdemokratisk riksdagsledamot. Men statsrådet kanske kan ta emot råd utifrån min erfarenhet som byggnadsarbetare.

Så till sist vill jag bara säga till statsrådet att regeringens tro på att marknaden ska lösa problemet är som att tro att densamma ska lösa de växande miljöproblemen. Det är inte realistiskt.

Fru talman! Jag vill fråga ministern om han tänker göra något och lägga något extra på att få i gång ROT-avdraget när det gäller hyresrätter.

Anf. 34 GUNNAR SANDBERG (s):

Fru talman! Det är lite sent, men det är väl i alla fall bra att regeringen tar initiativ på en rad områden. Däremot är satsningen på byggsektorn alldeles för liten och osäker.

Byggbranschen står nu inför en lågkonjunktur som kanske är den värsta sedan 90-talet. Skillnaden är att det nu finns pengar i statskassan, som den föregående talaren sade.

Om några månader har vi kanske en arbetslöshet på upp emot 20 procent i byggbranschen. Det enda regeringen föreslår är ett ROT-avdrag som är riktat till hushållen som hushållsnära tjänster.

Risken är stor, minister Mats Odell, att det inte leder till några större satsningar och inte heller till några nya jobb. Det hade behövts ett paket som är riktat till fastighetsägarna så att de vågar sätta i gång byggandet igen och ett investeringsbidrag som är riktat till miljonprogrammet. Då skulle man kunna få i gång ombyggnader för att förbättra energibesparingar och få klimatanpassade bostäder.

Fru talman! Vi behöver också tryggare och säkrare bostadsområden och bättre tillgänglighet för äldre. Nu faller bostadsbyggandet kraftigt i landet. Antalet hyreslägenheter har halverats sedan 2006. Det behövs ett kraftfullt stimulanspaket för bostäder. På så sätt kan vi vända utvecklingen och undvika en långdragen lågkonjunktur.

Det är inte bara i byggbranschen. I skogs- och träindustrin och i småhusbyggandet har över 5 000 varslats. De kanske har drabbats hårdast i krisen.

Till det kan nämnas att varannan kommun har bostadsbrist.

Bostadsminister Mats Odell kan se till att byggnadsarbetare med flera kan behålla jobben och trångbodda få bättre lägenheter. Upp till bevis, Mats Odell!

Anf. 35 LENNART PETTERSSON (c):

Fru talman! Det är märkligt att Carina Moberg har synpunkter på mitt anförande och dess innehåll när självkritiken lyser med sin frånvaro när det gäller ett antal likalydande interpellationer från det egna partiet. Det

är väl sådant som kallas härskarteknik. Det tycker jag att en utskottsordförande borde hålla sig ifrån.

Nog om det.

Jag glömde en sak i mitt inledningsanförande. Det gällde ROT-avdraget. Det är välkommet i byggbranschen och kommer att ha stor betydelse. De 3,6 miljarder som regeringen satsar blir i realiteten nästan 15 miljarder per år. Det innebär en totalsatsning på mellan 40 och 45 miljarder på tre år. Hur kan oppositionen tycka att det är för lite?

Det är en rejäl satsning för att minska svartjobben, och det kommer självklart att öka intresset för att investera i befintliga bostäder både på kort och på lång sikt.

Är hyresrätten på väg att komma igen? Ameer Sachet sade att byggbolagen drar i bromsen. I veckans nummer av Byggindustrin står det att Stockholm rivstartar byggen och att de tre kommunala bostadsbolagen planerar 6 000 hyreslägenheter fram till 2010.

Problemet har varit för höga markpriser. Vad gör alliansen i Stockholm? De sänker priserna för hyresrätter.

Min fråga är: Varför har inte s-kollegerna i Stockholm gjort det samma?

Ett annat problem har varit de långa handläggningstiderna. De förkortar nu alliansen i Stockholm.

Göteborg byggstartar med 1 000 hyresrätter. MKB i Malmö startar med 500 lägenheter. Nyköping investerar 500 miljoner i annat bygge. Man pratar om överklagande. Vi tittar nu på instansordning och annat för att underlätta och förbilliga för byggföretagen.

Anf. 36 AMEER SACHET (s):

Fru talman! Statsrådet Odell pratar mycket om ränta, inflation, makroekonomiska förhållanden, mikroekonomiska förhållanden, byggmaterialpriser, konkurrens etcetera. Faktum är att regeringen inte har några lösningar på bostadsbristen i landet.

Regeringen säger sig ha stora ambitioner att genomföra förändringar för att öka rörligheten på arbetsmarknaden. Samtidigt stelnar bostadsmarknaden eftersom tillgången på hyresrätter minskar då inga nya projekt dras i gång.

Regeringen pratar varmt om ungdomar, men de ungdomar som står utanför bostadsmarknaden blir allt fler, inte minst i Stockholmsområdet.

I stället för att stimulera byggandet av hyresrätter förbereder regeringen förändringar mot ett slags marknadshyror. Där bostadsbristen är stor ska hyran höjas rejält. Samtidigt föreslås att allmännyttan ska tvingas följa rent affärsmässiga villkor. Sådana förändringar leder enbart till att vi får två bostadsmarknader, en för dem som har råd att betala, en annan, socialbostäder, för alla andra som räknas som fattiga. Bland dessa kan grupper som pensionerade, förtidspensionerade, sjukskrivna, arbetslösa, unga och studenter räknas in.

Vi vill se riktade åtgärder till byggbranschen för att få fler bostäder och fler hyresrätter, förbättrad energieffektivisering och klimatanpassade bostäder. Vi vill se åtgärder som ger tryggare och säkrare bostadsområden och bättre tillgänglighet för äldre.

Kan statsrådet Odell förklara varför regeringen är så förbryllande passiv och bara tittar på när byggandet av bostäder har stagnerat?

Anf. 37 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! Låt mig börja med Ameer Sachet och att han förra gången sade att antalet kommuner med bostadsbrist har fördubblats. Det stämmer. När ni började den förra mandatperioden 2002 – det var då Mona Sahlin blev samhällsbyggnadsminister, har jag för mig – var det 60 kommuner som anmälde att de hade bostadsbrist. När ni lämnade ifrån er regeringsmakten 2006 var det 122 kommuner som hade bostadsbrist.

Jag tycker att det är lite förmätet att ni framträder som om ni har de verkliga lösningarna på problemen. Ni har regerat i Sverige i tolv år.

Carina Moberg och Maryam Yazdanfar säger att det är 1 eller 1,1 miljon unga människor som nu väntar på bostäder. Då frågar jag: När får de bostäder med Socialdemokraternas politik?

Det låter på er som om ni har subventioner nästa år för att lösa bostadsbristen för de ungdomar som nu är flyktingar i sin egen hembygd.

Vet ni vad det skulle kosta? Ca 200 miljarder kronor skulle ni ha i er budget om ni skulle kunna framträda med den frimodighet som jag tycker är så klädsam. Det hade alltså behövts lite mer än de 400 miljoner som ursprungligen fanns. Nu vet jag att ni har lagt till ytterligare 1 miljard. Nu frågar jag: Hur många nya bostäder kan ni subventionera fram med de pengar som ni nu har anslagit? För att vi ska få någon uppfattning om proportionerna undrar jag: Vad kan väljarna förvänta sig? Vad kan de som står i Stockholms bostadskö förvänta sig? Hur många betar ni av i Stockholms bostadskö med er politik?

Vi har facit. Carina Moberg sade att det under den förra mandatperioden byggdes 120 000 bostäder i Sverige. Läger vi till också 2007 byggdes det 2002–2007 i Sverige 182 000 bostäder.

Är vi i Sverige nordiska mästare i bostadsbyggande med Socialdemokraterna vid styret? Nej, jag vet inte om det säger er något. Men under samma period byggdes det i Danmark och Finland, som har drygt hälften så stor befolkning, 206 000 bostäder utan er politik. Hur bra är en sådan politik för dem som står i bostadskö i Sverige? I Norge byggdes det 214 000 bostäder, och Norge har ungefär fyra och en halv miljon invånare.

Jag tycker att de recept som ni skriver ut kanske inte har fått den remarkabla effekt som man skulle kunna tro när man lyssnar till dessa inspel.

Bostadsbyggandet är bedrövligt för närvarande. Jag håller med om det. Men det är ändå inte sämre än under er period, trots att vi nu har lågkonjunktur och finansoro. Om vi tittar på Boverkets prognoser framgår det att man räknar med att det kommer att påbörjas 25 500–26 000 bostäder i år och nästa år. Det är bedrövligt, men jag vågar tyvärr ändå inte utesluta att det blir sämre siffror när vi gör ett bokslut. Men dessa bedrövliga siffror för bostadsbyggandet är tragiskt nog hyggliga med svenska mått mätt och faktiskt något bättre än de var 2002 och 2003. Hur ser ni på detta mina vänner?

Anf. 38 CARINA MOBERG (s):

Fru talman! Vi satsar närmare 13 miljarder mer än regeringen bara på bygg- och bostadssektorn. Vi vill investera oss ur krisen och förbättra människors boendestandard.

Här har vi nu lyssnat på bostadsministern, ansvarig minister, och han har inget nytt att komma med. Han attackerar oss, vilket han ofta väljer att göra när det är han själv som har ansvaret.

Vi vill ha en framtidsinriktad förutsägbar politik för alla. Bostadsministern och regeringen avvecklar, avlövar och avskaffar de instrument som finns för att lösa problemen för bland annat den stora ungdomskull som inom några år kommer att ge sig ut på bostadsmarknaden. Beskedet till landets ungdomar och bostadssökande är tydligt. Regeringen anser inte att staten har eller ska ta något ansvar. Det som återstår för unga människor är andrahandsboende, uthyrningsrum eller flera års ytterligare köande utan besked. Unga människor vill inte bo i andra hand. De vill ha ett eget förstahandskontrakt. 0 procent av ungdomarna i en undersökning gjord av Sifo vill bo i andra hand.

Vi socialdemokrater har en politik för ökad sysselsättning och för bygg- och bostadsmarknaden. Vi vill satsa oss ur krisen på ett sätt som gör mesta möjliga nytta för dem som riskerar arbetslöshet, för dem som hyr sin lägenhet och för unga förtvivlade människor utan bostad. En fungerande bostadsmarknad är en förutsättning för rörligheten på arbetsmarknaden. Det hänger ihop. Regeringen har under alltför lång tid prioriterat bort bostadsfrågorna. Men politiken spelar roll, och vem som styr har betydelse. Det är tydligare nu än på mycket länge.

Anf. 39 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! När statsrådet Odell blir trängd tar han fram dessa siffror gällande kommuner med bostadsbrist. Först var det 60 kommuner, och när vi avgick var det 122 kommuner. Jag tycker att det på sitt sätt visar den situation som rådde när miljonprogrammet kom till. I många kommuner var situationen sådan under många år att man inte hade något behov av att bygga bostäder. Det är sanningen. Sedan blev tillväxten väldigt god, och då uppstod en helt ny situation. Detta vet vi som har varit med i bostadspolitiken länge. Vi kunde konstatera att bostadspolitikerna från fler och fler kommuner vid träffar meddelade att de behövde bygga lite mer just det året. Det var kommuner som ett par år tidigare hade sagt att de behövde bli av med lite bostäder. Det är sanningen, Mats Odell. Det tycker jag är ett gott betyg för den socialdemokratiska regeringen och inte tvärtom.

Däremot håller jag med Mats Odell om att man kunde ha gjort mer även under vår tid. Det är ingen tvekan om det. Men nu är det Mats Odell som har makten. Vi talar här om subventioner. Om det nu skulle kosta 200 miljarder kronor att bygga i kapp så att alla dessa ungdomar kan få en bostad så är det ju inte hela detta belopp som vi ska subventionera, utan vi har sagt att vi ska subventionera bara en del av det.

Slutligen säger Mats Odell att vårt recept inte håller. Men vi har gång efter gång frågat Mats Odell: Om detta nu inte är sant, vad är det som kommer att hålla? Vi har fortfarande inte fått det svaret. Vi har bara fått svävande svar om att den socialdemokratiska politiken är fel. Men vilken politik är i så fall rätt, Mats Odell? Det skulle vi vilja veta.

Anf. 40 MARYAM YAZDANFAR (s):

Fru talman! Vilken politik är då den rätta, Mats Odell? Handlar det om att sitta och vänta på en 4-procentig ränta? Handlar det om att hyra lägenhet i andra hand? Handlar det om att hoppas att man ska vinna på Lotto? Bostadsminister Mats Odell har fortfarande inte gett ett svar till 80- och 90-talisterna – den generation som nu söker sig ut på bostadsmarknaden.

Jag var länge kommunalpolitiskt aktiv i Stockholmsregionen, och Mats Odells partikamrater i Stockholmsregionen har alltid skyltit på socialdemokratiska regeringar när vi socialdemokrater har kritiserat dem när de har sålt ut beståndet av hyreslägenheter och bara byggt dyrt för folk som har pengar. Då har de sagt att det beror på socialdemokratiska regeringar.

Sedan fick de borgerliga i Stockholmsregionen sina drömmar besannade i och med att det blev en borgerlig regering. Men är det då inte ödets ironi att den regeringen också skyller på socialdemokratiska regeringar i stället för att kavla upp ärmarna och faktiskt göra någonting själva? Det kanske är så att regeringen också tillhör denna lösa generation. Men jag förstår inte, för regeringen är verkligen inte arbetslös. Den har jättemycket att göra. Den är inte bostadslös. Rosenbad måste ändå vara en väldigt bra tillflyktsort. Och den är baske mig inte maktlös. Ni har makten i era händer, men ni väljer att abdikera och resignera, och det är tragiskt.

Anf. 41 LARS MEJERN LARSSON (s):

Fru talman! Tolkar jag statsrådet rätt att han behöver hjälp att lösa bostadsfrågan? Jag ställer gärna upp.

Jag brukar inte ha för vana att strö råd och förslag omkring mig. Men eftersom vi befinner oss i en utomordentligt allvarlig situation vill jag helt kort peka på några enkla men effektiva åtgärder som jag skulle vilja vidta.

För det första: Inför ett klimat-ROT-avdrag och utforma det så att klimat- och energiförbättrande investeringar gynnas.

För det andra: Inför en miljöhuspremie. Energisnåla hus är dyrare att bygga än genomsnittliga hus. För att fler ska investera i nya energisnåla hus eller genomföra renovering till bättre energiprestanda bör regeringen bevilja ett utökat ränteavdrag.

För det tredje: Inför ett investeringsstöd för nyproduktion av hyreslägenheter och billiga ungdomsbostäder!

Behovet av bostäder är stort, inte minst av nya energisnåla hyreslägenheter och billiga ungdomsbostäder. Av de 142 kommuner som uppger att de har brist på ungdomsbostäder är det bara 11 som har planerat att bygga bostäder för ungdomar.

Till sist, fru talman, vill jag hälsa från Byggnads ordförande i Värmland som kommenterar statsrådets ROT-avdrag så här: ”För byggbranschen är det en droppe i havet.”

Prot. 2008/09:45
9 december

*Svar på
interpellationer*

Anf. 42 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! Den här debatten har vi haft många gånger, så vi kan varandras frågor och varandras svar så här dags. Det är egentligen två olika koncept som står mot varandra.

Socialdemokraterna hade regeringsmakten under de sista tolv åren före valet 2006, och vi har kunnat avläsa detta.

Börje Vestlund delar ut ett gott betyg till sig själv för att 60 kommuner blev 122 kommuner. Det var bara naturligt. Man bodde ändå ganska bra i miljonprogrammets bostäder och trivdes gott där – ända till efter valet, såvitt jag förstår, då man plötsligt insåg att där kan man inte bo kvar. Nu behövs det nya bostäder.

Jag tror inte, Börje Vestlund, att det där känns riktigt genuint.

Man kan titta på de länder som har subventioner, något som Sverige verkligen är en exponent för. Man kan inte säga att de har lyckats bättre, att det har byggts fler bostäder via subventioner. Det finns ganska många bevis på att det både blir fler bostäder och är lättare att hitta en bostad, också i attraktiva lägen, i länder som har en annan typ av bostadspolitik som inte bygger på subventioner utan på att det skapas bästa möjliga förutsättningar för att investera i och förvalta hyresrätter.

Interpellanterna vet mycket väl att ett arbete för närvarande pågår med att se över frågan. Vi har en utredning som har varit ute på remiss, och vi har en dialog med hyresgäströrelsen, med Sabo och med ägarna och också med Sveriges Kommuner och Landsting och med Fastighetsägarna för att hitta ett koncept som bättre skulle kunna svara upp mot tidens krav just för att vi ska kunna få fler hyresrätter byggda och fler som vill behålla dem, alltså att man inte så fort som möjligt vill sälja lägenheterna till sina hyresgäster så att lägenheterna blir bostadsrätter.

Jag tror att något av det viktigaste vi kan göra är att försöka hitta en över blockgränsen långsiktigt hållbar lösning så att vi kan få fler som vill investera i och förvalta hyresrätter.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2008/09:158 om färre hyresrätter och förvärrad bostadssituation

Anf. 43 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! Sylvia Lindgren har frågat mig vilka initiativ jag och regeringen avser att ta för att minska boendesegregationen och bostadsbristen.

Både när det gäller boendesegregationen och när det gäller bostadsbristen handlar det om mångåriga processer. Socialdemokraterna har varit i regeringsställning under långa perioder, senast 1994–2006, och jag kan inte utläsa av någon statistik eller några rapporter att bostadsbristen eller bostadssegregationen minskat under denna period, tvärtom. Under

denna tid byggdes köerna ut, och segregationen ökade. Ett konkret exempel är stadsdelen Husby på norra Järvafältet. Där var antalet invånare med svensk bakgrund år 1990 något fler än de med utländsk bakgrund, drygt 5 000. År 2000 var antalet invånare med utländsk bakgrund drygt 8 000 och de med svensk bakgrund drygt 2 000.

Interpellanten utgår från situationen i Stockholms stad med ombildningar av allmännyttan. Här vill jag vara noga med att påpeka att hur kommunen hanterar allmännyttan är ett kommunalt ansvar. På regeringens initiativ upphörde tillståndsplikten vid försäljning av bostadsfastigheter ägda av kommunala bostadsföretag – den så kallade stopplagen – den 1 juli 2007. Anledningen till regeringens åtgärd var att det är kommunerna som har bostadsförsörjningsansvaret och att de således själva bör bestämma över sina kommunala bostadsföretag och tillsammans med hyresgästerna ha makten över boendet.

Stockholms stads stimulanspaket som presenterades förra veckan förvisar oss om att kommunen bedriver en långsiktig och ansvarsfull bostadspolitik. De intäkter som genererats av bostadsbolagens ombildningar kommer nu att användas till stimulans av bostadsbyggande samt till underhåll av stadens bostäder, främst i ytterstaden.

Alliansregeringens långsiktiga strategi för att förebygga bostadsbrist har varit att skapa långsiktigt stabila villkor på bostadsmarknaden.

Utanförskap och bostadssegregation handlar till stor del om tillgången till arbete. Hög sysselsättning är en hörnsten i alliansregeringens politik. Först genom egen försörjning öppnas dörren till valfrihet på bostadsmarknaden. En blandning av boendeformer kan skapa ökad mångfald och integration i våra bostadsområden. På sikt kan ägarlägenheter bli ett viktigt instrument för att både öka valfriheten och skapa mångfald på bostadsmarknaden. Detta är en valfrihetsreform som kan bidra till att minska segregationen och skapa förutsättningar för en bättre balans och större attraktion i dagens socialt utsatta bostadsområden. I övrigt vill jag hänvisa till regeringens skrivelse *Egenmakt mot utanförskap – regeringens strategi för integration* (2008/09:24).

För att komma till rätta med problemen och obalanserna på dagens hyresbostadsmarknad har utredningen om allmännyttans villkor lagt fram ett antal förslag. Betänkandet har varit föremål för remissbehandling och bereds nu inom Regeringskansliet tillsammans med de yttranden som inkommit.

Anf. 44 SYLVIA LINDGREN (s):

Fru talman! Först vill jag tacka ministern för svaret. Jag märker att ministern i sitt svar hellre talar om historia än om framtid. Alla förstår säkert varför.

Men krisen, Mats Odell, finns här och nu. Bostadsminister Odell och regeringen gör ändå ingenting. Men gör man ingenting kommer det bara att bli värre. Det är faktiskt Mats Odell och ingen annan som är bostadsminister – tyvärr.

När bostadsministern i sitt svar envisas med att prata om historia vill jag göra ministern uppmärksam på någonting som han tycks ha missat, nämligen att det var borgerligt styre i Stockholms stad åren 1998–2002. Därmed slipper ministern i den delen i onödan kasta sten i glashus.

Fru talman! Hyresrättens del i det svenska välfärdssystemet, inom bostadsmarknaden, är väl känd hos flertalet och också mycket uppskattad. Ett ökat inslag av marknadstänkande har trängt undan politiken och ökat klyftorna i samhället. Därför behövs det en aktiv bostadspolitik – inte en ökad kommersialisering av bostäder som, tyvärr, också Kristdemokraterna nu har anslutit sig till.

I dag på bostadsmarknaden i Stockholm blir det allt färre hyresrätter. Det som eventuellt tillkommer och som vi, naturligtvis, tycker är bra är nyproduktion. Eftersom den borgerliga regeringen har avskaffat subventionerna till nybyggnation blir lägenheterna tyvärr väldigt dyra. I de allra flesta fall har unga människor inte en chans att komma in på bostadsmarknaden. De klarar inte att betala 10 000–15 000 i hyra för en liten nyproducerad lägenhet.

Äldre personer som kanske skulle behöva lite mer bekvämlighet och till exempel en hiss har inte råd att flytta utan bor kvar i sin hyreslägenhet, med inlåsnings effekter som följd.

Vissa försöker, som ministern här betonat, genomföra ombildningar till bostadsrätter. I det avseendet har vi, fru talman, sett alltför många exempel på att det gått snett – nu senast bland annat i *Uppdrag granskning*. Men, fru talman, det är kanske någonting som vi i framtida interpellationsdebatter ska återkomma till, för den frågan är hetluft.

De ungdomar som klarar av starten i livet utanför barndomshemmet är de som har föräldrar som har det gott ställt. För andra är klimatet stenhårt. De som inte är betalningsstarka får det svårt. Men får Mats Odell som han vill ska de bli andrahandshyresgäster med allt vad det innebär. Att vara andrahandshyresgäst är väl om något att vara utlämnad. Snacka om att bygga in ett utanförskap, fru talman!

Ofta är hyrorna hutlösa. Om ministern inte tror på mig är det bara att gå in på Blocket och titta hur det ser ut. För mig är det hutlöst att någon ser det som en tjänst att hyra ut i andra hand. Anmälningarna till hyresnämnderna ökar, och jag är övertygad att det är alltför många som inte anmäler sina fall till hyresnämnden.

Min fråga i den fortsatta debatten efter ajourneringen som jag tycker att Mats Odell noggrant ska tänka på är: Tycker Mats Odell verkligen att det är en långsiktig välfärdsinriktning på bostadspolitik som kommer till uttryck i det som Mats Odell har besvarat den här interpellationen med?

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.01 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 45 LENNART PETTERSSON (c):

Herr talman! Eftersom vi tidigare har debatterat bostadsbristen i dag tänker jag uppehålla mig vid frågan om integrationen.

Sylvia Lindgren ondgör sig i interpellationen över den ombildning som har skett i Stockholm från hyresrätter till bostadsrätter, och jag förstår inte varför. En ökad ombildning i Stockholms förorter skulle nämligen skynda på integrationen. Dessutom är det med den socialdemokratiska bostadspolitiken och lagstiftningen som grund som alla ombildningar har skett. Från 1990 till 2007 har 115 000 ombildningar genomförts, men det är en ytterst liten del som härrör sig från tiden efter valet 2006. En stor del av ombildningarna har skett i det privata hyresbeståndet, och däröver råder vi inte.

I stället för att klaga på regeringen borde Socialdemokraterna fundera på vad det var som gick snett med den egna bostadspolitiken. Sylvia Lindgren får gärna berätta för mig vilka beslut som den förra regeringen fattade och vilka konkreta förslag som låg framme inför valet 2006 men som inte har effektuerats. Då tänker jag på integrationsfrågor och bostadspolitik. Jag utgår från att den redovisningen är ganska fort överstökad.

Ägarlägenheter är, som ministern uttrycker i sitt svar, en möjlighet att öka integrationen. Upplåtelseformen är bekant för invandrarna i motsats till bostadsrätten, där de inte förstår att man kan betala för något som man inte äger. Socialdemokraterna är väl inte precis kända för att stödja förslaget om ägarlägenheter, men det kunde vara intressant att höra vad Sylvia Lindgren tycker om det.

Jag tycker att man ska vidga begreppet integration något. Det kan vara fråga om bättre eller sämre ekonomiska förutsättningar, funktionshinder eller olika åldersgrupper men också integration mellan verksamheter och boende.

Jag blir lika beklämd var gång jag läser att boende i bostadsområden överklagar bygglovsansökningar för till exempel dagverksamhet för funktionshindrade eller förskolor. Att påstå att dessa verksamheter stör i sådan omfattning att det inte går att bo intill är både egoistiskt och cyniskt. Ibland är det fråga om att bygga om befintliga bostäder till verksamhetslokaler. En fråga till ministern kan vara hur man skulle kunna underlätta för en etablering av sådana verksamheter i ett befintligt bostadsbestånd.

Till sist bara: När ska vi sluta att dela in folk i kategorier och i stället se varandra som människor, oberoende av geografisk bakgrund, hudfärg, ekonomisk status eller eventuella funktionshinder?

Anf. 46 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Herr talman! Låt mig börja med frågan som Lennart Pettersson ställer. Jag har sett väldigt lyckade sådana lokaler eller, som de kallas för, bokaler i Malmö, där MKB mitt inne i Rosengårdsområdet har byggt ut de vanliga bostadshusen med lokaler för hantverk, butik eller mindre industri kombinerade med bostäder. Såvitt jag har hört har det varit väl-

dig lyckat. Det har gjort att man har fått ett större liv, att flera människor finns på dagtid i området. Man har också kunnat erbjuda dem som bor där möjligheten att utöva olika typer av företagsamhet i sitt eget närområde. Det tycker jag är ett väldigt bra exempel. Jag har länge bott i en bostadsrättsförening där det finns souterränglokaler med en mängd olika små butiker, elfirmor och andra mindre företag i själva bostadsområdet. Så de möjligheterna tror jag finns.

Jag vill återkomma till Sylvia Lindgrens fråga till mig, vilka initiativ jag och regeringen tänker vidta för att minska bostadssegregationen och bostadsbristen.

Vi har diskuterat ganska många gånger här detta med ägarlägenheter. Vi kan tänka oss ett område som är segregerat på ett sätt som gör att de som bor där och vi som politiker känner att vi här borde göra en insats för att förbättra, att det inte ska vara ett genomgångsområde där man flyttar in och sedan snabbt flyttar ut. Det här har jag diskuterat med allmännyttiga bostadsföretag, Sabos olika medlemsföretag, och jag har varit ute runt om i landet och tittat på sådana områden. En ganska vanlig uppfattning är att det inte skulle vara bra att bryta sönder dem och bilda bostadsrättsföreningar. Anledningen är helt enkelt att det skulle bli svaga bostadsrättsföreningar med stora fastigheter som har ett stort underhållsbehov. Snarare vill man att bostadsföretaget omvandlar till ägarlägenheter och sedan hyr ut dem fortsatt med hyresrätt och låter dem som då vill köpa dem. Det finns ganska många, inte minst de som har kommit nyligen till Sverige, som är vana vid att äga sina lägenheter, ägarlägenheter. Sverige är ett av de få länder som inte har ägarlägenheter. Många kommunala bostadsföretag, inte alla, och även privata fastighetsägare tror att man skulle kunna få en bättre utveckling om det inte var hundra procent hyresrätter i ett sådant område, utan att det skulle finnas möjligheter, för den som vill, att äga sin bostad.

Samma sak diskuterade vi i en tidigare interpellationsdebatt, att, som det nu visar sig, när människor inte i första hand vill köpa en bostad är det att hyra som ligger närmast till hands, även där ägarlägenheter. Det finns flera byggföretag i dag som säger att de skulle vilja bygga ägarlägenheter – även fortare än vad den lagstiftningsprocess som pågår i dag ger vid handen, nämligen den 1 maj nästa år – och hyra ut dem med hyresrätt och skapa förutsättningar att köpa för dem som vill. Det är ett initiativ.

Jag skulle vara intresserad av att höra hur Sylvia Lindgren ser på detta. Är Socialdemokraterna helt emot tanken på ägarlägenheter, eller skulle det kunna vara ett sätt att hitta ett koncept som gör det lättare att bryta segregationen?

Anf. 47 SYLVIA LINDGREN (s):

Herr talman! Jag har förståelse för att det kanske inte är så lätt att komma ihåg de frågor som jag tog upp i mitt anförande före ajourneringen. Det jag pratade om var välfärdssystemet i boendet, som också Mats Odell har sagt något om i svaret, och om långsiktigheten inom bostadsmarknaden.

Jag känner att ett ökat inslag av marknadstänkande har trängt undan politiken i bostadsfrågorna. Därmed har klyftorna ökat, och det markant. Jag pratade om inlåsnings effekterna av otryggheten.

Detta med ägarlägenheter, som Mats Odell nu tar upp igen, innebär också att man ska ha möjlighet att hyra ut på ett annat sätt i andra hand. Vad ger det för trygghet, herr talman, för den som ska hyra i andra hand? Och vad blir effekterna av det? Vill man blanda olika upplåtelseformer i ett och samma hus? Vad får det för konsekvenser? Det är många frågor här att svara på.

Kommersialiseringen av bostäder är för oss socialdemokrater ett problem. Bostaden ska i den borgerliga världen tydligen vara en handelsvara som ingen tar något ansvar för. Ändå har man som samhällsledare skyldighet att se till att medborgarna har en bostad som de ska kunna bo i. Tar man bort det ansvaret och säger att det är marknadskrafterna som helt och hållet ska sköta bostadsfrågorna, vart är vi då på väg?

Ministern säger i svaret att de intäkter som genererats av bostadsbolagens ombildningar nu ska användas till stimulans av bostadsbyggande – ja, det låter väl bra – och säger sedan i nästa andetag ”samt till underhåll av stadens bostäder, främst i ytterstaden”.

Här har vi hört skillnaden på om det är bostadsrätt eller villa som ska ha del av ROT-bidragen. Men när det gäller underhållet vet jag att så länge som intresseanmälan ligger för en bostadsrätt blir det inget underhåll. Vi har flera års eftersatt underhåll i Stockholmsregionen i dag. Dessutom har de som har blivit tveksamma till bostadsrätt fått förlängd betänketid med ytterligare sex månader.

Vi har alltså eftersatt underhåll lite varstans i staden. Samtidigt vill den borgerliga majoriteten att hyresgästerna ska ombilda dessa fastigheter. Man har naturligtvis insett att det blir väldigt dyrt att ha underhållet kvar när det är så eftersatt. Därför vill man driva på att man ska gå ut till bostadsrättsinnehavarna i första hand.

Jag har, herr talman, stärkts i min uppfattning att den borgerliga majoriteten med Moderaterna i spetsen driver fram en bostadssegregation – också efter att läst interpellationssvaret.

För oss socialdemokrater är mångfaldsbegreppet viktigt. Vi förordar respekt för olikheter. Vi måste kunna acceptera varandras ålder, bakgrund, olika förutsättningar etcetera och inte bygga upp reservat för olika grupper. En sådan utveckling, herr talman, ser jag med fasa fram emot. Jag kan dock tyvärr se alltför tydliga mönster på att så håller på att ske. Jag vädjar därför återigen: Ta bostadsproblemen och bostadssituationen på allvar, Mats Odell!

Anf. 48 LENNART PETTERSSON (c):

Herr talman! Jag instämmer i ministerns syn på ägarlägenheter som möjlighet för hyresrätter. För mig känns det helt naturligt att detta kommer att bli en resurs som hyresrätter framöver. Vi behöver bara gå till vårt västra grannland Norge där det finns massor. Jag tror att huvuddelen av hyresrätterna i Norge finns i ägarlägenheter. Jag har svårt att se att vi skulle vara så olika att den möjligheten inte skulle tas till vara av dem som är intresserade av detta i Sverige.

Jag vill rätta Sylvia Lindgren på en punkt. Det är inte fråga om andrahandsuthyrning när vi talar om ägarlägenheter utan förstahandsuthyrning. Vid andrahandsuthyrning hyr man av en befintlig hyresgäst. Här hyr man av ägaren. Då blir det en förstahandsuthyrning med gällande hyreslagstiftning.

Jag ser det som en ren kunskapsmiss. Det är många som uttrycker att det är fråga om andrahandsuthyrning, men det är det alltså inte.

Ägarlägenheter medges i propositionen enbart för nyproduktion. Jag vill fråga ministern vad som händer med befintligt bostadsbestånd. Vi hinner inte få med det i den proposition som kommer under denna mandatperiod, men eftersom vi ska styra längre än så har vi som ambition att få in det även i befintligt bostadsbestånd. Finns det någon planering för detta så att det kommer med hyfsat tidigt under nästa mandatperiod?

Det här skapar oerhörda möjligheter eftersom man slipper att en viss procent av de boende ska godkänna en ombildning. Kommunala bolag kan till och med fortsätta att äga och hyra ut, precis som ministern uttryckte det. Det är därför en annan dynamik med ägarlägenheter än med bostadsrätter.

Anf. 49 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Herr talman! Det är lite skilda synsätt hos Lennart Pettersson och Sylvia Lindgren. Lennart Pettersson tycker att ägarlägenheter är en lösning; Sylvia Lindgren tycker att det är handelsvara, en kommersialisering, ett bekymmer.

Till Lennart Pettersson kan jag säga att vi arbetar med att så fort som möjligt få fram också det andra steget, nämligen att kunna ombilda i befintliga bestånd. Jag kan inte säga när det är möjligt att gå i land med detta. Det är ett stort tryck på de lagstiftningsprojekt vi håller på med. Det är mycket som ändras när det kommer en ny regering som har lite andra tankar än den tidigare regeringen. Det är en stor press på hela utredningsmaskineriet och på departementen. Men detta kommer absolut att ligga på regeringens bord framöver. Jag kan dock inte säga exakt när.

Sylvia Lindgren var inne på kommersialisering, bostad som handelsvara och marknadskrafterna. Vad är då marknadskrafterna? Det gjordes en utredning som beställdes av Skanska. Jag minns inte vilket opinionsinstitut det var – kanske Sifo eller Synovate – men resultatet redovisades på någon dag som handlade om ungdomsboende. Närmare 90 procent av de tillfrågade ungdomarna i vanliga ungdomsåldrar sade att de helst skulle vilja äga sin bostad.

Är det marknadskrafterna? Det är väl egentligen vi alla. Efterfrågar man en bostadsrätt eller ett radhus åker man runt och tittar på vad som finns till salu och försöker hitta sitt drömboende. Det finns en tendens att demonisera möjligheterna att köpa och sälja en bostad. Ska det få förekomma? Hur ska politiken komma in och bestämma över ungdomar som känner att de vill äga sin bostad? På vilket sätt vill Sylvia Lindgren ta hand om deras situation om de inte själva ska få bestämma om de vill köpa eller sälja? Det skulle vara spännande att höra.

Anf. 50 SYLVIA LINDGREN (s):

Herr talman! Flera gånger har jag och Mats Odell debatterat hyresrätt, bostadsrätt och olika upplåtelseformer. Olika upplåtelseformer behövs.

Varför vill inte Mats Odell tala om dem som bor i hyresrätt och deras möjlighet att känna trygghet? Varför är man och rycker i att de måste ombilda? Varför har man inte rätten att bo i hyresrätt? Jag gör det själv och tycker att det är alldeles utmärkt. Men då ska man jaga på att det ska

ombildas, och nu ska man jobba framåt på den vägen. Det måste finnas hyresrätter också!

Ett av de stora problemen på bostadsmarknaden finns här och nu: Människor har ingenstans att bo. Det kostar för mycket. Det kostar skjortan. Unga har inte en chans att komma in på bostadsmarknaden.

Jag återkommer till mina frågor. Vad krävs för att bostadsministern och regeringen ska inse allvaret och börja anstränga sig för att öka byggandet? Varför tar inte regeringen bostadsbristen och den galopperande arbetslösheten inom byggsektorn på allvar? Tror ministern verkligen att det räcker som åtgärd mot bygg- och bostadskrisen att, som i interpellationssvaret till mig, hänvisa till en utredning som för närvarande bereds inom Regeringskansliet? Att ha tak över huvudet, någonstans att bo är, herr talman, en välfärdsfråga. Samhället har ett ansvar för boendet, även om Mats Odell tycks ogilla den tanken.

Anf. 51 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Herr talman! Sylvia Lindgren frågade vad som krävs för att det ska byggas mer och för att man ska anstränga sig att öka byggandet. Jag tror att det krävs mer än de 400 miljoner som Socialdemokraterna har anslagit i sitt budgetalternativ till grundkonceptet för att öka bostadsbyggandet, nämligen subventioner till byggföretagen.

Om nu 1,1 miljon ungdomar är på väg ut på bostadsmarknaden, hur långt räcker då de miljoner i subventioner som Sylvia Lindgrens parti har tagit fram? Hur många kan vi beta av i bostadskön med de pengar som ni är beredda att anslå? Är det 500, 1 000, 2 000, 3 000, 10 000 eller 100 000? Svaret är att det är väldigt få.

Vad det handlar om är i stället, som vi talade om i den förra interpellationsdebatten, de förhållanden som gör att människor känner framtidsförtro och efterfrågar bostäder och att räntenivåerna är sådana att det går att få ihop en kalkyl. Där tror jag trots allt att vi nu befinner oss i en väldigt djup kris.

Men vi ser tecken på att det som har hindrat byggande, nämligen väldigt höga räntor, höga byggmaterialkostnader och överhettning i byggsektorn, är på väg nedåt. När vi får ordning på de här förhållandena, så tillvida att människor känner att de vågar satsa, att byggföretagen får krediter och att det finns någon som känner att det är dags att sätta i gång därför att människor snart står där och vill ha nya bostäder, är det detta som gäller, snarare än att vi här i riksdagen kan visa upp subventioner till byggföretagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2008/09:171 om stabilitetsprogram för banksektorn

Anf. 52 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Herr talman! Thomas Östros har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa ett brett deltagande från bankerna i stabilitetsprogrammet.

Låt mig inleda med att understryka att regeringen anser det vara av fundamental betydelse för den ekonomiska utvecklingen att kreditgivningen fungerar på ett tillfredsställande sätt. Hushåll och företag måste skyndsamt få tillgång till krediter på rimliga villkor för att den ekonomiska aktiviteten ska hållas uppe och för att undvika att konjunkturnedgången förstärks.

I den stabilitetsplan som regeringen presenterade tidigare i höstas, och som riksdagen så skyndsamt behandlade, utgjordes en central del av ett statligt garantiprogram för kreditinstitutens medelfristiga upplåning. Garantiprogrammet utformades helt i enlighet med de riktlinjer som antogs av Europeiska rådet den 16 oktober och vars villkor därefter preciserades av EU-kommissionen och Europeiska centralbanken.

Syftet med en gemensam utformning inom EU har varit att undvika att åtgärder i ett land leder till problem för bankerna i ett annat. Till dags dato har dock få institut – i Sverige liksom i andra EU-länder – valt att delta i programmet. Regeringen har i överläggningar med de svenska bankerna diskuterat vad som hindrat en bredare anslutning. Skälen för detta har varit flera. Bland annat har nämnts oklarheter i prissättningen liksom när det gäller vissa verksamhetsvillkor knutna till deltagandet. Det finns också mer generella synpunkter på garantiprogrammets villkor, vilket Sverige tillsammans med flera andra länder framförde till kommissionen i samband med Ekofinmötet den 2 december. Kommissionen har nu i uppdrag att se över villkoren. Vi har gott hopp om framgång i det arbetet som bedrivs så skyndsamt som möjligt.

När det gäller företagens tillgång till krediter har det sedan stabilitetsplanen presenterades blivit allt tydligare att internationella långgivare i stor utsträckning försvunnit från kapitalmarknaden och därigenom försvårat för svenska företag att den vägen finansiera sin verksamhet. En kompletterande väg för att minska kreditproblemen som det nu arbetas på inom EU är att på olika sätt öka kapitalet i bankerna och därigenom öka utlåningskapaciteten till bland annat företagssektorn.

Regeringen studerar naturligtvis om sådana alternativ kan vara lämpliga för svenskt vidkommande. Även här är det viktigt att Sverige i tillämpliga delar följer de gemensamma riktlinjer och villkor som EU kommer överens om.

Regeringen vidtar även andra åtgärder för att öka tillförseln av kapital till näringslivet. Den 4 december överlämnades en proposition till riksdagen om att bevilja AB Svensk Exportkredit en låneram för finansiering av långfristiga krediter intill ett belopp om 100 miljarder kronor. Vidare föreslås att under 2009 ikläda staten betalningsansvar upp till 350 miljarder kronor för exportkreditgarantier genom Exportkreditnämnden.

Jag kan avslutningsvis försäkra Thomas Östros om att arbetet med att normalisera kreditflödet i ekonomin ges fortsatt högsta prioritet. Regeringen lägger samtidigt stor vikt vid att Sverige konstruktivt bidrar till att EU kan enas om gemensamma program som syftar till en bättre fungerande kreditmarknad och som inte snedvrider konkurrensen mellan kreditinstitut i olika länder. Även om detta är ett överordnat syfte är det samtidigt viktigt att det ställs rättmätiga krav på de institut som får del av statens stöd så att de medel som skattebetalarna ställer till kreditinstitutens förfogande i största möjliga utsträckning kan värnas.

Anf. 53 THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret på interpellationen.

Sveriges ekonomi går in i ett mycket svårt läge. I dag kom Arbetsförmedlingen med prognoser som tyder på att arbetslösheten kommer att öka med upp till 150 000 personer de kommande två åren. Redan nu ökar arbetslösheten hur man än mäter det, som Arbetsförmedlingen säger.

Jag har riktat mycket skarp kritik mot att regeringen är så väldigt passiv när det gäller bekämpningen av arbetslösheten. De initiativ som hittills har kommit från regeringen kommer inte märkbart att påverka denna arbetslöshetsutveckling i någon positiv riktning. I fredags presenterades mindre stimulansåtgärder, som en enhällig kår av ekonomer, bedömare, näringsliv och fackliga organisationer dömde ut som helt otillräckliga.

Förutom den jobbkris vi är inne i har Sverige och världen gått igenom en finansiell kris. I oktober fattade riksdagen beslut om att utfärda garantiprogram omfattande 1 500 miljarder kronor. Det gjorde vi efter ett unikt gemensamt arbete, där vi också förde diskussioner med regeringen om hur vi snabbt kunde få igenom ett sådant beslut i riksdagen. På tre dagar – unikt snabbt – fattade riksdagen beslutet som gav regeringen bemyndigandet att se till att bankerna går med i bankgarantiprogrammet.

I de diskussioner jag hade med regeringen inför den proposition som regeringen sedan lade fram tog vi från socialdemokratins sida upp vikten av att alla banker av betydelse deltar i bankgarantiprogrammet. Vi förde fram synpunkten att man bör överväga att göra det obligatoriskt från start. Vi fick försäkringar om att det inte behövdes, att det här var väl förankrat hos bankerna och att det skulle utformas på ett sådant sätt att alla banker kommer att gå med.

Tre dagar tog riksdagen på sig att fatta detta mycket omfattande beslut. Nu har sju veckor gått, och endast en av de betydelsefulla bankerna är med i programmet.

Samtidigt märker vi hur argumentationen från regeringen nu skiftar, från att de första veckorna ha stoltserat med att vara de som inte bara har genomfört det bästa bankstabilitetsprogrammet i Europa utan dessutom i själva verket hade konstruerat det europeiska programmet. Så lät det ju – det var svenskt inflytande som gjorde att EU kom fram till denna modell. Om man lyssnar på Mats Odell nu låter det som om det är EU, bortom all kontroll från svensk sida, som har utformat ett bankgarantiprogram som ingen vill gå med i.

Jag menar att det här är allvarligt, att sju veckor har gått och regeringen har varit fullständigt passiv när det gäller att få in bankerna i systemet, annat än med verbala åthävor. Det har kostat onödigt höga räntor. Det har därmed kostat för hushåll som har fått plågas av onödigt höga bostadsräntor. Det har kostat ett antal tusen arbetstillfällen för att företagen har pressats av denna situation.

Jag träffade en pensionär häromveckan som beskrev det som att regeringen var väldigt styv i korken mot bankerna i början. Men han hade sett på tv efter det senaste mötet med bankdirektörerna att regeringen kom ut, som han sade, med svansen mellan benen från det mötet.

Nu är det inte bankdirektörerna utan EU man skäller på.

Jag vill veta: Är regeringen beredd att sluta dessa ändlösa samtal, att sätta en deadline för när bankerna ska vara med i bankgarantiprogrammet, att därmed också säga att om bankerna inte går med är man beredd

att tvinga in dem i bankgarantiprogrammet, så att man gör rätt denna gång och vi får ett bankgarantiprogram som fungerar? Efter sju veckor utan effekt är det dags för regeringen att agera.

Prot. 2008/09:45
9 december

Svar på
interpellationer

Anf. 54 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Herr talman! Jag minns mycket väl när den här frågan kom upp. Jag var med sittande vice talmannen i Budapest, och då var det panik med att ta in det här systemet och tvunget att stabilisera hela banksystemet. Vi ställde upp på en förkortad motionstid på tre dagar för att riksdagen skulle kunna fatta det här beslutet.

Det var viktigt för att man skulle kunna stabilisera svenska banksystemet. Där tror jag att Mats Odell och vi har precis samma uppfattning. Men det som sedan blivit av detta är det som skapar oro. Man kommer inte fram och får paketet på plats, får in banksystemet och får det att ställa upp på detta. Det är precis som Thomas Östros sade. Vi har haft kritik mot detta.

Den frivillighet som varit förutsätter att alla går med om man ska vara med och betala. Andra väljer att stå utanför, vilket gör att hela bilden blir skev på banksidan.

Jag noterade väldigt starkt vad som sades från finansministerns och finansmarknadsministerns sida när kritiken kom för ett antal veckor sedan att det då inte hade hänt någonting. Man skulle in i samtal med bankerna. Tonläget var då ganska högt. Nu skulle man ta tag i detta och se till att bankerna gick in i systemet.

Den bild jag såg av bankmötet efteråt var att Odell och finansministern kom ut som två tillrättavisade skolpojkar från mötet och sade nästan ingenting. Det var SE-bankens vd Annika Falkengren som kom ut och sade: Nu har jag talat om för regeringen hur det hänger ihop och vad som är problemet.

Min fråga måste vara: Visste inte Odell och Borg vad som var problemet med systemen förrän Annika Falkengren berättade detta för er på mötet? Visste ni inte hur paketet skulle fungera? Förstod ni inte problemet när det skulle appliceras mot bankerna och de skulle gå in, utan var det en överraskning?

Nu har ni gått tillbaka till EU-kommissionen och tyckt att det inte fungerar. Jag såg senast i går att finansministern inte var nöjd med det svar han hade fått där nere. Det är väl ungefär som Annika Falkengren sade efteråt.

Man kan alltid spekulera varför man inte går in. Det finns olika ansatser. Mats Odell har också själv pekat på en del saker när det har kommit fram att det kanske till och med är billigare att låna utanför än att gå in i systemet. Då kan man fråga sig hur väl förberett det har varit och hur man har funderat att det skulle komma.

Det är kanske som Annika Falkengren sade. Endera är det frivilligt. Då gör man som man tycker är bäst utifrån sin egen bank. Eller så är det obligatoriskt så att alla går med. Det är någonstans där som regeringen måste bestämma sig. Ska vi ha det här paketet? Ska alla vara med? Eller ska processen fortsätta i all evighet med den osäkerhet som nu råder i bankvärlden om vad som händer med detta?

Vi kan inte säga att situationen i bankvärlden har stabiliserats eller blivit starkare och stadigare. Det är fortfarande en stor oro för detta. Vi

ser det dagligen. Det är precis som Mats Odell pekar på i slutet av sitt svar. Det har egentligen inte någonting med bankfrågan att göra.

Det handlar om det utvidgade stödet för exportkrediter. Detta är ett tecken på att banksystemet inte fungerar och att bankerna inte fyller sin roll för företagen. En god insats är här att starta i rätt ände. Det gäller att få det på plats så att det fungerar och blir likvärdigt för alla bankerna så att man har den starten.

Där vill jag se mer agerande från regeringens sida. Det har varit lamt på sista tiden. Efter mötet har det inte hänt någonting i Sverige över huvud taget i den här frågan. Har ni tappat orken när det gäller den här frågan, Mats Odell?

Anf. 55 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Herr talman! Den här krisen är väldigt mångfasetterad. Den består av en mängd olika problem som tillsammans har gjort att den finansiella funktionen, blodomloppet i hela samhällsekonomin, har drabbats av proppar och infarkter.

Vi kan konstatera att vi har problemet med bankernas upplåning. Om inte Riksbanken och Riksgälden hade gått in med olika faciliteter, som sammanlagt i dag är uppe i över 650 miljarder för att förse banksystemet och företagen med likviditet, hade vi haft en total kollaps. Det har gjorts ganska mycket av våra myndigheter.

Jag tror att vi var helt överens om att vi skulle ställa oss bakom det europeiska initiativet och att det var bra att det var ett europeiskt initiativ. Men ganska snabbt stod det klart att det var behäftat med ett antal fel.

Det visade sig bland annat att villkoren var otydliga. Fick man expandera? Här stod nu ett antal banker och lånade ut vad de kunde jämfört med den kapitalbas de hade. Det fanns en mängd företag som hade blivit av med internationella krediter. Vi talade om herrelösa krediter på hundratal miljarder.

Det handlar om utländska banker som har försvunnit, lån som förfaller och där svenska banker inte kan låna ut. Då kommer frågan om kapital upp. Nu pågår ett arbete inom Europeiska unionen. På Ekofinmötet förra tisdagen var frågan uppe om möjligheten att ge kapitaltillskott för banker.

Även om man har likviditet och möjlighet att låna ut pengar kan man inte göra det på grund av kapitalkravet. De svenska bankerna lånar i dag ut, enligt vad de redovisar till Finansinspektionen och Riksbanken, mer än vad de någonsin har gjort.

Men behovet att fylla upp efter de internationella långivare som nu försvinner är enormt stort. De finns de som tror att det handlar om kanske 300, 400, 500 eller 600 miljarder. Jag såg i dag en artikel i en stor tidning som sade att det var 1 200 miljarder.

Det är inte bara så enkelt som att piska in bankerna i garantisystemet och tro att man har löst problemet. Det är viktigt att vi försöker att sätta oss in i hur verkligheten ser ut.

Till den delen vill jag säga att när man nu tittar på vad som har hänt är det inte enbart mörkt. Jag hade en genomgång i dag med finansmarknadsavdelningen på departementet som gjorde en redovisning.

Slutsatsen var att regeringens stabilitetsplan tillsammans med Riksbankens räntesänkning – denna mycket kraftfulla åtgärd som Riksbanken

har gjort – har börjat medverka till att vi kan se ett resultat. Vad tänker jag på då? Jo, interbankräntorna är i dag tillbaka på de nivåer som gällde i slutet av sommaren innan Lehman Brothers gick i konkurs och allt detta gick rakt uppåt.

Räntorna mot hushållen har faktiskt sänkts i takt med att reporäntan har sänkts. Vi ser också de senaste dagarna en antydning till en förbättring när det gäller företagets finansiering. Men det är väldigt mycket kvar. Den här krisen är långt ifrån över. Risken ska inte uteslutas att det kommer att bli ännu värre innan vi ser slutet.

Regeringen kommer att arbeta tillsammans med EU-nivåns olika institutioner, ministerråden och Ekofinrådet. EU:s stats- och regeringschefer kommer att träffas nu den 11 och 12 december. Då hoppas jag att det uppdrag som kommissionen fick av Ekofinministrarna i tisdags är klart, nämligen att revidera garantiprogrammet.

Det handlar om att se över villkoren. Det finns flera banker inte bara i Sverige utan i alla de andra länderna där det heller inte har fungerat. Vi ser länder där bankerna har gått med men där de har högre upplåningskostnad i dag än vad de svenska bankerna har utanför systemet.

Jag tror att vi måste titta lite noggrannare på verkligheten och försöka hitta gemensamma lösningar som leder till att företag och hushåll får de krediter som behövs.

Anf. 56 THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det är en oerhört väsentlig fråga som vi nu diskuterar. Regeringens agerande efter det att riksdagen fattat beslut har inte insett det förtroende som jag tycker att man kan begära efter det samarbete vi hade när vi tog fram propositionen.

Hur kunde regeringen i våra diskussioner ge försäkringar om att alla banker skulle vara med när det visar sig att man själv inte haft insikt om hur systemet kommer att fungera?

Mats Odell har inför finansutskottet också redovisat att det kan vara på det sättet att en bank som i dag står utanför garantiprogrammet och sedan går in i garantiprogrammet får högre upplåningsräntor än när den var utanför.

Det är klart att det sätter ett väldigt stort frågetecken inför hur hela garantiprogrammet är konstruerat. Det skulle innebära att om bankerna går in i ett garantiprogram ökar bolåneräntorna för kunderna.

Jag är väldigt glad över att Riksbanken agerar kraftfullt. Det är särskilt viktigt eftersom regeringen varit så anmärkningsvärt passiv under hösten när det gäller både att hantera riksdagsbeslutet om bankgarantier och att hantera den jobbkris som väller in över landet.

Riksbankens räntesänkning är verkligen viktig. Jag menar att den till viss del får effekt. Men den får inte den fulla effekten, eftersom regeringen inte agerar kraftfullt när det gäller bankgarantiprogrammet. Det kan inte vara så att situationen nu är den att regeringen inte har något inflytande över hur bankgarantiprogrammet är konstruerat.

Vi har fått ett helt motsatt budskap under hösten. Det är regeringen som har konstruerat detta i Sverige och påverkat övriga EU att göra på samma sätt. Det retoriska greppet att säga att över detta garantiprogram har regeringen inte haft något inflytande och att det är EU som står för

felet ger inte det intryck av ansvarstagande som nu behövs från regeringens sida.

Jag menar att regeringen måste bli mycket tydligare i den här diskussionen med bankledningarna. Nu får PR-verksamheten sättas åt sidan. Sätt en deadline för när bankerna ska vara med i bankgarantiprogrammet! Visa vad vi är beredda att göra om de inte går med i bankgarantiprogrammet! Låt dig inte nu hunsas av att bankdirektörerna upplever det som att de har regeringen på gaffeln och på olika sätt kan tvinga fram olika förändringar!

Kan det vara så att ni nu diskuterar att bonusprogrammen får kompenseras på annat sätt? Om en bankdirektör blir av med sin bonus, kan ni då släppa fram att man får in pengarna via aktiesparprogram eller annat? Öppna inte för detta nu! Visa ett fast och resolut handlande gentemot bankerna!

Riksdagen har fattat ett historiskt beslut om garantier på 1 500 miljarder kronor. Nu har sju veckor gått, och regeringen förmår inte att få detta program på plats.

Därutöver växer antagligen ett ännu större problem. Bankernas eget kapital minskar i värde i takt med att deras tillgångar minskar i värde. Aktieprisfall och mycket annat gör att vi kan få en kontraktion i kreditgivningen om vi inte öppnar för kapitalinjektioner i banksystemet och därmed stärker kapitalbasen för att kunna öka krediterna.

Bankerna i Sverige i dag möter en ökad efterfrågan på krediter, eftersom svenska företag inte längre får internationella krediter. Det är viktigt att Mats Odell förstår att detta innebär ett ökat behov av kreditgivning. Man måste vara beredd att agera så att svenska banker har möjlighet att expandera kreditgivningen. Annars får vi en risk för kreditkontraktion som ytterligare förvärrar den ekonomiska utvecklingen.

Anf. 57 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Herr talman! Efter Mats Odells svar i det första replikskiftet kan man säga att regeringens och Mats Odells taktik är ganska klar. Det är att skylla på EU. Det är kommissionen som har kommit till korta här. Det är ett för dåligt förslag. Det fungerar inte i Sverige. Ni försöker arbeta där nere. Ni ska få ett annat förslag. Mats Odell hänvisar till en rad olika möten som ska komma i den här frågan.

Med tanke på snabbheten och det som krävdes inledningsvis är det väl inget som hindrar att regeringen talar om vad som borde göras. Hur skulle det här se ut? Ta ledningen i EU! Tala om hur det här ska vara för att paketet ska fungera! Sitt inte och vänta att EU ska leverera det som ska komma!

Eller är det bara en taktik att skylla ifrån sig? Skyll inte på oss som regering att det är problem i Sverige. Detta är EU:s fel. Vi råar inte för något. Vi gör så gott vi kan, och det vi har gjort är bra.

Det är ungefär så Mats Odell säger. Det håller inte.

Jag nämnde tidigare det Annika Falkengren pekade på: Ska man ha det får man väl göra det obligatoriskt. Är det frivilligt bedömer vi vad som är bäst för oss.

Det tänkte jag direkt när frivilligheten kom i det här läget. Det är un-
gefär som när man gjorde militärtjänsten, kom in till militärläkaren och
skulle ta sprutan. Den var frivillig, men alla tar den. Det var så läkaren
sade, för annars fungerar inte systemet.

Samma är det här. Om det är frivillighet ska alla ta det här paketet.
Annars fungerar det inte.

Vad tänker Mats Odell göra nu? Om det blir några justeringar i EU,
ska man böna och be bankerna igen och hålla på ett antal veckor? De vill
inte gå in för sina bonusprogram. Kommer man då att sätta hårt mot hårt
från regeringens sida? Är man beredd att säga att nu är det obligatoriskt?
Nu är det färdiglekt med den här frågan. Nu måste vi ha det här på plats
så att vi får systemet i gång.

Är Mats Odell beredd att göra det när han kommer tillbaka till ban-
kerna nästa gång? Eller ska han bli hunsad en gång till?

Anf. 58 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Herr talman! Låt mig börja med ett missförstånd som jag tror att
Thomas Östros är offer för. Det egna kapitalet är inte marknadsvärderat.
Fallande aktiepriser försvårar för ett institut att få in nytt kapital, men
kapitalbasen är inte beroende av aktiepriserna. Där har Thomas Östros
faktiskt fel.

Det här är naturligtvis fullt möjligt att göra obligatoriskt. Det är fullt
möjligt. Vi har tittat på det också. Men vad hjälper det om det höjer ban-
kernas upplåningskostnader?

Thomas Östros och Sven-Erik Österberg måste begripa att vi verklig-
en inte har suttit och tittat på i Europeiska unionen. Sverige har varit
drivande tillsammans med ett antal länder, Storbritannien, Tyskland,
Frankrike med flera, för att åstadkomma de här förändringarna.

Vi hoppas att EU-länderna nu ska kunna ena sig om att lätta på kra-
ven i garantiprogrammen. Det är faktiskt där som en av skorna klämmer.
Det hjälper inte att tvinga in någon i ett program som höjer bolånekost-
naderna för de svenska hushållen. Den risken är ganska överhängande
som det ser ut i dag. Det tror jag inte någon av oss, ärligt talat, skulle
förorda.

Sven-Erik Österberg talar om taktik att skylla på EU. Vi har, som
sagt, varit väldigt aktiva. Sverige har varit pådrivande. Det framgår av de
kommentarer som kommissionären Neelie Kroes fällde i går på sin
presskonferens. Hon pekade just på att Sverige hade varit aktivt på det
här området.

Vad det handlar om nu är att arbeta målmedvetet inom Europeiska
unionen och se till att de här programmen blir sådana att det underlättar
för oss att få ned bolånekostnaden och företagens kostnader för krediter.
Men framför allt handlar det om att undersöka förutsättningarna för att
kunna öka kreditgivningen.

Sverige är ett land med väldigt stora industrier. Vi har globala indu-
striföretag, men vi har ganska små banker, till skillnad från Island som
har väldigt stora banker och väldigt liten industri. Det är en av orsakerna
till att så många svenska företag har lånat från banker utomlands.

När de nu faller ifrån på olika sätt finns det stora krediter som de svenska bankerna med dagens kapital inte kan ta sig an. Det är en fråga som vi arbetar väldigt intensivt med. Vi hoppas att också den europeiska nivån ska fortsätta att analysera förutsättningarna för att, om det visar sig nödvändigt, kunna ge sådana kapitaltillskott.

Anf. 59 THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Vi kommer att få en utveckling där kapitaltillskott på ett eller annat sätt kommer att bli nödvändigt. Efterfrågan på krediter ökar mycket kraftigt, för att svenska storföretag inte minst inte längre kan finansiera sig på samma sätt som tidigare internationellt. Då finns det ett behov av att möta de kreditönskemålen med att svenska banker utökar sina krediter. Det förhindras av att det egna kapitalet inte räcker till för att man ska kunna expandera på det sätt som vi behöver.

Vi riskerar att få en kreditminskning i relativa termer på grund av att fler kunder kommer hem till Sverige och vill finansiera sig. Små företag trängs ut. Vi kan få konkurser, blödande småföretag, på grund av att krediterna inte finns till handa. Kapitaltillskottsfrågan blir en stor och viktig fråga som regeringen nu inte får söla med på samma sätt som man har sölat med att genomföra bankgarantiprogrammet.

Det blir allt underligare när man lyssnar på finansmarknadsministern. Det inger inte förtroende när finansmarknadsministerns främsta argument nu är att bankerna inte ska gå med i bankgarantiprogrammet, för då höjs deras upplåningsräntor och därmed höjs bolånekostnaderna. Det är tvärt emot den argumentation vi fått höra under hösten.

Hur kan regeringen införa ett program som har de effekterna? Det är direkt kontraproduktivt. Regeringen har ett ansvar när man genomför så viktiga saker på mandat från riksdagen. Riksdagen har blivit försäkrad att det ska införas ett program som ska få ned bolåneräntorna. I själva verket sjösätter man ett program som får upp bolåneräntorna. Man har skrutit med att vi var först i Europa med att implementera detta program.

Nu är det dags att ta ansvar, Mats Odell. Se till att du som statsråd tar ansvar för ett bankgarantiprogram som uppenbart är fullständigt felkonstruerat! Skyll inte på Europeiska unionen! Ta itu med bankerna! Låt dem inte fösa dig från hörn till hörn!

Sju veckor har gått. Ingenting har hänt. Detta är en allvarlig fråga som vi tog beslut om brett i Sveriges riksdag. Efter det har det fallerat i hanteringen av denna viktiga ekonomiska fråga.

Anf. 60 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Herr talman! Det är spännande att höra på Thomas Östros. Jag trodde att Socialdemokraterna gärna gick med just för att det var ett europeiskt program. Villkoren för garantiprogrammet är stöpta i en europeisk form. Det finns ingen möjlighet att ändra på det på nationell nivå utan att bryta mot EU:s statsstödsregler. Jag tror att Thomas Östros måste börja ta in detta om han ska vara en seriös debattör. Vi kan inte ändra på programmet utan att det finns ett europeiskt mandat för detta.

Nu har vi genom ett mycket kraftfullt agerande inom Europeiska unionen lyckats ge kommissionen ett uppdrag att återkomma med ett förändrat garantiprogram. Det hoppas jag ska levereras i samband med att EU:s stats- och regeringschefer sammanträder nu i veckan.

Skyll inte på EU, säger Thomas Östros. Jo, faktum är att detta för närvarande är ett europeiskt bekymmer. Det är för höga avgifter i systemet. Det är alla finansministrar, alltså den majoritet som ställde upp på detta och såg till att kommissionen fick uppdraget, överens om. Det är för dyrt och driver upp bolånekostnaderna. Hur Thomas Östros än vänder och vrider på det kan han inte skylla det på den svenska regeringen.

När det gäller den andra frågan om kapitaltillskott är det snarast så att marknaden kräver allt högre kapitalbas för att den anser att osäkerheten är så stor. Det finns länder där man har gått upp väldigt högt, och det beror på att de bankerna och de länderna har mycket stora nedskrivningsbehov på grund av kapitalförluster. Det har inte de svenska bankerna. Vi analyserar nu förutsättningarna för att delta i ett sådant program om detta kommer att lanseras och bli möjligt på europeisk nivå.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2008/09:128 om stärkt integritet vid smygfilmningsituationer

Anf. 61 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Eva Johnsson har frågat mig vad jag avser att göra för att säkra att svensk lag på ett bättre sätt än nu överensstämmer med Europadomstolens uttolkningar gällande integritetskränkande fotografering, filmning och ljudinspelning.

Det är ett väsentligt inslag i en demokratisk rättsstat att man värnar om individens frihet och ger den enskilde ett starkt skydd mot olika otillbörliga kränkningar av privatlivet. Integritetsskyddet är dock ingen företeelse som kan ses isolerad, utan det måste vägas mot andra samhällsintressen, bland annat yttrandefriheten och informationsfriheten.

Den svenska lagstiftningen lever generellt sett väl upp till dessa krav. Det finns flera straffbestämmelser som syftar helt eller delvis till att värna den enskildes integritet. När det gäller ljudinspelning finns ett skydd mot dold avlyssning och ljudupptagning. Den som med hjälp av tekniskt hjälpmedel i hemlighet avlyssnar eller upptar bland annat tal i enrum eller samtal mellan andra kan dömas för olovlig avlyssning. Att utan samtycke fotografera eller filma en enskild person eller sprida fotografier eller filmer kan vara att bedömas som exempelvis ofredande, förtal, förolämpning eller brott mot lagen om allmän kameraövervakning eller mot personuppgiftslagen.

Det är dock riktigt att det inte finns något generellt förbud mot att utan samtycke fotografera eller filma en enskild person, detta även om fotograferingen eller filmningen i det enskilda fallet kan vara integritetskränkande. Jag är medveten om att Högsta domstolen så sent som i en dom från oktober i år uttalat att goda skäl kan anföras för att förfaranden av det slaget bör vara straffbara.

Frågan har nyligen utretts av Integritetsskyddskommittén. Kommittén har övervägt om det behövs generella bestämmelser till skydd för den personliga integriteten och har bland annat föreslagit ett förbud mot olovlig fotografering, inklusive filmning. Betänkandet har remissbehandlats och bereds nu vidare inom Regeringskansliet.

Anf. 62 EVA JOHANSSON (kd):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret. I interpellationen har jag velat fokusera på ett brott och en kränkning som har pågått alltför länge utan lagreglering. Det har dessutom eskalerat i takt med teknikutvecklingen i samhället.

Det här med integritetsskydd är som bekant något vi värnar om på ett alldeles särskilt sätt. Det framgår också tydligt i ministerns svar att den personliga integriteten hela tiden måste vägas mot andra samhällsintressen som exempelvis yttrande- och informationsfriheten.

Vi kan tyvärr alltför ofta läsa om hur framför allt unga kvinnor har utsatts för smygfilmning av kända eller okända män. I början av december kunde vi läsa i en av Stockholmstidningarna om en man som monterat in en kamera på ett kafé och därefter filmat ett trettiotal kvinnor. En kvinnlig gäst upptäckte kameran, och den 41-årige mannen åtalades.

För en lekman framstår det som en uppenbar brist i lagen när man läser domen i det aktuella ärendet. Enligt Stockholms tingsrätt blev flera kvinnor utsatta för en klar integritetskränkning men inte för något brott. Man förklarar detta med att smygfilmning inte anses som sexuellt ofredande.

Jag skulle kunna räkna upp många fler fall av ofredande där unga kvinnor har blivit smygfilmade, men jag vet att ministern är väl insatt i frågan och de stora integritetskränkningar som de här unga kvinnorna utsätts för.

Det är naturligtvis mycket positivt att regeringen har tagit frågan på allvar genom att på ett så tydligt sätt lyfta fram den inom Integritetsskyddskommitténs arbete. Jag skulle ändå vilja ställa en följdfråga med anledning av det svar jag fick.

Högsta domstolen har haft synpunkter. Man har haft uppfattningen att det finns goda skäl att anföra att fotografering och filmning av enskilda personer utan samtycke bör vara straffbart.

Delar justitieministern den uppfattningen?

Anf. 63 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Först vill jag säga att det är precis som interpellanten säger: Problemet som tas upp i interpellationen är inte nytt. Men diskussionen om smygfotografering och smygfilmning har successivt ökat i takt med att den digitala fototekniken har lett till att kameror oftare förekommer och på helt andra sätt. Dessutom har vi numera Internet som gör att upptagningar kan få en väldigt snabb spridning i vida kretsar.

Frågan har diskuterats sedan mitten av 60-talet, men diskussionen har inte lett till lagstiftning när det gäller smygfotografering och smygfilmning. Det beror på svårigheterna med att dra gränsen mot grundlagsskyddade rättigheter – yttrandefrihet och informationsfrihet. Samtidigt måste man ta in det som står i artikel 8 i Europakonventionen: Man har faktiskt rätt att bli lämnad i fred. Det inbegriper ett skydd mot att bli fotograferad eller avlyssnad och att få fotografier, filmer eller ljudinspelningar av privat karaktär publicerade. Skyddet handlar om aktiviteter som hör till privatlivet och gäller också offentliga personer i privata sammanhang.

När man tittar på de domar som har fällts i svenska domstolar i den här typen av frågor ser man att Högsta domstolen också uppenbart har tagit fasta på att det inte finns något generellt förbud mot att utan sam-

tycke filma en enskild person eller att visa en film där en person förekommer även om filmningen och visningen i det enskilda fallet är djupt integritetskränkande. Det är klart att jag kan instämma i Högsta domstolens synpunkt att det här är en brist, en lucka eller ett problem. Det är också någonting som Integritetsskyddskommittén har tagit fram i sina förslag. De har föreslagit att man ska införa ett nytt brott, olaga fotografering, i brottsbalken. Det skulle innebära att det skulle bli förbjudet att utan lov fotografera eller filma någon som befinner sig på en plats där allmänheten inte har insyn. Man kan tänka sig någon typ av undantag om omständigheterna har varit försvarliga. Man för ett resonemang om detta. Det här ligger för beredning inom Justitiedepartementet.

Som svar på den fråga som interpellanten ställer får jag väl säga att min grundinställning är att jag tycker att man har rätt till privatliv, rätt till integritet och att skyddet måste förstärkas. Men innan vi har gjort alla avvägningar och känner att vi har fast mark under fötterna när det gäller hur en sådan reglering konkret ska se ut vill jag inte utlova någonting. Det är som sagt otroligt viktigt att värna grundlagarna och samtidigt se till att vi inte får ett regelverk som visar sig oanvändbart. Det är ändå viktigt att komma till skott, men Integritetsskyddskommittén har ju arbetat med ett brett stöd. Jag utgår från att det finns en allmänsynpunkt på att man bör förstärka integritetsskyddet i det här avseendet på något sätt. Det får vi återkomma till.

Anf. 64 EVA JOHANSSON (kd):

Herr talman! Jag har naturligtvis full förståelse för att ministern inte kan föregripa regeringens arbete. Jag tycker som sagt var att det är otroligt positivt att man har lyft fram frågan och att man har tillsatt utredningen. Remissinstansernas synpunkter är också viktiga i det här sammanhanget, inte bara att inhämta utan naturligtvis också att väga in i det slutgiltiga förslaget som vi har att se fram emot.

Jag skulle i alla fall i väntan på det vilja vidga frågan lite grann. Jag är väldigt glad över att ministern ser på det här och tydligt noterar att det här är ett problem. Den uppfattningen delar vi verkligen. Men den här frågan skulle man också kunna rikta lite grann mot framtiden i väntan på det slutgiltiga beslutet i den specifika frågan.

Jag menar att den här frågan på ett tydligt sätt har pekat på och lyft fram ett behov av någon slags ständig och kontinuerlig bevakning av just den snabba teknikutveckling som sker inom en rad områden. Det här är ju bara ett av många exempel på hur en i grunden egentligen positiv teknisk utveckling, som är till stor hjälp för väldigt många människor, kan missbrukas och därmed också utsätta många människor för kränkning och övergrepp av olika slag. Det här är inte det enda exemplet som vi har på det, men det är ett exempel på hur man faktiskt kan uppleva att den svenska lagstiftningen inte riktigt hinner uppdateras i takt med de förändringar som omvärlden genomgår. Utan att vara alltför spekulativ eller på något sätt pessimistisk vågar jag nästan påstå att det möjligen inte är sista gången som vi upplever att lagstiftningen har halkat strax efter och därmed inte riktigt är i takt med den tid som vi lever i.

Min följdfråga till ministern blir därför hur vi i framtiden ska kunna försäkra oss om att rättssäkerheten och den svenska lagstiftningen inte

hamnar i detta strax-efter-perspektiv utan kan vara lite mer i takt med tiden, om man uttrycker sig så.

Anf. 65 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Herr talman! När det gäller hur vi ska ligga på framkant vill jag säga att det också är så att Integritetsskyddskommittén föreslår att vi ska lyfta upp integritetsskyddet till grundlagsnivå och få in det i den delen. Vi får så småningom en grundlagsutredning presenterad och ett arbete kring grundlagen.

Det är klart att om man på det sättet stärker den allmänna säkerheten så att integritetsfrågorna får en tydligare placering i olika sammanhang skulle det göra att man får en ökad trygghet av det slaget. Utöver tankarna om olaga fotografering finns ju förslaget som handlar om grundlagen och som också ligger på regeringens bord. Där tycker jag att man bör överväga hur det ska se ut. Jag vill naturligtvis också avvakta att Grundlagsutredningen lämnar sina synpunkter. Vi kommer förhoppningsvis ha ett antal förslag som vi kan hantera i det sammanhanget.

När det gäller de här frågorna inför framtiden och att lagstiftningen halkar efter skulle jag ändå vilja säga att jag ibland kan känna att jag inte vet om det är lagstiftningen som alltid halkar efter eller om saker springer i väg. Vi har den här debatten därför att vi har sett ett antal domslut där man funderar över varför man inte kan komma åt kränkningar som människor har upplevt och som även domstolen verkar tycka inte kan accepteras.

Vi har samtidigt en situation i den allmänna debatten och i samhällslivet där integritetsfrågor inte alls är skyddade. Det är ju någon som fotograferar detta. När jag har gått igenom de ärenden som har varit uppe i domstolarna om detta skräms jag av att det finns enskilda människor som får för sig att sätta kameror på allmänna toaletter, smygfilma sin före detta tillsammans med den nye maken, stoppa kameror i tvättkorgen för att filma styvbarn eller vad det kan vara. Det är ju en respektlöshet och en attityd gentemot andra människor som är förfärlig.

Pojkstreck, som det kan kallas när pojkarna förr i världen kikade in i tjejernas omklädningsrum, lär vi väl aldrig komma ifrån, men med den nya tekniken har ju möjligheten att kränka människors privatliv och integritet blivit så mycket vidare. På något sätt känner jag att utöver ett lagstiftningsarbete behövs det också en debatt, en diskussion och en allmän normgivning där man i breda lager faktiskt diskuterar vad som är rätt och fel. Vi kommer aldrig att med lagstiftning och domstolsbeslut få ordning på detta om inte alla medborgare, åtminstone folkflertalet, visar respekt för sin omgivning, för andra människor och deras rätt till ett privatliv och integritet.

Uppenbarligen är det detta som säljer i medierna också. Skandalreportage i olika typer av medier förekommer ju hela tiden, och det blir nästan värre och värre för varje dag. Det kan vi inte lagstifta om. Det är yttrandefrihet, och folk tycker att det är väldigt trevligt. Men det är klart att det inte är det bästa att bli utsatt för det själv.

Jag tror faktiskt att vi som politiker har ett stort ansvar för att föra de här diskussionerna och peka på vad det leder till när människor inte ges utrymme för sitt privatliv eller sin integritet. Det är en vid diskussion

som vi har att ta utöver att vi här i kammaren måste se till att vi får bra lagstiftning på plats.

Prot. 2008/09:45
9 december

Anf. 66 EVA JOHNSON (kd):

Herr talman! Jag är glad för den infallsvinkeln och ingången. Politik är ett bra instrument för att förändra och justera i samhället, men politiken löser naturligtvis inte alla detaljer och frågor. Ett gott samhälle måste också befolkas av de goda medborgarna. Det är det som vi tillsammans skapar. Ett etiskt förhållningssätt och respekt för varandra är grunden för det goda samhället. Det måste vi alla ta ett gemensamt ansvar för. Det kan inte ens riksdag, regering eller domstolar reglera i detalj.

Samtidigt har vi ett tydligt uppdrag att bevaka att utsatta människor inte utsätts för övergrepp av olika slag. Det är ett gemensamt ansvar men samtidigt ett särskilt uppdrag för domstolarna. Där är vi helt överens.

Jag vill tacka för svaret och för de olika infallsvinklarna. Jag ser verkligen fram emot propositionen och att vi äntligen ska få till stånd ett beslut som kommer att skapa ett tydligare skydd i frågan för framför allt utsatta kvinnor.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

9 § Svar på interpellation 2008/09:129 om barnperspektivet vid vårdnadstvister

Anf. 67 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Eva Johnson har frågat mig vad jag avser att göra för att säkerställa att bedömningar om barnets bästa görs inför beslut om vårdnad, boende och umgänge.

Den 1 juli 2006 ändrades föräldrabalkens bestämmelser om vårdnad, boende och umgänge. Efter ändringarna är det uttryckligen inskrivet i lagen att barnets bästa ska vara avgörande vid alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. Bedömningen av vad som är bäst för barnet ska bygga på kunskap och beprövad erfarenhet. I bedömningen ska både kortsiktiga och långsiktiga effekter vägas in. Barnet självt ska få möjlighet att komma till tals på ett tidigt stadium i vårdnadsprocesser.

Risken för att barnet kan komma att fara illa har också getts en större betydelse än tidigare. Enligt lagtexten ska nu socialnämnder och domstolar vid sina bedömningar fästa särskilt avseende vid risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet förs bort eller annars far illa.

Det är min uppfattning att reglerna om vårdnad, boende och umgänge är tydligt fokuserade på barnets bästa. Risken för att barnet kan komma att fara illa har numera en framträdande plats i regleringen.

Det innebär inte att det inte fortfarande kan finnas problem. Svårigheterna handlar särskilt om hur reglerna ska få fullt genomslag i den praktiska tillämpningen.

När lagändringen genomfördes hade socialtjänsten inte tillgång till utvecklade metoder för riskbedömningar. I propositionen angavs det att Socialstyrelsen och Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete,

IMS, skulle få i uppdrag att sammanställa kunskap om och medverka till metodutveckling för hur riskbedömningarna ska göras. Ett sådant uppdrag lämnades, och en första redovisning av uppdraget kom i december 2007.

Under 2007 genomförde Socialstyrelsen en enkätundersökning bland kommunerna. I svaren påpekas att riskbedömningar inte är något nytt för socialtjänsten men att lagstödet har gjort det tydligare att sådana ska göras. Den nya lagstiftningen har påverkat sättet att tänka om risker, sättet att ställa frågor, att vara observant och att lämna förslag till eventuella begränsningar. Många efterlyser bättre metoder, mer kunskap och utbildning. Man vill få tillgång till utvärderade riskbedömningsinstrument och mer vägledning från Socialstyrelsen.

Den rapport som lämnats visar att det behövs mer kunskap om riskbedömningar och att det finns behov av att utveckla riskbedömningsinstrument i Sverige. IMS har därför inlett ett sådant utvecklingsarbete.

De nya vårdnadsreglerna har nu varit i kraft i drygt två år. De har ineburit ett delvis nytt arbetssätt för socialtjänsten och ställt nya krav på domstolarnas bedömningar. Att utveckla vetenskapligt underbyggda arbetsmetoder tar tid. Det är också oundvikligt att det kan ta en viss tid innan nya arbetssätt får fullt genomslag i en verksamhet.

Det är viktigt att fortlöpande sträva efter att utveckla och förbättra de verktyg som berörda myndigheter har tillgång till för att kunna göra tillförlitliga riskbedömningar och andra bedömningar av barnets bästa. Som framgått pågår det arbete som syftar till att förstärka den vetenskapliga grunden för sådana bedömningar. Jag kommer att fortsätta att följa det arbetet.

Anf. 68 EVA JOHANSSON (kd):

Herr talman! Jag får tacka för svaret.

Av ministerns svar framgick tydligt att det här är ett svårt arbete. Det handlar hela tiden om svåra avvägningar och bedömningar. Det är också riktigt att förändringarna i föräldrabalken bestämdes och ändrades för bara två år sedan. Samtidigt kan man tycka att det även tidigare har varit ganska tydligt både för domstolar och för socialtjänsten, även före 2006, att stor hänsyn ska tas till barnet och barnets bästa.

Jag har velat lyfta upp frågan med anledning av resultatet från den studie som publicerades vid Lunds universitet tidigare i höstas. Det är ganska anmärkningsvärda resultat som framförs i den undersökningen. Där konstateras bland annat att av de drygt 55 000 barn som varje år är med om att deras föräldrar separerar är det 6 000–7 000 som tvingas vara med om vårdnadstvister där föräldrarna inte kommer överens. När föräldrarna inte kan enas vid en skilsmässa hamnar barnen oundvikligen i kläm. Därför ska också barnets bästa stå i centrum vid alla beslut, vid umgänge, vid boende, enligt föräldrabalken.

Vid en djup vårdnadstvist kan socialtjänsten arrangera samarbetsamtal med föräldrarna. Men vid en enkätundersökning till landets kommuner svarade var fjärde socialtjänst att de inte vidtar några extra åtgärder under ett sådant samtal med föräldrarna, även om det finns starka indikationer på en djupare konflikt eller våld inom familjen.

Lika anmärkningsvärt blir svaret när kommunerna i samma enkät får frågan om dessa samarbetsamtal innehöll något moment för att följa upp

fall där det fanns misstanke om våld i familjen. Drygt 40 procent avstod från ytterligare åtgärder, trots att det kunde finnas en risk för djup och allvarlig konflikt i familjen.

Enligt en rapport från Socialstyrelsen som kom i fjol är de metoder som används vid socialtjänstens bedömningar ofta otillräckliga och irrelevanta. Dessutom finns behov av en nationell bedömningsgrund eftersom beslut kan variera så mycket mellan olika kommuner.

Ett uttalande från Knut Sundell, chef för IMS, bekräftar också behovet av uppföljning och tydligare redskap då han i en av våra dagstidningar säger att fler beslut än som kanske hade varit önskvärt har varit baserade på personligt tyckande. Det har varierat mycket mellan olika kommuner, vilket har varit olyckligt.

Nu har visserligen en ny utredning vid Socialstyrelsen fått i uppdrag att se över socialtjänstens arbetsmetoder. Men det framgår ändå med all önskvärd tydlighet att här finns många barn som varje år kommer i kläm på grund av en viss feighet hos berörda myndigheter och domstolar.

Jag har djup respekt för att det här är ett svårt arbete. Det handlar om familjer i djup kris, men från samhällets sida kan det aldrig någonsin få råda något tvivel om att man står på barnets sida. Arbetet pågår, men det går alltför långsamt – alltmedan barnen fortsätter att lämnas åt sidan.

Min följdfråga till ministern är: Vad avser ministern att göra för att påskynda arbetet med att säkerställa bedömningar om barnens bästa?

Anf. 69 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det här blir svårt av det enkla skälet att frågan går över till ett ansvarsområde som Maria Larsson har ansvar för, nämligen hur kommunerna hanterar riskbedömningar i socialtjänsten. Jag har i mitt svar pekat på att när domstolarna ska fatta beslut i den här typen av vårdnadstvister, som naturligtvis är alldeles för många, det kan vi alla tycka, ska man ha ett gediget underlag. Riksdagen har tydliggjort vilka grunder domstolen ska ha för sina beslut. Där har man tydliggjort barnets bästa på det sätt som jag beskrev i mitt inledningsanförande.

För att kunna göra den bedömningen behöver man bättre underlag än vad man får i många fall. Jag har pekat på att det pågår ett arbete inom Socialstyrelsen och på en del andra håll för att förbättra metodutveckling för att bli säkrare på det.

Det är otroligt viktigt att det görs. Jag vet att mina statsrådskolleger som har ansvar för de områdena gör mycket. Också ute i kommunerna har man ett stort engagemang i detta.

Jag är lika förfärad som interpellanten över hur många barn det är som hamnar i de här situationerna och över de svårigheter som finns. Jag vill därför passa på att säga att utöver det vi gör för att se till att domstolarna har ett tydligt underlag har en utredning tittat på möjligheterna att ge en förälder beslutanderätt i vissa frågor när det föreligger gemensam vårdnad.

Vuxna människor kan träta om nästan allting. Det är ofta viktigt för båda föräldrarna att känna att man har ansvar för barnen, men man kommer inte överens om hur vardagen ska vara och barnen slits med det. Det kan ta väldigt lång tid att reda ut det vare sig man har samtal eller går till jurister och domstolar med frågorna.

Problemet är att barn sitter emellan för att man inte kommer överens om vilken förskola de ska gå i, vilken skola det ska vara, om de ska få gå till doktorn, psykiatern eller vad det kan vara. Det är ett antal frågor som på många sätt är livsavgörande för barnen.

En utredning inom mitt ansvarsområde har tittat på möjligheten att man, utan att riva upp gemensam vårdnad, ska kunna fatta ett beslut så att man kan komma till skott med att bestämma vilken skola barnet ska gå i. Kan en förälder få bestämma om det är dags att gå till doktorn eller inte?

Utredningen har varit ute på remiss. Vi bereder förslaget. Det är inte helt enkla frågor det här heller. Ambitionen hos utredningen har varit att se om det finns något sätt att utifrån ett barnperspektiv se till att verkligheten inte är hur dålig som helst för de berörda barnen. Processen mellan föräldrarna tar tid.

Jag har ett bestämt minne av att riksdagens ambition när man ändrade regelverket var att minska antalet heta processer genom att tydliggöra barnets intresse och få bättre styrning på det.

Jag tror att vi också kan behöva söka en del andra verktyg. Två, tre år är en evighet för ett barn som sitter i kläm. Två, tre år med föräldrar som träter om praktiska frågor är också en evighet för ett barn, och något som kan skada dem för lång tid.

Jag tror att det ibland är bra om man kan sätta ned foten i enkla frågor. Det kanske också är bra att man kan bestämma på ett eller annat sätt i en del praktiska frågor utan att någon av parterna behöver känna sig ifrågasatt som delansvarig och förälder till barnet.

Det är inte enkelt. Det är svåra avvägningar. Vi är inte framme med ett förslag i den delen. Det ligger på mitt bord. Där tror jag möjligen att vi kan hitta någonting som kan underlätta för de här barnen och förbättra hanteringen av de här frågorna.

Anf. 70 EVA JOHANSSON (kd):

Herr talman! Det är ju minst två frågor i en. Det handlar om de praktiska bedömningarna och möjligen ett något större ansvar hos en förälder vid gemensam vårdnad. Det är möjligen intressant. Det kanske också kan vara lösningen för ett antal föräldrar i de här svåra krissituationerna.

I mitt första inlägg uppehöll jag mig vid socialtjänstens bedömnings-samtal. Socialtjänstens vårdnadsutredningar används ofta som underlag vid domstolsförhandlingarna. Av den anledningen är de inte på något sätt oviktiga. Det är naturligtvis Maria Larsson som har ansvar för kommunernas verksamhet och socialtjänsten. Men det finns en stark koppling mellan det arbete som görs i kommunen inom socialtjänsten och det som sedan kopplas till domstolsförhandlingar.

Det har tyvärr visat sig att flera experter har uttryckt åsikten att även rättsväsendets kunskaper om barn och vårdnadstvister är ganska bristfälliga. Olika tingsrätter har olika syn på vad som är bra för barn. Många domare saknar helt enkelt den kunskap som krävs för att döma i vårdnadstvister.

Det verkar som om det ofta finns ganska lite kunskap om familjen. Vårdnaden avgörs på ett förhållandevis tunt underlag.

Redan för två år sedan kom en lagändring som skulle förstärka riskperspektivet vid domstolsbeslut i vårdnadstvister. Fortfarande påpekas

allvarliga brister. Ingen översikt har gjorts av hur lagen tillämpas och hur många domstolar som verkar sätta frågan om medling mellan föräldrarna före barnskyddet, vilket är i högsta grad intressant.

Professorn i rättsvetenskap vid Stockholms universitet, Johanna Schiratzki, har granskat hovrättsdomar i vårdnadstvister mellan 2004 och 2007. Resultatet visar på flera brister. Hon har bland annat kunnat konstatera att många domstolar är dåliga på att redovisa vilka riskbedömningar som har gjorts, vilket i sin tur gör det svårt att se om barnets bästa verkligen står i centrum. Hon konstaterar också att det verkar finnas en rädsla hos domstolarna att skriva att en förälder är olämplig som vårdnadshavare. Bland alla domar som hon har granskat finns det inte en enda sådan skrivning.

Min följdfråga till ministern är därför om ni tänker vidta några åtgärder för att säkerställa kompetensen bland våra domstolar inom det här området. På vilket sätt kommer ministern att göra en uppföljning av den nya lagen, hur den tillämpas och vilka konsekvenser den får för de här utsatta barnen?

Anf. 71 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det är självklart att socialtjänstens underlag är otroligt viktigt för domstolarnas beslut. Det är vi helt överens om.

Det jag försökte säga tidigare var att det är förment av justitieministern att ge socialtjänsten råd om hur de skulle kunna förbättra detta. Jag försökte i mitt första inlägg redovisa hur man arbetar för att förbättra metodutveckling och annat när det gäller riskbedömningar.

Jag tror också att det finns anledning för kommunerna att fundera över de rapporter som finns om hur man använder bedömningssamtal.

När det gäller domstolarna och barnperspektivet menar Eva Johnsson att det finns brister hos domstolarna. Med det antal olika ärenden som finns i en domstol är det svårt för domare att kunna allt om alla frågor. Det handlar om väldigt många ärendetyper.

Det finns ett aktivt arbete i domstolarna för att öka kompetensen, inte minst när det gäller barnperspektivet. I förra årets regleringsbrev ställde vi krav på återrapportering om hur Domstolsverket har gjort insatser för att domstolarnas kunskaper om barns utveckling och behov ska säkerställas i domstolarna.

Barn ser ju på tillvaron och världen på ett lite annat sätt många gånger. Det är viktigt att man i sin bedömning i domstolarna har det perspektivet med sig. Jag har inte sett några återrapporter av det uppdraget ännu, men det finns ett sådant krav. Det ska bli väldigt intressant att se. Mitt intryck är ändå att man gör en hel del och att det är någonting som har ökat i omfattning.

Ett bekymmer i sammanhanget är naturligtvis inte bara domstolarnas kompetens, utan vi har ett reellt bekymmer när det gäller att få jurister att välja familjerätt och denna typ av frågor. Humanjuridiken är inte på förstaplats bland juriststuderandes önskemål om inriktning, fördjupning och framtida anställning. Här har vi anledning att fundera över på vilket sätt som vi ska säkerställa att det finns ordentlig juridisk kompetens i dessa ofta väldigt svåra fall, där det krävs både särskilda kunskaper och en förmåga att arbeta på ett bra sätt vid väldigt komplexa bedömningar.

Jag är lite bekymrad över att det är så svårt att rekrytera duktiga jurister till detta område, och framför allt att vi inte får den mängd som kanske skulle behövas. Det har vi naturligtvis anledning att fundera över framgent.

Inom Domstolsverket finns det, som sagt, en medvetenhet och ett konkret uppdrag att faktiskt redovisa på vilket sätt man arbetar för att i domstolarna förbättra kompetensen när det gäller barnperspektivet. Det är viktigt.

Sedan får vi i riksdag och regering se till att vi också tar oss an de lagstiftningsfrågor som kan finnas.

Med det nya regelverk som vi har efter riksdagens senaste beslut om gemensam vårdnad tror jag att det kan bli en förändring. Det handlar väl inte om att domstolarna i första hand är rädda. Men vi ska vara klara över att det för ett antal år sedan mer eller mindre skulle vara gemensam vårdnad till varje pris. Riksdagen har successivt tydliggjort att det inte ska vara gemensam vårdnad till varje pris. Det är alltså en vändning i den politiska inriktningen, eller i varje fall en nyansering. Denna nyansering hade domstolarna inte från början. Och det är klart att det tar lite tid innan sådant implementeras i praktiken.

Anf. 72 EVA JOHANSSON (kd):

Herr talman! All förändring tar naturligtvis tid, och det är inte helt lätt med demokrati, även om det är det bästa instrument som vi har att tillgå.

Man kan blicka utanför Sveriges gränser. Detta är naturligtvis inte bara ett svenskt problem. Det är inte bara i Sverige som föräldrar separerar, och det är inte bara i Sverige som föräldrar inte kan göra upp om vem som ska ha vårdnaden om barnen.

I andra länder har domstolarna tagit hjälp av sakkunskap. I till exempel USA finns det obligatoriska tester som bara får utföras av utbildade psykologer. Det tycker jag är ett strålande exempel på hur man inom domstolarna på ett kanske ännu tydligare sätt skulle använda sig av professionell sakkunskap inom detta område. Det är självklart så att en jurist inte kan vara expert på alla delar. Men genom att kanske få en ökad öppenhet, en större rutin och möjligen lite andra arbetssätt tror jag att man skulle kunna lösa en del av dessa frågor.

Detta är ett väldigt viktigt område. För de barn som berörs av detta handlar det om att man tar till vara deras intressen så att också de ska få en trygg plattform i ett kaos som förhoppningsvis bara är tillfälligt för att de sedan ska kunna gå vidare som trygga människor i livet.

Anf. 73 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det är vida perspektiv, och det är alldeles riktigt att familjerna numera rör sig över gränserna och att det blir alltmer komplext.

När det gäller frågan om vad jag avser att göra för att säkerställa att bedömningar om barnets bästa görs inför beslut om vårdnad, boende och umgänge är det i det internationella perspektivet på det sättet att man oftast är hänvisad till de regler som gäller i respektive land. Sedan har vi Haagkonventionen som underlättar internationellt samarbete för att hantera frågor.

Vi har också inom ramen för Europeiska unionen arbetat med en konvention för hur vi ska hantera frågor som rör bortförda barn och hur myndigheter och länder emellan ska hantera det på ett anständigt sätt. Det är viktigt eftersom det händer att föräldrar försöker att ta med sig barn.

Det senaste, som jag tror är oerhört centralt, handlar inte heller just om beslutet om vårdnad, boende och umgänge. Men i sådana beslut, oavsett land, är det oftast så att en förälder ändå är skyldig att betala underhåll för sitt barn eftersom föräldrarna oftast har ett gemensamt ansvar för det ekonomiska när det gäller barnen. Där har vi väldigt nyligen kommit överens om regler för att underlätta indrivning och överföring av just underhåll för barn. Det är en nog så viktig fråga eftersom detta med pengar också är något som gör att föräldrar kan bli väldigt osams och att barnen får sitta emellan.

På olika sätt försöker vi också på det internationella området försäkra oss om att barnets bästa sätts i centrum. Där kan vi inte alltid ifrågasätta beslut och har säkert inte skäl att göra det heller. I Europa godkänner vi ju varandras beslut. Men vi kan underlätta för föräldrar och barn så att det kan fungera på ett anständigt och bra sätt för barnen också efter en separation. Där tycker jag faktiskt att det händer mer och mer, och det finns ett ökande intresse och en insikt om att det är viktigt, åtminstone i Europa.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2008/09:168 om rättssäkerhet i försäkringskassemål

Anf. 74 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Peter Hultqvist har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta mot bakgrund av de stora skillnader som uppvisats när det gäller länsrätternas domar i försäkringsärenden.

Försäkringskassan har till uppgift att handlägga och fatta beslut i olika socialförsäkringsärenden. Det gäller bland annat ärenden om sjukpenning. Försäkringskassans beslut kan överklagas till länsrätten. Det är då länsrättens uppgift att överpröva myndighetens beslut och att rätta till eventuella felaktigheter. Länsrättens avgörande kan i sin tur överklagas till kammarrätten. Om en kammarrätt finner att en länsrätts dom är felaktig ska prövningstillstånd meddelas och avgörandet ändras. Någon begränsning av rätten att överklaga finns inte.

Som Peter Hultqvist beskriver är skillnaderna mellan vissa länsrätter stora när det gäller ändringsfrekvens av Försäkringskassans beslut. Det är svårt att närmare klarlägga vad dessa skillnader beror på. En granskning av ändringsfrekvensen i kammarrätterna ger dock inte stöd för antagandet att skillnaderna skulle bero på att kvaliteten i dömandet skulle vara lägre i vissa domstolar. Granskningen visar nämligen att ändringsfrekvensen i kammarrätternas domar är likartad över hela landet.

Anf. 75 PETER HULTQVIST (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret, justitieministern. Hela försäkrings-systemet har stramats åt. Många människor upplever sig vara hårt granskade och ifrågasatta av Försäkringskassan. Behandlande läkares intyg underkänns, och försäkringsläkarna gör nya bedömningar, många gånger utan att ha träffat den person som är berörd. Detta leder ofta till en känsla av att beslut har fattats på orättvisa och felaktiga grunder. Detta i sin tur leder till att många beslut överklagas till länsrätterna.

Nu har det visat sig att en stor andel av Försäkringskassans beslut ändras när de tas upp i länsrätten. Men det skiljer sig starkt åt i olika delar av landet. I Dalarna ändras 33 procent av Försäkringskassans överklagade beslut i länsrätten. I Jönköping är det 40 procent, i Norrbotten är det 22 procent, i Västerbotten är det 48 procent, i Västmanland är det 14 procent, i Örebro är det 3 procent, i Östergötland är det 27 procent, och i Halland är det 18 procent.

”Det är märkligt att det är så omotiverat stora skillnader”, säger chefen för processjuridiska enheten på Försäkringskassan i Göteborg.

Att vissa länsrätter ligger högt beror kanske på att Försäkringskassan har en tuffare inställning där, säger en rådman i länsrätten i Södermanland.

Detta ger en bild av att Försäkringskassans beslut skiljer sig åt i olika delar av landet. Men det är också en likartad bild när det gäller länsrätterna. Från rättssäkerhetssynpunkt känns det allvarligt om bostadsorten ska vara beroende av dels vilken behandling som man får av Försäkringskassan, dels hur ett eventuellt överklagande kommer att hanteras.

I praktiken är länsrätterna sista instans i sådana här ärenden. Därför är länsrätternas agerande oerhört viktigt. Det krävs att de har en god och fungerande kompetens.

För att få prövningstillstånd i kammarrätten krävs det speciella skäl, såsom att det är av vikt för rättstillämpningen, att det finns anledning att ändra ett domslut eller att så kallade synnerliga skäl föreligger. Det är mycket ovanligt att prövningstillstånd ges i kammarrätten.

När ministern i dessa ärenden hänvisar till kammarrättsdomar ges ingen hel bild av sanningen bakom problematiken. Den stora skillnaden när det gäller ändringsfrekvensen har enligt min uppfattning att göra med kompetensfrågor. Försäkringsärendena är i regel omfattande och svåra. Det krävs en speciell insikt och ett speciellt kunnande för att upprätthålla kvaliteten både inom Försäkringskassan och i domsluten.

Det finns särskild anledning att fundera över rättssäkerheten i såväl Försäkringskassans som länsrätternas beslut. Det hänger bland annat ihop med den ökande ärendemängden och antalet avslag inom försäkringssystemet som i sin tur hänger ihop med de direktiv om åtstramningar som varit.

Av ministrernas svar att döma drar jag slutsatsen att hon inte anser att det finns några större problem i sammanhanget. Jag vill fråga om det är en riktig tolkning från min sida.

Anf. 76 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag vill börja med att svara på Peter Hultqvist fråga om jag inte tycker att det som här tagits upp är ett problem. Ja, jag tycker att det är ett jättestort problem att medborgare uppfattar att besluten blir

olika i olika delar av landet. Som medborgare vill vi naturligtvis att reglerna ska tillämpas lika över hela landet. Då måste man analysera vad som är skälen till de utfall som interpellanten så noga beskrivit.

I ärlighetens namn ska jag väl säga att jag inte har gjort någon forskningsstudie, men jag har i ärlighetens namn försökt titta på vad som kan vara skälen. Vill man närmare titta på orsakerna måste man göra en granskning av alla enskilda domar. Det har vi naturligtvis inte hunnit göra.

Det kan, som jag sagt i mitt svar, finnas flera orsaker. Det kan vara så att det finns regionala skillnader i Försäkringskassans beslutsfattande. Det påverkar de olika länsrätternas ändringsfrekvens. Om skälet skulle vara att länsrätterna tillämpar reglerna olika borde det finnas skillnader i kammarrätternas ändringsfrekvens när det gäller länsrättsdomar. Några sådana skillnader har vi inte kunnat hitta.

Det kan också finnas skillnader när det gäller hur domstolen hanterar kompletteringar i mål – till exempel om läkarintyg inges – så det finns ett antal saker att fundera över. Det är självklart viktigt att försöka göra detta.

Försäkringskassan håller dessutom som bäst på med en stor omorganisation av sin omprövnings- och processföringsverksamhet. Syftet är att få en mer enhetlig rättstillämpning. Det är väl för tidigt att nu bedöma eventuella effekter av den omorganisationen.

Men jag tycker kanske att man också ska ha klart för sig att av Försäkringskassans samtliga beslut är det få beslut som överklagas och som därefter ändras av domstol. Det handlar om ungefär 2 promille av alla ärenden.

Naturligtvis är det så att det när man ska döma i den här typen av ärenden krävs specialkunskaper. Alla ärendetyper är ju speciella. Förr i världen hade vi särskilda försäkringsdomstolar. De avskaffades på 1990-talet av det skälet att riksdagen noterade att de hade stora problem med att fungera väl. Det var långa handläggningstider och svårt att rekrytera jurister till det här. Man fick det inte att fungera på rätt sätt.

Jag har inte, om jag ska vara riktigt ärlig, haft skäl att ifrågasätta det beslutet. Däremot har vi naturligtvis skäl att fundera över länsrättsorganisationen framöver, vilket också gjorts i flera utredningar. Vi arbetar nu med resultatet av remissutfall och annat. Det är nämligen viktigt att hålla detta med specialisering och kompetens på en bra nivå och då någorlunda jämnt över landet – ja, inte någorlunda; nivån ska vara jämn över landet. Det kräver en del förändringar. Det är synpunkter som vi har fått ursprungligen från länsrätterna själva.

Men det är inte alldeles enkelt att hitta en bra lösning på alla frågor av det enkla skälet att Sverige inte lätt indelas i fyrkanter, utan det är liksom lite styckevis och delat. Det där är alltså lite knöligt.

Min ambition är att det ska finnas tillräcklig kompetens i domstolarna för att hantera frågorna när dessa kommer till domstol. Utifrån den gjorda granskningen har jag inte kunnat hitta underlag som tyder på att det brister i domstolsbesluten och att det skulle vara skälet till olikheterna. Men det finns anledning att även fortsättningsvis fundera över detta. Jag delar uppfattningen att medborgarna måste veta att regler tillämpas på ett enhetligt sätt. Det är väl bra då att Försäkringskassan förändras och

har för avsikt att förändra sin organisation för att också bidra till en sådan utveckling.

Anf. 77 PETER HULTQVIST (s):

Herr talman! Jag har i min hand en tidningsartikel med rubriken ”Länsrätter dömer olika i överklagade ärenden”. Vidare står det:

”Det är stora skillnader mellan hur länsrätterna runt om i landet dömer överklagade ärenden som rör beslut fattade av försäkringskassan. Det visar statistik som Dagens Nyheter har tagit fram. — — —

Det är märkligt att det är så omotiverat stora skillnader, säger Jan Wressle, chef för processjuridiska enheten på försäkringskassan i Göteborg.”

Det jag tycker är särskilt intressant här är att det är en tjänsteman i Försäkringskassan som just sysslar med detta som så pass starkt och entydigt pekar på problemet.

Jag tycker också att det är bra att ministern visar en öppen attityd i frågan – att man funderar över länsrättsorganisationen. Hon markerar att det här är ett problem.

Just när det gäller kompetensfrågorna ska man ändå ha klart för sig att det under senare år har skett en hel del förändringar i samhället. I dag är det en mycket hårdare hållning inom Försäkringskassan än det var exempelvis för fem år sedan. Det i sin tur skapar situationer där människor känner sig orättvist behandlade och också ofta är missnöjda med beslut. Det leder till en helt annan ärendemängd i de här sammanhangen. Samhället har alltså förändrats.

I länsrätterna har man nu att ta ställning till många ärenden som man kanske inte riktigt har varit förberedd på. Det finns, menar jag, ett starkt behov av en djupgående insikt och av en rutin beträffande de här komplicerade försäkringsärendena. Man måste ha klart för sig att detta är komplicerat, att det inte är enkelt. Då är det också viktigt att långsiktigt upprätthålla förtroendet och respekten för domstolens förmåga att fatta rimliga och rättvisa beslut. Detta är alltså intimt förknippat med kompetens, fackkunskap och rutin.

Jag vill också markera att det beträffande kammarrätten inte är alldeles enkelt att få prövningstillstånd. Det ska gärna vara så att man kan bedöma att ärendet på något sätt är prejudicerande för att det ska bli ett prövningstillstånd. Det är alltså sällsynt att ärenden går till kammarrätten.

I vårt grannland Finland finns det ett system med försäkringsdomstolar som hanterar sådant som arbetspension, folkpension, arbetslöshetsförmåner, vårdbidrag för pensionstagare, lönegaranti, bostadsbidrag, handikappbidrag med mera och den typen av frågor – detta just för att garantera rättssäkerhet, likvärdighet och kompetens i samband med besluten.

Jag satt inte i riksdagen eller var i en beslutande position när försäkringsdomstolarna en gång i tiden avskaffades. Men jag har vänner och kamrater som suttit med i den typen av instanser. Många gånger har de gjort bedömningen att fokuseringen och exaktheten i ärendebedömningarna och den totala kompetensen har påverkats av processen. Jag säger inte att det här ska återinföras med omedelbar verkan. Jag har i alla fall här i riksdagen väckt en motion om detta som man senare ska ta ställning till. Att något måste göras åt själva kompetensen när det gäller socialför-

säkringsrätten i svenskt domstolsväsen är i alla fall min övertygelse efter det att jag har sett utfallet i rätt så många praktiska fall och efter det att jag under en rätt så lång period har följt de här ärendena.

Just det förhållande som även ministern själv pekar på, att man upplever sig felaktigt behandlad och att risken finns att det blir förtroendeglapp, gör också att man funderar på att något måste göras.

Därför är min fråga: Är ministern beredd att studera det finska exemplet, och är ministern beredd att vidta åtgärder för att stärka kompetensen på just socialförsäkringsrättens område inom ramen för det rättsystem vi har?

Anf. 78 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Herr talman! På den sista frågan, om ministern är beredd att studera det finska exemplet, kan jag svara ja eftersom jag inte kan särskilt mycket om det. Jag får nog läsa på det.

Låt mig gå tillbaka det vi har diskuterat. Det är inte så märkligt att en tjänsteman inom Försäkringskassan också oroligt pekar på skillnaderna i bedömningen och på att det skiljer mellan olika utfall.

Men det behöver inte betyda att felet ligger i domstolarna. Vi är överens, interpellanten och jag, om att de här skillnaderna är besvärliga. Vad jag försökte tydliggöra är att när vi har granskat hur domstolarna har arbetat i de här målen har vi inte kunnat finna något underlag eller något som tyder på att lagen tillämpas olika, i alla fall inte när det gäller läns- och kammarrätt.

När det gäller prövningstillstånd ska felaktiga avgöranden av myndigheter och länsrätter rättas av kammarrätt. Systemet med prövningstillstånd ändrar inte den ordningen. Om en kammarrätt finner att en länsrättsdom är felaktig ska prövningstillstånd meddelas och avgörandet rättas. Kammarrättens roll är därför i första hand att vara en garant för korrekta länsrättsavgöranden. Till det kommer ett visst ansvar för rättsbildningen.

Det tycker jag är rimligt. Felaktiga beslut måste kunna rättas till, och så ska det fungera. Finns det något exempel på att man har arbetat annorlunda vill jag väldigt gärna veta det.

Jag är av samma uppfattning som interpellanten att det är viktigt att människor känner förtroende för beslutsordningen både hos Försäkringskassan och i domstolarna. Det vi har anledning att fundera över är naturligtvis var problematiken sitter och rätta till det.

Interpellanten sade att det har varit hårdare tillämpning de senaste åren. Ja, en del av förändringarna beror på att man vill återgå till det som är regelverkets syfte. Man gjorde ganska vida bedömningar av vad som var tillåtet och inte, och det kanske drog i väg lite grann. I den meningen kan det uppfattas som att det är svårare att få bidrag och annat än tidigare, men det sker i enlighet med reglerna. Det är nog snarast det.

Men det viktiga är som sagt att vi kan följa reglerna och att människor känner att oberoende av var i landet man befinner sig är det samma ordning som gäller. Där tror jag att det finns en hel del att rätta till eftersom det har varit väldigt olika bedömningar på olika håll.

Vi ska naturligtvis inom domstolsorganisationen försöka försäkra oss om kompetens. Jag menar att det också görs. Jag vill plocka med länsrättsorganisationen i detta därför att det naturligtvis krävs en kunskap i de

här frågorna, för att kunna hamna på rätt beslut, men också en insikt om att tillämpningen bör följa reglerna och inte vara olika i olika delar av landet.

Vi kommer nog att få anledning att följa detta framöver. Men vi ska vara försiktiga med att säga att felet sitter i domstolsorganisationen, för jag har inte funnit underlag för det i det arbete jag gjort inför den här interpellationsdebatten.

Anf. 79 PETER HULTQVIST (s):

Herr talman! Jag vill peka på länsrätterna som var utgångspunkten för den här debatten. Man beslutar – där är det ett rätt stort antal fall där det skiljer sig mellan olika delar av landet – om att ändra Försäkringskassans beslut. Det kan bero på att de har tolkat regelverket åt det alltför hårda hållet och stramat åt det alltför mycket. Det kan vara orsaken till den här typen av beslut. När ministern beskriver att det handlar om att man följer regelverket vill jag säga att det också kan handla om att man är hårdare än regelverket och att det bygger på att man övertolkar de centrala direktiven. Från den politiska sidan uttrycker man sig ibland lite väl hårt om hur försäkringsärendena ska hanteras.

I förvaltningslagen framgår det att man ska kunna få prövningstillstånd om det finns anledning till att få ändrat domslut. Det står i förvaltningslagen § 34 a. Det måste finnas en koppling till att det är prejudicerande och att man kan se att det är en uppenbar felaktighet. Det är inte helt enkelt. Jag vill upprepa att det inte är särskilt vanligt att man får prövningstillstånd i kammarrätten. Det här kan ministern analysera i sitt fortsatta arbete och ta med i bilden.

En annan sak som skulle kunna vara bra att driva i ett sådant här ärende för att föra det vidare är att kontakta jurister och människor som jobbar med socialförsäkringsrätt och hanterar den typen av ärenden, kanske advokater som ibland företräder klienter med sådana här problem. Det skulle kunna vara ett sätt att skaffa sig ökad kunskap för att kunna gå vidare på ett bättre sätt.

Slutligen: Är ministern beredd att vidta åtgärder för att förstärka kompetensen på socialförsäkringsrättens område? Den frågan fick jag inget svar på.

Anf. 80 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Först vill jag säga att det kanske inte är så fruktbart att Peter Hultqvist och jag spekulerar om orsakerna till skillnaderna i länsrättsdomar i försäkringsärenden. Vi är överens om att det finns ett bekymmer och att vi bör försöka få reda på vad som är orsaken. Det tror jag är centralt.

Jag håller inte med om hur man kan få prövningstillstånd. Det är möjligen så att man inte ser så många prövningstillstånd, men då ska man sätta in i sammanhanget att det bara är 2 promille av Försäkringskassans beslut om sjukpenning som ändras i domstol. Precis som jag sade tidigare behöver det inte vara fråga om att få praxisbildning i ett ärende. Om det finns felaktigheter i ett beslut ska frågan hanteras. Det är ganska raka skrivningar, och det ska inte vara någon skillnad där.

Den tredje frågan som Peter Hultqvist tar upp är om jag är beredd att höja kunskaperna vad gäller försäkringsärenden i domstolarna. När det

gäller länsrätterna är svaret ja. Det enda skälet till att vi jobbar med länsrättsorganisationen är att se till att vi försäkrar oss om hög kompetens och specialisering i bland annat försäkringsärenden. Det är otroligt viktigt. Då måste vi också få en bättre organisation där vi får en lite större massa av jurister som kan specialisera sig och kompetenshöja verksamheten. Det är otroligt viktigt, inte helt enkelt organisatoriskt, men jag tror att vi kommer att lösa det också.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2008/09:162 om samhällets stöd vid vårdnadstvister

Anf. 81 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Lennart Axelsson har frågat mig vilka initiativ jag är beredd att ta för att stärka samhällets stöd till föräldrarna så att barnen i samband med vårdnadstvister så långt det är möjligt ska kunna få tillgång till båda sina föräldrar. Vidare har Lennart Axelsson frågat mig om jag kommer att verka för att kommunerna kompenseras – enligt finansieringsprincipen som säger att kommunerna ska kompenseras för kostnader de får för beslut som fattas av staten – de ökade socialbidragskostnaderna.

När det gäller frågan om samhällets stöd till föräldrar i samband med vårdnadstvister vill jag först och främst understryka hur viktigt det är att barn får behålla en nära kontakt med båda sina föräldrar efter en separation och att föräldrar får allt det stöd de behöver för att kunna komma överens i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Det är viktigt att tänka på att socialtjänsten och domstolarna har olika roller i ärenden om vårdnad, boende och umgänge. Utgångspunkten i både socialtjänstlagen och föräldrabalken är att samförståndslösningar är bäst för barnet.

Socialtjänsten kommer många gånger in i processen i ett tidigt skede när föräldrar själva söker upp familjerätten för att få hjälp med att komma överens i frågor om vårdnad, boende och umgänge. För att reglera en försöksverksamhet som påbörjades i kommunerna på 1970-talet infördes 1993 en bestämmelse i socialtjänstlagen som innebar en möjlighet för kommunerna att erbjuda föräldrar samarbetsamtal. Samtalen blev en obligatorisk uppgift för kommunerna 1998. Det sker, enligt Socialstyrelsen som följt upp arbetet med samarbetsamtal, en utveckling av metoder i samarbetsamtalen så att dessa på många håll i dag har inslag av medling mellan parterna. Flera kommuner har i dag gruppverksamhet för barn som varit med om svåra vårdnadstvister, och det förekommer på enstaka håll också gruppverksamhet för föräldrar som befinner sig i svåra tvister.

Domstolen kommer in i processen i de fall föräldrar inte kan komma överens. Om domstolen behöver underlag för sitt beslut kan den begära att socialnämnden genomför samarbetsamtal eller en utredning. Det förekommer också att socialnämnden genomför samarbetsamtal inom ramen för en utredning för att i möjligaste mån hjälpa föräldrar att komma överens. Men vi vet alla att tvister som handlar om vårdnad, boende och umgänge kan bli mycket infekterade och att föräldrar inte

alltid förmår att se till barnets bästa när de är i konflikt med varandra. I samband med vårdnadsreformen 2006 infördes därför ett medlingsinstitut genom en ny bestämmelse i föräldrabalken. Den bestämmelsen innebär att domstolen i en svår vårdnadstvist kan uppdra åt en medlare att försöka få föräldrarna att komma fram till en samförståndslösning som är till barnets bästa. Samtidigt med det nya medlingsinstitutet infördes en bestämmelse att rätten – om det är lämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter – ska verka för att föräldrarna når en samförståndslösning som är till barnets bästa.

Ett sätt att förebygga konflikter mellan föräldrar kan vara att de får möjlighet till stöd i föräldraskapet under barnets hela uppväxt. Ett väl utvecklat stöd kan medverka till att förebygga konflikter mellan föräldrar som, om de inte löses, riskerar att leda till komplicerade vårdnadstvister. Regeringen har därför tillsatt en utredning som nu i december ska lämna förslag på en långsiktig strategi för en kvalitetshöjande kompetensuppbyggnad och utveckling av samhällets erbjudande av stöd och hjälp till kvinnor och män i deras föräldraskap.

Så till Lennart Axelssons andra fråga som rör socialbidragstagandet. Finansieringsprincipen är inte tillämplig när det till exempel gäller förändringar i de statliga transfereringssystemen. Den mest centrala uppgiften för regeringen är emellertid att få fler i arbete och att minska utanförskapet. Regeringen har därför genomfört nödvändiga reformer inom arbetsmarknadspolitiken och sjukförsäkringen. Antalet personer med sjuk- och aktivitetsersättning fortsätter att minska som en följd av regeringens reformer inom sjukförsäkringen. Den sammantagna bilden är positiv, men regeringen är samtidigt medveten om att antalet personer med ekonomiskt bistånd kan komma att öka något under de närmaste åren. Vid behov kommer därför åtgärder att övervägas för att motverka en ökning av det ekonomiska biståndet.

Anf. 82 LENNART AXELSSON (s):

Fru talman! Tack, Maria Larsson, för svaret! Största delen av svaret är en historisk beskrivning av hur utvecklingen har varit under ett antal decennier. Det är i och för sig intressant att lyssna på, men det är inte så mycket framåtsyftande i den delen. Som nämndes har regeringen tillsatt en utredning som handlar om att stötta föräldrar under föräldraskapet för att man ska undvika att hamna i situationer där det kan uppstå tvister om vårdnad. Jag håller helt och hållet med om att det naturligtvis är bra om man kan komma dithän. Utredningen ska lämna sitt svar under december, som framgår av svaret. Jag undrar om Maria Larsson kan säga vid vilken tidpunkt den kommer att lämnas, för jag ska med stort intresse ta del av den när den kommer.

Bakgrunden till interpellationen är ett par samtal som jag har haft med en ung man i Frövi hemma i Örebro län som via egna erfarenheter av en separation handfast har fått uppleva det stöd som samhället ger men ibland också den brist på stöd som han kan känna. Hans beskrivning av situationen är att han som man och pappa har upplevt sig befinna sig i ett underläge när han försökt få samma möjligheter som barnens mor att leva upp till sin roll som förälder. Det här är naturligtvis hans upplevelser, och det finns förmodligen lika många fall där kvinnor kanske av

ekonomiska eller andra skäl befinner sig i ett svårt läge. Men det här är i alla fall hans bild av det.

Jag har själv en bakgrund som socialnämndsordförande i min hemkommun Nora. Det var då, och jag tror mig kunna säga att det är likadant i dag, en väldigt stor övervikt av kvinnor som jobbade som socionomer och liknande. Jag träffade så sent som i går fyra stycken som studerar på Socialhögskolan i Örebro, och samtliga fyra var kvinnor. De var väldigt engagerade i och för sig. Men det är klart att det vore en fördel om man kunde ha en mer jämn könsfördelning, tycker jag.

Den här killen nämner också konkreta exempel på sådant som han tycker att det inte finns någon riktigt bra lösning på i dag. Det handlar till exempel om hur barnbidraget fördelas mellan den förälder som har barnet skrivet hos sig och den andra. Enligt honom har kvinnan ett försteg just när det gäller hur barnbidraget fördelas.

Bostadsbidraget är också en sådan sak som skiljer sig åt mellan den förälder som har barnet mantalsskrivet hos sig och den andra föräldern, även om man delar så att barnet bor 14 dagar hos vardera föräldern.

Det här kan man naturligtvis se som någonting som är beroende på kön. I alla fall är det så han upplever det. Jag skulle vilja ställa frågan till ministern om hon också kan se att det finns en genusproblematik i hanteringen av vårdnadstvister och hur man i så fall skulle kunna komma åt den.

Anf. 83 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Tack för interpellationen i ett angeläget ärende! En del av de frågor som interpellanten tar upp nu ligger inte inom mitt område utan bör snarare ställas till Cristina Husmark Pehrsson, till exempel när det handlar om barnbidrag.

Vi är överens om, vilket jag är väldigt glad för, behovet av ökade insatser för att stödja föräldrar i föräldraskapet och för att också kunna förebygga att vårdnadstvister uppstår. Kunskap, möjlighet till coachning och nätverksbygge med andra föräldrar är ett instrument för att bygga relationer som kan vara längre över tid till gagn för barnet.

Föräldrastödet är framför allt till för barnets skull, för vi vet av samfällda forskningsrapporter att det stärker barnets psykiska hälsa och också barnets fysiska hälsa. Därför har vi gett det här uppdraget som ska vara slutfört i december. Med tanke på helger och annat kommer det nog att redovisas en bit in i januari, men som sagt var ska arbetet vara slutfört i december. Men det kommer snart att presenteras. Det kommer då att finnas möjlighet till en bra presentation som kan nå ut till kommunerna under mars månad. Det här hoppas vi ska vara ett bra metodverktyg för kommunerna som kan använda sig av det för ett föräldrastöd.

Vi har också pengar avsatta i budgeten för att kunna ge kommunerna en initial stödsinsats. Vi vet att stödet till föräldrar ser väldigt olika ut i landet. Ofta finns det ett stöd på plats för föräldrarna under barnets första levnadsår vilket är bra, för det är ett väldigt känsligt år när man precis har blivit förälder och en ny part ska finnas med i det som förut kanske har varit en tvåsamhet. Då är det väldigt bra och viktigt att stödet finns. Men vi ser också behovet av att bygga ut det här stödet till barnets hela uppväxt. Ända upp i tonårsåldern ska stödet finnas på plats.

Att visa på en strategi för hur man kan göra det här ute i kommunerna har vi funnit vara en viktig nationell angelägenhet och som sagt var också lite pengar för att initialt intressera kommunerna att skapa bra strategier för det här arbetet.

På frågan om genusproblematik i vårdnadskonflikter kan jag varken svara ja eller nej, för kunskapsläget är för dåligt. Över huvud taget vet vi väldigt lite om det här med våld vid vårdnadskonflikter. Både socialtjänsten och domstolen har att göra en riskbedömning.

Mycket av kunskapen finns inte för handen. Vi har gett en uppgift till Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete vid Socialstyrelsen att titta på och inventera kunskapen på området när det handlar om våld i vårdnadstvister.

Överlag är kunskapsläget alldeles för dåligt. Vi håller på att förbättra det. Men det räcker inte för att säga om det finns någon grund för den berättelse som interpellanten återger och om det är något som är vanligt förekommande som förekommer i fler kommuner. Här behöver vi helt enkelt öka kunskapen på området, och det är angeläget att göra det.

Anf. 84 LENNART AXELSSON (s):

Fru talman! Jag uppskattar att ministern säger sig vara beredd att ta initiativ till att man ska se över frågorna om genusproblematiken. Jag ser fram emot en sådan undersökning.

Jag hade också en annan fråga som kanske inte i alla delar tangerar ministerns ansvarsområde heller. Den gällde finansieringen och liknande saker. Men det är trots allt som representant för regeringen som ministern också är här.

I svaret skriver man att regeringen är medveten om att antalet personer med ekonomiskt bistånd kan komma att öka något under de närmaste åren och att man vid behov kommer att föreslå eller överväga åtgärder för att motverka en ökning av det ekonomiska biståndet.

Då ställer jag mig naturligtvis frågan: När är det?

Vi kan i dag läsa att Arbetsförmedlingen i en prognos säger att 145 000 fler kommer att stå utan sysselsättning och att arbetslösheten kommer att stiga till 9 procent senast 2010. Dessutom kommer ett antal tusen människor att hamna utanför sjukförsäkringssystemet på grund av det beslut som regeringen har tagit. Kopplat till antalet arbetslösa vet vi också att en halv miljon människor har valt att lämna arbetslöshetskassan av ekonomiska skäl eftersom det har blivit så dyrt.

Bland de människor som nu kommer att få svårt med ekonomin finns givetvis ett stort antal barnfamiljer. Alla som har levt under små omständigheter och behövt vända på pengarna vet att det utsätter förhållandet för stora påfrestningar, just på grund av att pengarna inte räcker till allt som man skulle behöva.

Min fråga när det gäller den delen är hur Maria Larsson ser på alla de tillkommande fall som socialförvaltningarna kommer att få hantera av den anledningen, alltså inte för att man har gått skilda vägar utan som sökande av försörjningsstöd.

Maria Larsson skriver också att finansieringsprincipen inte är tillämplig när det gäller till exempel förändringar i de statliga transfereringssystemen. Jag kan förstå att det inte är helt enkelt att räkna ut hur mycket pengar kommunerna behöver lägga ut till följd av de beslut som rege-

ringen har fattat. Det finns ändå en relevans i det. När man har mindre pengar i kommunerna kommer man inte att kunna göra alla de bra saker som man annars skulle kunna göra. På det viset tycker jag att frågan ändå hör ihop med huvudfrågan: Hur kan samhället ge bättre stöd till de familjer som behöver det när de inte själva har förmågan att sätta barnets bästa i främsta rummet?

Anf. 85 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Låt oss först klara ut finansieringsprincipen. Den gäller när nya uppgifter som tidigare inte har tillhandahållits av kommunerna görs obligatoriska. Då har kommunerna all rätt att åberopa finansieringsprincipen, och då brukar vi också hitta sätt att lösa det tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting. Det gäller dock inte vid förändringar som uppstår av andra orsaker.

Regeringen har haft som en absolut målsättning, redan från det vi tillträdde, att öka antalet personer som kan komma i arbete. Tack och lov befinner vi oss i en situation där vi vid ingången av lågkonjunkturen hade 180 000 fler i arbete än när vi tog över regeringsmakten från interpellantens parti. Detta ska vi vara glada och tacksamma för. Vi har alltså ett annat utgångsläge än vad vi hade haft med en bibehållen regering.

Jag kan vara lite orolig och bekymrad över att Socialdemokraterna har lagt fram en budget som skulle skapa 60 000 färre jobb. Det skulle spåda på lågkonjunkturen och minska möjligheten att ha många människor i arbete, vilket har direkt bäring på kommunernas ekonomi.

I budgeten, som träder i kraft vid årsskiftet, har vi också beaktat att kommunerna har en lågkonjunktur att möta och att man i många kommuner förmodligen har ett vikande skatteunderlag.

Det är också anledningen till att vi har tillfört extra resurser till kommunerna, 6 miljarder kronor. Inte minst är sänkningen av arbetsgivaravgiften med 1 procentenhet en starkt bidragande orsak till att kommunerna kan förbättra sin ekonomiska situation. Kommunerna har som vi bägge vet ett stort antal anställda. Därför får denna reform, som är generell, ett stort genomslag i kommunerna. Det är positivt. Det har gjorts just med tanke på att vi inte ska behöva skära i välfärden när vi möter en lågkonjunktur.

Här är Sverige lite unikt. Vi har kanske de bästa förutsättningarna i Europa. Vi har lagt fram en budget som innehåller reformer som vi har sparat ihop till i två år. Många regeringar i Europa försöker nu hitta sätt att få ihop sin budget genom att skära i välfärden. Det är vi besparade från. Vi befinner oss i ett bra läge med tanke på de stora utmaningar vi står inför. Vi vet inte var det slutar med den lågkonjunktur som vi har sett början på.

Jag vill också ge lite statistik när det gäller utvecklingen av socialbidraget. Vi har haft ett stort flyktingmottagande. Många flyktingar har kommit från Irak. Det har naturligtvis spelat roll när vi tittar på socialbidragens utveckling eftersom socialbidraget också används som introduktionsersättning för nyanlända invandrare har.

Tittar man på första till tredje kvartalet har utbetalningarna ökat med totalt 2 procent. Exkluderar vi personer som är nyanlända minskade utbetalningarna av ekonomiskt bistånd i kommunerna med 1 procent. Det minskade alltså i år. Det gjorde det också 2007.

Tittar vi bara på det tredje kvartalet ökade utbetalningarna med 1 procent. Det är fortfarande ganska små tal, men vi har inte sett var det slutar. Jag tror också att det ekonomiska biståndet kan öka inför kommande år eftersom situationen är som den är med finansiell oro och många varsel. Vi vet inte exakt hur stor arbetslösheten blir och vilka varsel som faller ut. Jag kan dock se att det finns en fara för ett ökat ekonomiskt bistånd i kommunerna. Då känns det bra att vi har lagt extra resurser till kommunerna i 2009 års budget.

Anf. 86 LENNART AXELSSON (s):

Fru talman! Ibland funderar man på vilken verklighet vi talar utifrån. De flesta i de kommuner jag befinner mig i under veckosluten delar inte den bild Maria Larsson lyfter fram. I min hemkommun visar de senaste socialbidragssiffrorna, som kom alldeles nyss, att kostnaderna har ökat med 37 procent sedan 2007. Då är introduktionsbidraget borträknat.

Jag vet att det ser olika ut i olika kommuner, men det finns trots allt ett ganska stort antal kommuner runt om i Sverige som har ungefär samma situation som min hemkommun. Det finns också ett antal kommuner som har sett sig tvingade att föreslå skattehöjningar till nästa år på grund av försämrad ekonomi.

Att man skulle ha väldigt goda dagar ute i kommunerna, som jag nästan uppfattar det när Maria Larsson beskriver det, vill jag nog starkt vända mig emot.

Jag tror inte att de människor som i dag står inför att bli utan jobb och kanske hamna på en arbetslöshetsersättning på runt 50 procent av den tidigare inkomsten, vilket inte är ovanligt på grund av att det finns ett tak på ersättningen och nivåerna har sänkts, och inte heller de grupper som kommer att stå utan sjukersättning, håller med Maria Larsson om den förhållandevis ljusa bild som hon beskriver.

Anf. 87 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag tycker att vi ska försöka teckna en realistisk bild. Den statistik som vi har säger att ökningen av ekonomiskt bistånd under 2008 har varit 1 procent på totalen, om vi inte räknar nyanlända flyktingar.

Jag är också medveten om att det ser väldigt olika ut i olika kommuner. Situationen med varsel nu slår väldigt olika över landet. Det kan bli mycket kännbart, inte minst för många små kommuner som inte har så mycket marginaler. Och vi ser ett antal kommuner som behöver höja skatten. Men min poäng var att vi har sett behovet i ett tidigt skede och därför gått in med mer resurser till kommunerna.

Läget är mycket bättre än det hade varit om Socialdemokraternas budget hade gällt. Då hade ytterligare 60 000 varit arbetslösa och ekonomin ute i kommunerna varit sämre. Låt mig säga det igen.

Vi har vidtagit en del åtgärder bara de senaste dagarna för att förbättra situationen, för att inte så många människor ska behöva gå ut i arbetslöshet. Det handlar om ett förstärkt stöd till nya arbetslösa och korttidsarbetslösa genom en förbättrad coaching. Det handlar om ett förstärkt stöd till de långtidsarbetslösa, där vi fördubblar nedsättningen av arbetsgivaravgiften för nystartsjobben. Det handlar om förstärkning av

både yrkesvux och yrkeshögskolan med fler platser. Vi har också ett ROT-avdrag på plats från och med i går.

Det här är insatser som är gjorda och beslutade bara de senaste dagarna, och de kan förbättra situationen något.

Jag vet att det för var och en som drabbas av arbetslöshet är ett stort problem hur man ska klara sin försörjning. Det är klart att man känner oro för framtiden. Men man ska också se att vi försöker rusta Sverige i tider av lågkonjunktur för att bättre kunna möta framtiden. Vi har gjort åtskilliga insatser för att vi ska klara oss igenom det här utan att alltför många ska behöva använda sig av ekonomiskt bistånd, så att de i stället kan gå in i utbildning och komma vidare ut på arbetsmarknaden igen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2008/09:45
9 december

Svar på
interpellationer

12 § Svar på interpellation 2008/09:112 om vård till papperslösa

Anf. 88 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Gunvor G Ericson har frågat mig vilka initiativ jag kommer att ta för att en tidsplan ska bli allmänt känd för direktiv till utredningen om att utreda hur papperslösa och asylsökande ska få tillgång till hälso- och sjukvård på i allt väsentligt lika villkor som övriga invånare. Gunvor G Ericson har också frågat mig vilka åtgärder jag kommer att vidta för att en utredning snarast ska tillsättas.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) är landstingen skyldiga att erbjuda omedelbar hälso- och sjukvård till alla som vistas inom landstinget, även de som inte är bosatta där. Denna skyldighet omfattar även personer som vistas i Sverige utan tillstånd. Landstingen är inte skyldiga att tillhandahålla vården kostnadsfritt eller till ett särskilt lågt pris men får samtidigt inte neka patienten omedelbar vård på grund av bristande betalningsförmåga.

Reglerna om hälso- och sjukvård och tandvård för asylsökande med flera återfinns i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande med flera som trädde i kraft den 1 juli i år. Lagen innebär i allt väsentligt en kodifiering av den vård som berörda personer tidigare erbjudits enligt överenskommelser mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting.

Enligt gällande lagstiftning erbjuds asylsökande barn samma hälso- och sjukvård samt tandvård som barn bosatta i Sverige. Detsamma gäller även för barn till föräldrar som undanhåller sig verkställighet av avvisningsbeslut, barn som i debatten brukar kallas för gömda barn. För asylsökande vuxna erbjuder Sverige omedelbar vård och vård som inte kan anstå, det vill säga sådan vård som behövs för att förebygga akuta sjukdomstillstånd.

För personer som inte sökt nödvändiga tillstånd för vistelse i Sverige finns ingen lagstadgad skyldighet för landstingen att erbjuda vård på samma villkor som för personer bosatta i Sverige.

Jag anser inte att dagens ordning är tillfredsställande. När det gäller frågan om en eventuell utvidgning av vårdens omfattning för vissa grupper krävs att en utredning ser över detta. Regeringen har därför i budget-

propositionen för 2009 aviserat att en särskild utredare kommer att få i uppdrag att utreda frågan. Utredaren ska fästa särskild vikt vid barns behov.

Arbete pågår för närvarande med att utarbeta direktiv till denna utredning. Ambitionen är att utredningen ska kunna påbörja sitt arbete under våren 2009. Utredningsdirektiv kommer att bli offentliga så snart som de beslutats av regeringen enligt gängse regler för hur utredningsdirektiv utarbetas och offentliggörs.

Anf. 89 GUNVOR G ERICSON (mp):

Fru talman! Tack för svaret!

Jag har pratat med många ute i landstingen som gärna vill se en nationell lagstiftning, och jag är glad att socialminister Göran Hägglund erkänner att vården till papperslösa inte är tillfredsställande. Men tidsplan och handling för att åtgärda dessa brister saknas i mångt och mycket fortfarande. Att ni i regeringen inte har kunnat komma överens om direktiven till utredningen innebär tyvärr att regeringen förhalar vård till papperslösa människor.

När lagen om vård till asylsökande, som faktiskt placerar Sverige i den humanitära bottenligan i Europa, antogs i början av sommaren sade både kristdemokratiska och folkpartistiska ledamöter i debatten att det inom kort skulle tillsättas en utredning för att förbättra situationen för papperslösa. Jag tvivlar inte på att det fanns en ärlig avsikt i det.

Nu, sex månader senare, har ni ändå inte kommit överens om direktiven till utredningen, och jag lider verkligen med de människor som drabbas på grund av den här förhållningen av frågan.

Rätten till hälso- och sjukvård är en mänsklig rättighet. FN har kritiserat Sverige för att inte leva upp till de mänskliga rättigheterna och rätten till hälsa. Och tyvärr kan man säga att regeringen använder sjukvård som ett oetiskt migrationspolitiskt verktyg så som det nu fungerar.

Jag förstår att socialminister Göran Hägglund inte är nöjd med dagens ordning, och jag är glad att han i svaret säger att dagens ordning inte är tillfredsställande. Men vad är det som gör att det är så svårt att komma överens och komma fram med direktiv?

Kommer utredningen i gång våren 2009, som din ambition är, kanske en lag kan bli gällande 2011 efter att förslag har lagts fram, remissomgång och så vidare. Men vad ska vi göra för alla de människor som berörs till dess? Ska barn bli lidande för att deras föräldrar inte vågar söka vård? Ska gravida nekas mödravård med risk för fosterskador? Nej, jag tycker inte det.

I väntan på den utredning som ni planerar att genomföra borde vi kanske hitta någon form av övergångsregler som lever upp till FN:s konvention och tankar om mänskliga rättigheter så att dessa människor inte får illa, åtminstone när det gäller barnen. Jag frågar ändå Göran Hägglund om han är beredd att införa övergångsregler i avvaktan på utredningen så att vi löser det för de allra mest utsatta, det vill säga barnen och de föräldralösa.

Faktum är att flera landsting själva har fattat beslut i frågan. Ungefär hälften av landstingen har fattat beslut medan andra inte har gjort det eller det är otydligt vilka regler som gäller. I Skåne, där beslut har fattats,

har Sverigedemokraterna överklagat beslutet, och dom väntas före jul. Man har alltså antagit en policy om subventionerad vård till gömda flyktingar.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen, precis som ministern sade, har man rätt till akut och omedelbar vård som inte kan anstå. Men så som det fungerar i dag är situationen inte tillfredsställande. Är det inte rimligt att kunna få övergångsregler för de allra mest utsatta?

Anf. 90 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Diskussionen om vård för alla människor i Sverige på lika villkor är en väldigt viktig diskussion. Det är en viktig fråga som Gunvor G Ericson tar upp. Den hör naturligtvis också samman med allmänna flyktingpolitiska frågor.

Min och Folkpartiets utgångspunkt när det gäller asylfrågor är att vi ska ha en rättssäker ordning. Men när en person får nej på sin ansökan om uppehållstillstånd i Sverige efter möjlighet att överklaga och så vidare får vi också acceptera att en del människor måste lämna landet och i värsta fall mot deras egen vilja.

Detta är inte samma sak som att inte alla människor har vissa grundläggande mänskliga rättigheter. Man har inte alla medborgerliga rättigheter om man vistas i Sverige illegalt. Men man har rätt till liv och hälsa.

Därför är det enligt Folkpartiets och min personliga uppfattning en stor human skandal att Sverige under så många år inte har tagit tag i dessa frågor. Vi ser många exempel på oacceptabla konsekvenser.

Jag träffar till exempel engagerade människor från Röda Korset som har berättat om hur personer med diffusa trötthetssymtom inte har blivit mottagna på mottagningar men återkommit ett halvår senare med en redan utvecklad cancer tumör.

Andra har nekats vård vid diffusa smärtor som visat sig vara blindtarmsinflammation som leder till komplikationer. Det är ständigt en mängd sådana situationer där människor i receptionen tvingas fatta beslut: Ska vi ta emot den här människan som inte har en patientbricka, eller ska vi inte ta emot henne?

Läkare vittnar om att dessa beslut bryter mot den grundläggande läkareden och det som över huvud taget alla som jobbar i vården utgår ifrån, nämligen att rädda liv.

Sverige är ett av de få länder som inte ger gömda och papperslösa vård. Paul Hunt, FN:s sändebud i de här frågorna, nämndes i interpellationen. Han konstaterar att Sverige är dåligt på just den här punkten.

Han konstaterar också att det inte vore förenligt med några större kostnader om denna lilla grupp fick större möjligheter till vård på samma villkor som svenskar och övriga boende i Sverige.

Nu är utgångspunkten för den här diskussionen av det under tolv års socialdemokratiskt regerande inte har hänt någonting. Både Vänsterpartiet och Miljöpartiet har under den tiden agerat för en förändring. Men det har man inte lyckats åstadkomma.

Alla vet att allianspartierna har haft delvis olika utgångspunkter i flyktingpolitiken. Men vi har samarbetat väldigt bra. Vi har till exempel tillsammans med Miljöpartiet infört arbetskraftsinvandring och öppnare gränser.

Prot. 2008/09:45
9 december

Svar på
interpellationer

Jag är väldigt glad över att det i årets budgetproposition finns ett löfte om en utredning om vård för gömda och papperslösa. Det är ett steg framåt som är betydligt större vad den gamla regeringen tog på tolv år.

Jag ser fram emot att vi inte ska behöva dröja alltför länge. Jag har stora förhoppningar om att socialministern nu ser till att det kommer bra direktiv och att vi får ett bra förslag ganska snart till våren.

Anf. 91 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag tänkte börja där Ulf Nilsson slutade. Jag vill påminna Gunvor G Ericson om historien. Jag vill minnas att ni brukar säga att ni samarbetade om elva budgetar eller så mellan era tre partier. Vad jag kan påminna mig fanns det aldrig någonting som antydde att ni var på väg att förändra den förfärliga situation som många människor befinner sig i.

Nu har vi under lång tid bland annat från mitt parti Kristdemokraterna arbetat för att få en förändring till stånd. I budgetpropositionen kunde man läsa: Regeringen avser att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda frågan om hälso- och sjukvård för personer som undanhåller sig verkställighet av avvísings- eller verkställighetsbeslut, inte sökt nödvändiga tillstånd för vistelse i Sverige samt asylsökande. Utredaren ska fästa särskild vikt vid barns behov. Jag är väldigt glad över att vi har kommit dithän. Nu pågår det arbete med att utforma direktiven för utredningen. Jag räknar med att det arbetet ska kunna slutföras inom kort.

Gunvor G Ericson säger: Vore det inte lämpligt med någon typ av övergångsregler? Jag antar att det ska vara som komplement till utredningen. Men nya regler kan inte införas utan att man har ett beredningsunderlag. Det är vad regeringsformen kräver. Riksdagen skulle kritisera regeringen om det var så att vi struntade i att bereda frågan. Vi behöver alltså bereda frågan. Det är också anledningen till utredningen.

Problemen med nuvarande lagstiftning är uppenbara för de flesta av oss. Det handlar om att människor som lever i en osäker tillvaro kanske inte vågar att i tid söka sig till vård som vore lämplig för att man ska kunna sätta in insatser tidigt. Ibland utvecklas sjukdomar eller skador på ett sådant sätt att människor far verkligt illa.

Ett annat problem är de etiska dilemman som personal inom svensk hälso- och sjukvård utsätts för när de själva sätts att avgöra dessa svåra frågor som ytterst kan vara en fråga om liv eller död. Jag tycker inte att det är tillfredsställande att politiken retirerar och inte reder ut hur regelverket ska se ut.

Precis som Gunvor G Ericson säger i sitt anförande har också flera landsting utfärdat riktlinjer och bestämmelser för sin personal. Jag tycker att det är bra. Personalen ska kunna känna trygghet i att den vet vad som är rätt eller fel att göra från arbetsgivarens synpunkt så att den i varje fall slipper det dilemman.

Jag är angelägen om att åstadkomma nationella regler som innebär lättnader för personalen. Men det är inte det mest väsentliga. Det väsentliga är naturligtvis att vi kan tillgodose rimliga krav på en god hälso- och sjukvård också för människor som finns i vårt land med oklara papper. Man ska veta att just sjukvård är en del av de mänskliga rättigheterna som upprätthålls i vårt land.

Jag tycker till sist att det är genant att Sverige av FN:s rapportör prickas på den här punkten. Han konstaterar att vi hör till bottenskiktet i Europa när det gäller gällande lagstiftning.

Det är några av skälen till att jag är angelägen att så snart som möjligt få utredningen till stånd och att utredningen presenterar ett underlag som är möjligt att använda som grund för lagstiftning så att vi kan få dessa saker reglerade på bästa möjliga sätt.

Anf. 92 GUNVOR G ERICSON (mp):

Fru talman! Enligt hälso- och sjukvårdslagen har alla personer som vistas i Sverige rätt till akut och omedelbar vård som inte kan anstå. Men som reglerna fungerar ska man också betala vården med egna pengar.

Det betyder ofta att gömda flyktingar inte får någon vård alls, eftersom som de i regel inte känner sig trygga med att söka vård. De kan inte vara säkra på att hälso- och sjukvårdspersonalen ens tar emot dem i luckan.

Men det betyder också någonting annat. Vi får ett samhälle där plånboken avgör vem som får sjukvård. En sådan ordning tar Miljöpartiet kraftigt avstånd från. Vi vill därför att det fattas beslut som i Skåne att ge subventionerad vård även till gömda flyktingar.

Ingen flykting ska behöva leva gömd och dessutom plågas av smärtor och sjukdom. Som Ulf Nilsson tidigare var inne på här handlar det inte om några stora kostnader. I Skåne har man räknat med ca 2 miljoner kronor per år. I Stockholm räknade man med ungefär 5 miljoner kronor per år. Det är totalt inte speciellt stora kostnader.

Som vi har varit inne på har Sverige ett av de striktaste regelverken över huvud taget i Europa. Gömda barn har rätt att få hälso- och sjukvård som svenska barn. Men det är också en tolkningsfråga. Det kan bli så att barn vilkas föräldrar inte har sökt asyl inte självklart har rätt till hälso- och sjukvård, vilket försätter dem i en fruktansvärd situation.

Begreppet omedelbar vård kan tolkas olika beroende på om ens föräldrar har sökt asyl eller inte. Det är inte acceptabelt.

I Italien finns det en heltäckande lagstiftning för hälso- och sjukvård, och staten betalar. Alla barn har rätt till fullständig hälso- och sjukvård.

I Belgien har gömda rätt till omedelbar vård enligt lag sedan 1996. Där bedömer den enskilda läkaren vad som innefattas i begreppet omedelbar vård. Alla har rätt till akutvård, och alla barn har rätt till hälso- och sjukvård.

I Frankrike har gömda rätt till akutvård, och staten betalar. Så det finns många andra exempel.

Jag vill också visa på att det finns två olika grupper. Den första gruppen är de som har fått avslag på asylansökan och gömmer sig för att undgå att avvisas. I den andra gruppen finns det människor som har kommit hit för att söka jobb, besöka familj eller vänner och stannat efter att deras visum har gått ut. Många har befunnit sig i Sverige länge och försörjer sig på jobb i den informella sektorn som nästan är en värld för sig. I den gruppen finns också kvinnor som sålts eller lurats till Sverige på falska premisser.

Läkare utan gränser har tagit fram en rapport där de tar upp ett exempel med en flicka på åtta år och hennes pappa som följde med till barn-

akuten. I receptionen visade pappan flickans utgångna LMA-kort för att bevisa att flickan var gömd. Han ombads då att betala 2 000 kronor, trots att den normala avgiften på barnakuten är 140 kronor. Så ser det ut.

Den frustration jag känner gör att jag tycker att det är angeläget att hitta en lösning även för de barnen. Jag har förståelse för att det finns ett beredningstväng, men i den här situationen tror jag ändå att det skulle vara värdefullt att göra ytterligare en insats för de här barnen.

Anf. 93 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag är tacksam för att Gunvor G Ericson har tagit upp den här frågan, för det är en fråga som behöver diskuteras och beröras. Ingen av oss vet egentligen hur många som finns här på oklara grunder. Men det är många människor som finns här som inte är berättigade till den vård som jag tror att de flesta av oss tycker är rimlig att vi ska ge. Det handlar, som Gunvor G Ericson säger, om relativt små kostnader. Att inte göra något kan i vissa fall leda till ännu större kostnader.

Jag kan försäkra Gunvor G Ericson om att mitt engagemang i den här frågan är betydande. Utan det tror jag inte att vi hade varit där vi är i dag. Jag betonar än en gång att regeringen arbetar med direktiv. Direktiven kommer att publiceras och utredare namnges. I direktiven kommer det att framgå hur lång tid utredaren har på sig. Denna utredning är avsedd att ligga till grund för en ny, bättre lagstiftning än den nuvarande.

Anf. 94 GUNVOR G ERICSON (mp):

Fru talman! Jag tackar Göran Hägglund för att ambitionen finns att få till en bättre lagstiftning. Men jag vill rätta Göran Hägglund på en punkt. Vi samarbetade inte i tolv år med Socialdemokraterna i regeringsställning. Det var faktiskt Centern de första fyra åren. Miljöpartiet samarbetade med Socialdemokraterna i åtta år.

Under den perioden lyckades vi få igenom en viss regularisering, alltså att människor fick stanna i Sverige, med en ny utlänningslagstiftning också som jag tycker var väldigt bra. Men den här frågan orkade vi inte ända fram med. Det beklagar jag naturligtvis.

Jag tror att socialminister Göran Hägglund har en ärlig ambition i det här. Men jag har inte fått svar på frågan vad det är som kärvar, varför direktiven inte är klara. När vi diskuterade det här i våras var det både kristdemokratiska och folkpartistiska representanter i debatten som sade att det här är färdigt inom kort. Det var i våras. Nu har snart hela höstterminen också gått.

Även om man skrev det i budgeten visste man det i september. Vad är det i det här arbetet som kärvar?

Jag skulle vilja avsluta med att överlämna en tröja till Göran Hägglund som gör att han inte glömmer rätten till sjukvård.

Anf. 95 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Till protokollet vill jag säga att jag ännu inte har hunnit ta på mig tröjan.

När det gäller varaktigheten i samarbetet med Socialdemokraterna från Miljöpartiets sida tror jag att jag sade elva budgetar, men det må vara. Vi har sett att under en lång tid har den här frågan varit olöst. Det känns nu som att vi är ganska nära en lösning.

Vad är det som kärvar? frågar Gunvor G Ericson. Det är naturligtvis många aspekter, synpunkter och tankar som kommer in från olika departement och olika partier när vi formulerar direktiven. Så ska det vara. Så ska ett samarbete fungera.

Jag räknar med att den här utredningen ska kunna tillsättas i början av året. Då ska det kunna komma i gång ett arbete som syftar till att få en lösning på den här långvariga frågan.

Det är rätt att enskilda personer tidigare har uttalat sig för utredningen. Mitt parti har länge arbetat för att den ska åstadkommas. Det var först i budgetsammanhang som partierna kom överens om den formulering som jag läste upp tidigare. Därmed har vi kunnat sätta i gång arbetet med direktiven som jag hoppas ska vara en viktig milstolpe i arbetet för att åstadkomma rätt till vård för människor som tillhör vårt samhälles mest utsatta.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2008/09:130 om diskriminering av lesbiska par vid assisterad befruktning

Anf. 96 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Josefin Brink har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av det som anförts om landstingens diskriminering av lesbiska par när det gäller assisterad befruktning.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen är målet för hälso- och sjukvården en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Vården ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet.

Vårt sjukvårdssystem är uppbyggt enligt principen att det är sjukvårdshuvudmännen som ansvarar för att erbjuda invånarna en god hälso- och sjukvård. Det är sjukvårdshuvudmännen som självständigt finansierar och beslutar hur de organiserar och bedriver vården inom sitt område. De bestämmer hur mycket resurser som ska avsättas för exempelvis behandlingar av ofrivillig barnlöshet och under vilka förutsättningar sådan vård ska ges.

Det kan därför, precis som för andra vård- och behandlingsmetoder, se olika ut i olika delar av landet. Exempelvis kan kostnaderna för assisterad befruktning och reglerna om antal erbjudna behandlingar variera mellan olika sjukvårdshuvudmän.

Hur bör då prioritering av dessa behandlingar ske inom hälso- och sjukvården? Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ges företräde till vården. I samband med att dessa principer infördes i hälso- och sjukvårdslagen redovisade regeringen vissa allmänna riktlinjer för prioriteringarna som riksdagen har ställt sig bakom. Riktlinjerna utgår från patientens behov av vård.

Bedömningen av vem som ska få tillgång till assisterad befruktning ska, liksom andra prioriteringar inom hälso- och sjukvården, göras med utgångspunkt i dessa riktlinjer. Grundtanken är att det är huvudmännen som är mest lämpade att göra de prioriteringar av resurserna som behövs för en bra vård.

Enligt lagen om förbud mot diskriminering är diskriminering som har samband med sexuell läggning sedan år 2005 förbjuden inom hälso- och sjukvården. Den som anser sig ha blivit utsatt för diskriminering kan vända sig till Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, HomO. Ombudsmannen ska se till att reglerna följs och ska genom bland annat rådgivning medverka till att den som utsatts för diskriminering kan tillvarata sina rättigheter.

Ombudsmannen kan också föra talan i domstol för en enskild som anser sig ha blivit diskriminerad. För närvarande pågår två processer i domstol som rör insemination. Jag förutsätter att sjukvårdshuvudmännen noga följer utgången i dessa mål och i förekommande fall vidtar relevanta åtgärder.

Anf. 97 JOSEFIN BRINK (v):

Fru talman! Jag ber att få tacka ministern för svaret. Det är ingen hemlighet att Kristdemokraterna och Vänsterpartiet står väldigt långt ifrån varandra i synen på homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter. Kristdemokraterna har såvitt jag kan minnas varit emot varenda reform som har syftat till att undanröja diskriminering av homosexuella, bisexuella och transpersoner.

Så var det också den gången som vi här i riksdagen 2005 beslutade att lesbiska par skulle få rätt till assisterad befruktning. Då var Göran Hägglunds parti ute och argumenterade med ett väldigt stort engagemang för att den rätten inte skulle ges till lesbiska par. Dessbättre var Kristdemokraterna i minoritet den gången, och lagen gick faktiskt igenom.

I dag är högste ansvarige ministern för hälso- och sjukvården en kristdemokrat. Det kanske är en förklaring till att svaret på min fråga ser ut som det gör, men jag tycker knappast att det är någon ursäkt.

Det var nämligen en uttalad ambition med den här lagstiftningen att lesbiska par skulle beredas möjligheter till assisterad befruktning på samma villkor som heterosexuella. Lagen antogs dessutom, som ministern också påpekar i sitt svar, i samband med att förbudet mot diskriminering på grund av sexuell läggning i hälso- och sjukvården infördes.

Att det nu visat sig att flera landsting, tvärtemot lagstiftarens ambitioner, tillämpar helt olika regelverk och taxor för heterosexuella och lesbiska borde faktiskt få den ansvarige ministern att reagera. Det är inga små skillnader vi pratar om. Vi talar här om en prisskillnad för en och samma behandling vid en och samma klinik på mellan 1 000 och 2 600 procent. Medan ett heterosexuellt par betalar en patientavgift på mellan 250 och 300 kronor för en assisterad befruktning betalar ett lesbiskt par mellan 3 000 och 8 000 kronor för exakt samma behandling.

Att ansvarig minister väljer att bemöta en så flagrant och systematisk diskriminering med att hänvisa till att det går bra att göra en anmälan till HomO får mig att undra om det ändå inte är Göran Hägglunds personliga åsikter om lesbiska föräldrar som spökar.

Det här handlar faktiskt om att landstingen är skyldiga att följa lagen. Om det hade uppdragats att ett antal landsting i Sverige tillämpar högre taxor för att behandla exempelvis afrikanska invandrare, synskadade eller medlemmar av Missionskyrkan har jag väldigt svårt att tro att ministern hade förhållit sig så här passiv. Jag misstänker faktiskt att den högste ansvarige ministern hade sagt ifrån på ett kraftfullt sätt att det är helt

oacceptabelt och otillåtet med diskriminering i den svenska sjukvården. Jag är nästan säker på att han hade sagt att han ska ingripa och göra allt vad han kan för att se till att den här diskrimineringen upphör.

Varför anser inte Göran Hägglund att han har något ansvar för att bekämpa diskriminering i den svenska sjukvården när det rör lesbiska?

Prot. 2008/09:45
9 december

Svar på
interpellationer

Anf. 98 FINN BENGTSSON (m):

Fru talman! Jag hade ursprungligen inte tänkt ge mig in i den här debatten, men eftersom mitt hemlän Östergötland figurerar tyckte jag att det fanns anledning att göra en kommentar.

När jag hörde interpellantens muntliga redogörelse för sin interpellation till socialministern fanns där en del ordval och insinuationer som jag tycker är tråkiga att ha i den här kammardebatten. Vi har olika åsikter i olika frågor, och man behöver inte misstänkliggöra ett så bra svar som har getts av socialministern för att vara något annat än just ett svar och rekommendationer under rådande betingelser. Det är det vi har att arbeta utefter.

Jag läser här att interpellanten har noterat att lesbiska par i Östergötland får betala 3 000 kronor för maximalt två inseminationsförsök medan detta inte gäller för heterosexuella par. Det är en alldeles korrekt iakttagelse, men låt mig, fru talman, också få påpeka att detta beslut är taget i full parlamentarisk enighet i mitt hemlandsting. Även Josefín Brinks partikamrat har alltså varit med och fattat beslutet. Uppenbarligen måste man göra lite arbete på hemmaplan först. Man har faktiskt möjlighet att påverka en sådan här åtgärd i ett län. Om vänsterpartister ute i landet är med och accepterar sådana här beslut kan det inte vara rimligt att stå och skälla på en socialminister som faktiskt har betonat just möjligheten för varje landsting att självt välja detta. Det är inte en riktigt sjyst debatt.

En annan fråga som väcks i samband med det här är naturligtvis kostnaden i sig och de prioriteringar vi har att göra i sjukvården. Jag vill gärna betona, fru talman, att Kristdemokraterna har varit ett ledande parti för att lyfta fram prioriteringsfrågor och se dem ur en strikt synpunkt. Man har bland annat fört fram en prioriteringsutredning så att hälso- och sjukvårdslagen ska kunna utvecklas och vi kan göra sunda prioriteringar vid svåra avvägningar.

I det här fallet är vi i alliansen glada att vi har högt ställda krav inom Socialdepartementet för att driva just prioriteringsdiskussionerna vidare, och jag räknar med att vi kan återkomma till en mer generell diskussion om prioritering just med tanke på att socialministern ofta leder det resonemanget här i kammaren.

Man kan fundera lite på om det här med att få barn är en så självklar rättighet. Vi är alla överens om att ett barn har rättigheter – en rättighet till föräldrar. Men det är inte säkert att föräldrar har rättigheter till barn. Därur springer ytterst en diskussion om prioriteringar.

När det gäller kostnaden på 3 000 kronor i mitt hemlän vill jag minnas att resonemanget bland annat fördes utefter att det ändå är en kostnad att ha barn. Jämfört med kostnaderna för ett barn är 3 000 kronor en försumbar kostnad. Man kan säga att detta inte är ett beslut som landstinget självt fattar, utan man funderade i förarbetena till beslutet hur man skulle ställa sig till insemination över huvud taget och ansvar för barn, såväl hos heterosexuella som homosexuella par.

Avslutningsvis kan man också fundera lite över kostnaderna. De beskrevs i hisnande procentsiffror. Jag vet inte vad Josefin Brink har för idealsamhälle, men när det gäller de oftast totalitära samhällen som har haft Josefin Brinks ideologi, har man där varit ledande för att komma närmare något slags möjlighet till den här typen av rättvisa mellan homo- och heterosexuella par?

Ibland, fru talman, kan det löna sig att fundera lite grann innan man stiger fram till talarstolen och ger sig på en socialminister och en alliansregeringspolitik som jag bedömer är mycket ansvarsfull när det gäller att titta på prioriteringsdiskussionen i sjukvården till vilket detta problemkomplex hör.

Anf. 99 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Josefin Brink använder tiden till att kasta sig över mig i både det ena och det andra avseendet. Det låter jag svepa förbi just nu för att i stället återigen konstatera att landstingen är ansvariga för att organisera hälso- och sjukvården. Det är landstingen som bestämmer om avgifterna.

Det pågår för närvarande två rättsliga processer som det vore direkt olämpligt om jag gav mig in i. Den ena handlar om ett par i Västerbottens län, och den andra handlar om ett par i Uppsala län. Dessa rättsliga processer ska rimligen ha sin gång för att man ska se vilken frihet landstingen har och vad de har att rätta sig efter.

Jag får väldigt många gånger frågor om skillnader mellan landsting för olika saker eller skillnader mellan olika landsting för samma sak. Vi har den ordningen att vi på den nationella nivån bestämmer vissa saker. Till dem hör inte avgifterna, utan avgifterna är en fråga för landstingen att hantera. Det är enbart på det sättet jag kan välja att besvara denna interpellation. Den rättsliga processen måste ha sin gång.

Anf. 100 JOSEFIN BRINK (v):

Fru talman! Nu handlar inte den här debatten om huruvida olika landsting har olika avgifter för olika sorters behandlingar. Det här handlar om att man inom ett och samma landsting har olika avgifter för en och samma behandling och att den enda skillnaden mellan den som får betala 250 kronor och den som får betala 8 000 kronor är att den ena har en manlig partner och den andra har en kvinnlig partner. Det här handlar om diskriminering, inte om frågan om landstingen själva avgör vilka avgifter man har för olika typer av behandling.

Vi hörde Finn Bengtsson säga att det inte är någon rättighet att få barn. Ingen rättighet för vem? Saken är den att om det inte är en rättighet att få barn är det inte en rättighet för någon att få barn. Landstingens prioriteringsverksamhet handlar om huruvida man ska tillhandahålla assisterad befruktning eller inte, i vilken grad man ska göra det och vad det ska kosta.

Ministern säger här att det är landsting eller regioner som bestämmer hur mycket resurser som ska avsättas. Det är de som bestämmer under vilka förutsättningar vården ska ges. Så är det. Det är alldeles riktigt. Men det finns faktiskt en laglig begränsning för landstingens rätt att göra detta. Den begränsningen är att det är förbjudet att diskriminera människor i Sverige. Det är förbjudet att diskriminera någon på grund av etnici-

tet, på grund av religiös övertygelse eller funktionshinder och på grund av sexuell läggning. Det vi debatterar här i dag, fru talman, är huruvida landstingen, utan att socialministern lyfter ett finger, ska ha rätt att med vett och vilja faktiskt diskriminera lesbiska par som i lagstiftningen har fått en uttalad rättighet att få samma slags hjälp med assisterad befruktning som heterosexuella par och att man bryter mot intentionen i den lagstiftningen.

Jag tycker inte att det är så konstigt eller att det är något påhopp att jag menar att det är socialministerns uppgift att se till att man lever upp till den lagstiftning som reglerar hälso- och sjukvården. Det är ändå socialministern som har det högsta ansvaret för hälso- och sjukvården. Det är socialministern som skriver regleringsbrev till Socialstyrelsen, och han har rimligtvis alla möjligheter att agera om han upptäcker att det förekommer diskriminering i den svenska sjukvården.

När man hänvisar till att det skulle handla om infertilitet eller inte och att det inte skulle finnas någon medicinsk indikation på samma sätt, för det är ju det man hänvisar till i den utredning som har nämnts i debatten, är det faktiskt så att den medicinska indikationen inte finns alla gånger hos heterosexuella par heller, om fokus läggs på den som faktiskt tar emot inseminationen, nämligen kvinnan. Det finns gott om heterosexuella kvinnor som är fertila men som är tillsammans med infertila män. Om man skulle resonera på det sättet att det skulle vara en medicinsk indikation skulle ju sjukvården kunna uppmana de här kvinnorna att byta partner och skaffa sig män som kan förse dem med dugliga spermier. Det är ju den indirekta uppmaning som man faktiskt ger till lesbiska kvinnor, om den medicinska indikationen handlar om att partnern inte förmår bidra till befruktningen.

Jag tycker inte att det här håller. Jag tycker att hela intentionen med lagstiftningen liksom går om intet om man väljer att tolka begreppet på det sättet. Jag tycker också att det är anmärkningsvärt att ministern inte tycker att han har något ansvar för att se till att lagstiftarens intentioner faktiskt fullföljs.

Anf. 101 FINN BENGTSSON (m):

Fru talman! Den här debatten tar sig en lustig vändning. Här är det så att interpellanten avkräver socialministern ett beslut fastän socialministern hänvisar till att det föreligger två rättsfall där man av just de skäl som antydde inte kan lägga sig i den diskussionen, utan den får visa om detta är i paritet med lagstiftningen eller ej.

Däremot kvarstår min fråga från länet Östergötland, som jag representerar, där man har en bred parlamentarisk enighet kring detta. Huruvida interpellanten har studerat Västernorrland, Västerbotten och Jämtland, som har ännu högre kostnader för de lesbiska paren i förhållande till de heterosexuella paren vet jag inte. Frågan kvarstår trots allt. På vilket sätt har interpellanten och hennes parti – innan man ger sig på och kräver att man från regeringshåll med mycket stor tveksamhet ska lägga sig i den här diskussionen innan rättsfallen är prövade – studerat hur deras eget parti i majoriteter i landstingen har förhållit sig till den här frågan på grund av de orättvisor som faktiskt föreligger?

Jag kan dela interpellantens syn på att det är ett problem att hälso- och sjukvårdslagen har så olika fördelning i landet, det vill säga att man

har en geografisk orättvisa. Därvidlag är vi överens. Men jag måste också i samma andetag konstatera att just när det gäller den fråga som interpellationen berör har man i alla fall i mitt län inte hört några invändningar från Vänsterpartiet utan resonerat utifrån att avgifterna är någonting som man var överens om.

När det handlar om avgifter kan jag också avslutningsvis göra kommentaren att vi i Östergötland har höjt avgifterna något för alla patienter. Detta har också varit majoritetens ambition. Ur relativ synpunkt kan man alltså säga att kostnaden har minskat just för den här typen av vård för dem det berör.

Men frågan kvarstår: Har man i Vänsterpartiet runt om i landet, där man har ansvarsfulla positioner i landstingen, tagit ställning på samma sätt som interpellanten gör och därmed riktat kravet mot socialministern? Jag tvekar om detta.

Anf. 102 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag får dagligen brev från människor som tar upp konkreta fall som kan vara oerhört ömmande och angelägna men där de här fallen är föremål för prövning i rättsliga instanser. Jag måste då skriva till dem att jag tyvärr inte har möjlighet att ingripa. Det är precis på samma sätt här, Josefin Brink, att det här är fall som pågår.

Josefin Brink är naturligtvis snabb ändå att fälla sin dom. Här har uppenbarligen juridiken gått miste om ett domarämne som heter duga. Kanske juridiken är att beklaga att hon ägnar sig åt den här frågan i kammaren i stället för att göra det i en domstolslokal.

Arbetsfördelningen är sådan att landstingen beslutar själva hur de organiserar vården och om sitt avgiftssystem. Vi har självklart ett ansvar på den nationella nivån, men till det som vi har ansvar för hör inte att sätta avgifterna i enskilda landsting.

Anf. 103 JOSEFIN BRINK (v):

Fru talman! Jag kan lugna Finn Bengtsson med att det kommer att bli ändring i de landsting där vänsterpartister eventuellt har suttit med i majoritet och beslutat om det här. Det behöver han inte vara orolig för.

Jag är fortfarande förvånad över att ministern liksom duckar för själva grundfrågan. Därför formulerar jag om den så att jag får ett svar åtminstone på det här. Tycker Göran Hägglund alltså att det är rimligt och rätt och i enlighet med hur lagen, så som den ser ut, bör tolkas, att det ska vara 2 600 gånger dyrare för ett lesbiskt par som vill genomföra en assisterad befruktning än för ett heterosexuellt par? Det är den enda fråga jag nu vill ha svar på.

Anf. 104 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! I samma stund som jag besvarar den frågan gör jag precis det som jag inte bör göra i min nuvarande roll. Det här är en sak för landstingen att avgöra.

Jag välkomnar naturligtvis varje debatt i varje enskilt landsting om hur man sätter avgifterna i det här sammanhanget och i andra sammanhang, för det spelar en mycket stor roll för människor. Men jag har inte på mitt bord att avgöra de här frågorna åt till exempel landstinget i Ös-

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

14 § Svar på interpellation 2008/09:146 om skuldsatta barn

Anf. 105 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Raimo Pärssinen har frågat justitieministern vad ministern avser att göra för att förhindra att barn och ungdomar hamnar i en situation med obetalda skulder till kommuner och landsting samt om ministern inom en snar framtid kommer att ta initiativ till att lägga fram förslag på lagändring inom det offentlighetsrättsliga området såsom har skett inom privatträtten. Ansvarsfördelningen inom Regeringskansliet är sådan att det är jag som ska besvara interpellationen.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen, 1982:763, får vårdavgifter tas ut enligt grunder som landstinget eller kommunen bestämmer, i den mån inte annat är särskilt föreskrivet. En patient betalar under en tolv månaders period högst 900 kronor för öppen hälso- och sjukvård. Har en förälder eller föräldrar gemensamt flera barn under 18 år får barnen gemensamt avgiftsbefrielse när kostnaderna uppgår till 900 kronor.

Nästan samtliga landsting har dessutom beslutat att barn och ungdomar under 20 år inte betalar någon avgift i öppen hälso- och sjukvård. Några landsting tillämpar dock andra regler. Exempelvis tar Stockholm ut en avgift från och med 18-årsdagen. Gotland tillämpar halv avgift för barn under 18 år. Uppsala tar ut halv avgift för barn och ungdom under 20 år. Inom Region Skåne tillämpas patientavgifter från och med 12 års ålder med undantag av besök inom barn- och ungdomspsykiatri och barnhabiliteringen som är avgiftsfria. Flera landsting tar även betalt för uteblivna besök. I Stockholm kostar exempelvis ett missat besök till husläkare 140 kronor. Om ett barn uteblir från en bokad tid hos en specialistläkare ligger priset på 260 kronor.

Det är självklart viktigt att föräldrar tar ansvar för sina barns vård, vilket också den stora majoriteten av Sveriges föräldrar gör. Vårdavgifterna i Sverige är låga, och som jag nämnde tidigare har vi ett högkostnadsskydd som innebär att ingen behöver betala mer än 900 kronor per år. Därefter är vården kostnadsfri. Tanken är att ingen ska behöva avstå från vård på grund av vårdens kostnader. Trots detta finns det föräldrar som av olika skäl väljer att inte betala kostnaden för sina barns vård.

Datainspektionen presenterade i förra veckan en rapport som visar att många unga försätts i skuld på grund av att deras föräldrar inte betalat för barnens vård eller för uteblivna läkarbesök. Denna situation är naturligtvis mycket olycklig. Jag har dock inte för avsikt att vidta några åtgärder innan dess att jag har tagit ställning till Datainspektionens rapport.

Anf. 106 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Det här är en fråga som jag är helt övertygad om att alla egentligen är överens om. Frågan är bara när och hur situationen kan lösas. Även om

jag tycker att svaret var lite abrupt på slutet förstår jag att ministern först ska läsa Datainspektionens rapport. Den går fort att läsa. Det står faktiskt inte så mycket i den. Det måste också gå ganska fort att ta ställning i frågan. Oavsett vem man frågar hur det kan vara möjligt att barnen blir skuldsatta på grund av obetalda vårdavgifter av vårdnadshavare tycker alla att något självklart ska göras åt det hela. Jag utgår från att det är vår gemensamma inställning och ansträngning.

Jag är glad att Jan Ertsborn har valt att gå in i den här diskussionen. Vi har haft frågan i det gamla fina lagutskottet. Det har tagit tid att fånga upp frågan även på den privaträttsliga sidan. Nu har vi läget att frågan fortfarande finns kvar inom offentlighetsrådet.

Den informella arbetsgruppen med alla dessa myndigheter, Konsumentverket, Kronofogdemyndigheten, Datainspektionen, Barnombudsmannen, är också helt överens om att frågan borde åtgärdas med hjälp av förändringar och förtydliganden i föräldrabalkens bestämmelser. Det samma säger Datainspektionen i sin rapport. Det är därför jag har ställt den här interpellationen. Det är egentligen självklart att det borde göras något. Jag vet att många efterfrågar ett besked, och jag hoppas att regeringen inte försöker dra detta i någon typ av långbänk. Rimligtvis råder konsensus.

När kommer förslaget? När har ministern läst Datainspektionens rapport? Hur långt senare kommer ett ställningstagande? Jag har sett att Göran Hägglund nickar instämmande. Vi är alltså överens om att lösa frågan. Då förväntar jag mig också att lösningen finns inom en snar framtid. Ge lite fart i frågan!

Det finns många ömmande exempel. Jag har ett exempel på en 12-årig flicka som råkade ut för detta. När hon blev 18 år fick hon en skuld som var uppräknad till 3 716 kronor. Den damp ned på hennes 18-årsdag. Datainspektionen pekar på 56 000 fall som direkt kan relateras till den typen av skulder. Det är en stor mängd. Jag vet att i mitt hemlän, Gävleborgs län, fanns i fjol ungefär 1 000 barn som var i situationen att de skulle skuldföras när de blev myndiga.

Kommer det att gå fort, Göran Hägglund, i den här frågan som vi båda vill lösa?

Anf. 107 JAN ERTSBORN (fp):

Fru talman! När jag kom till riksdagen 2002 blev jag lite förvånad över att frågan om barns skulder var så stor och omfattande som den faktiskt var. Det fanns många olika typer av skulder.

Under förra mandatperioden lyckades vi, bland annat tillsammans med interpellanten här, att få till stånd ett förbud att skriva fordon på barnen. Därmed fick vi bort ganska många skulder som fanns hos Kronofogdemyndigheten på omyndiga barn. Vi fick också till stånd en rapporteringsskyldighet från kronofogden till överförmyndaren, som säkert har haft en betydelse.

Det återstår enligt mitt sätt att se när det gäller att värna barn från att bli skuldsatta två saker. Den ena är att det fortfarande kan restföras skatteskulder på barn i samband med att man låter barn äga aktier eller aktiefonder och de säljs med vinst. Där finns en sittande utredning som har till uppdrag att försöka hitta ett system för någon typ av källskatteavdrag på den aktievinsten så att frågan löses på det sättet.

Sedan återstår den fråga som vi har uppe i dag beträffande de offentligt-rättsliga vårdavgifterna. De fick tyvärr inte någon fullständig lösning i samband med att vi för några månader sedan löste problemet med skolfoton, Kalle Anka-prenumerationer och liknande på det privaträttsliga området.

Den här frågan kräver signaler från regeringen och kräver kanske en ändring i lagstiftningen. Jag hade för min del hoppats att frågan kunde lösas på ett enklare sätt. Jag har i mitt parti gått ut till mina landstingspolitiker och sagt att de måste sluta att debitera barnen, speciellt i de fall där de missar ett läkarbesök. Det lilla spädbarnet eller femåriga Kalle ska väl ändå inte vara ansvariga för att de inte kom till doktorn eller tandläkaren på den bestämda tiden. Det är en självklarhet att detta är en kostnad som föräldrarna ska stå för. Det här är vi säkert rörande eniga om.

Jag hoppas att våra landstingspolitiker och andra landstingspolitiker ska ta tag i frågan. Faktum är att landstingen kan sluta debitera barnen. Så enkelt kan frågan lösas.

Tyvärr har man från Sveriges Kommuner och Landsting inte velat gå ut med den rekommendationen. Där sitter en jurist och säger att det kräver en lagändring. Ibland blir man inte lycklig över alla dessa juristers uttalanden. Som ni förmodligen känner till i kammaren råkar jag vara jurist själv, men jag kan betona än en gång att det inte alltid är så lyckligt när jurister ska lösa problemen.

Det här är ett jättestort problem för barnen. Med inkassobolagens datateknik i dag bryter man preskriptionen vart tredje år och sedan drivs detta fram vid 18 års ålder. Ungdomarna vet inte hur de ska göra. De är livrädda för att få betalningsanmärkningar, inte få kontokort, hyreskontrakt och så vidare. De flesta av dem betalar säkert i det läget. Då är det inte fråga om några 140 kronor, utan då kan det vara fråga om 3 000–5 000 kronor eller kanske till och med mer. Det här måste vi naturligtvis få slut på.

Jag har också läst rapporten från Datainspektionen, och jag ska be att få återkomma till den i mitt nästa inlägg.

Anf. 108 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Tack till Raimo Pärssinen som har väckt denna debatt!

Vad gjorde en gång att det blev som det blev? Jag tror att det är en blunder eller ett förbiseende hos dem som stiftade olika lagar som gjorde att det blev som det blev. Ingen kan medvetet ha tänkt sig att man riggade lagen på det sättet att ett skuldberg skulle kunna uppkomma hos ett barn eller en ung person.

När det är konstaterat att det här inte är som det borde finnas det ett par olika vägar att gå. En är att landstingen tittar på detta själva. Då kan vi konstatera att landstingen genom organisationen SKL säger att man delar uppfattningen att det är ett problem, och man ser gärna att lagen ändras.

Det kanske är en lagstiftningsfråga i det här fallet för att säkerställa att inte barn som i regel inte har någon som helst inverkan på att skulden har uppkommit är de som får äta upp de problem som föräldrarna har orsakat.

Som jag sade i det inledande svaret sköter de allra flesta föräldrar det här elegant. Vi tycker naturligtvis alla att det borde vara självklart att alla

gör det. Uppenbarligen kan det finnas olika skäl – det kan vara medvetna eller mycket tragiska fall – som leder till att barnen blir sittande med det här bekymret.

Raimo Pärssinen frågar: När kan det komma ett förslag? När kan vi göra ett ställningstagande?

Jag ska göra som jag har lovat. Jag ska sätta mig in i frågan ordentligt. Jag tycker att detta strider mot sunt förnuft. Det borde kunna justeras på ett enkelt sätt utan några kostnadsdrivande åtgärder, och man bör ställa saker och ting till rätta så att barnet inte drabbas av föräldrarnas dumhet.

Anf. 109 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Fru talman! Ibland är det riktigt roligt att få svar på interpellationerna. Jag tackar socialministern för det svaret. Det var precis det jag önskade. Sedan är det bara att hoppas att vi kan få fart på frågan.

Jag är lika övertygad som Jan Ertsborn om att det behövs en stark signal från detta hus till landstingspolitikerna så att de och alla jurister har ett rättesnöre att följa.

Många följer den här debatten hemifrån. Det är naturligtvis med glädje vi hör vad ministern säger. Vi kommer självklart att följa den här i riksdagen också.

Det är bara att önska varandra lycka till så att vi kan lösa den här frågan och få bort den, som ministern så utmärkt beskrev.

Anf. 110 JAN ERTSBORN (fp):

Fru talman! Jag sade att jag skulle nämna några ord om utredningen.

Bakgrunden är att jag inte bara är riksdagsledamot, utan jag fick av regeringen uppdraget som särskild utredare av Insolvensutredningen och skuldsanering och över huvud taget problem med skuldsättning.

Det innebär att jag har haft väldigt många kontakter med personer som har haft sådana här skuldsättningsproblem. Jag har också haft väldigt mycket kontakt med kronofogdar, budget- och skuldrådgivare och så vidare.

När jag för andra gången läste utredningen från Datainspektionen konstaterade jag att den är skriven efter en samlad bild av ett stort antal inkassobolag. Jag vill skicka med socialministern att man måste läsa denna utredning på ett något annat sätt.

Det finns inkassobolag som gör precis som det står på vissa ställen i utredningen, nämligen skickar tillbaka krav till landstinget eller andra när det gäller krav mot barn.

Det finns också ett par inkassobolag som har specialiserat sig på uppdragen att ta in fordringar mot barn. De köper dessutom upp fordringarna. Dessvärre, interpellanten, har Landstinget i Gävleborg gjort en sådan affär. Man har alltså sålt ett stort antal fordringar på omyndiga till ett inkassobolag. De lägger inte ned detta, utan driver ärendena.

Det var egentligen det budskapet som jag ville få fram till socialministern och anledningen till att jag kom till den här debatten. Jag tycker att det är mycket viktigt att man ser att det finns en affärsidé hos vissa inkassobolag att även driva krav mot omyndiga barn. Det är något som vi i ansvariga ställningar måste motarbeta och se till att få stopp på så fort som möjligt.

Anf. 111 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Tack för en för mig upplysande debatt, i förberedelser men också under kvällen!

Jag konstaterar att det i den sammanfattning som jag har fått av Datainspektionens rapport står att Datainspektionen tycker sig se en tendens som innebär att antalet inkassoärenden mot gäldenärer som var underåriga då fordran uppkom nu minskar, vilket troligen är en effekt av den uppmärksamhet som frågan om skuldsättning av barn har fått under senare tid.

Det är naturligtvis alldeles utmärkt, men för varje enskilt barn eller ung person som drabbas av detta är det naturligtvis ett betydande bekymmer som inte reduceras av att andra inte drabbas av det.

Jag är väldigt glad för den här diskussionen och tackar mina meddebattörer.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

15 § Svar på interpellation 2008/09:151 om vårdnadsbidraget och segregationen

Anf. 112 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Amineh Kakabaveh har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att alla barn ska kunna få ta del av den pedagogiska verksamheten i förskolan, vilka åtgärder jag avser att vidta för att Barcelonamålen även ska omfatta kvinnor som befinner sig utanför arbetsmarknaden, samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att landets kommuner ska följa barnkonventionen.

Jag vill börja med att tacka för frågorna och för tillfället att få framföra mina och regeringens värderingar i familjepolitiken.

Med vårdnadsbidraget har vi sedan den 1 juli i år tagit steget mot ett barnvänligare Sverige. Vårdnadsbidraget ökar valmöjligheterna och gör det möjligt för fler att anpassa arbetstid och föräldraledighetens längd utifrån barnets behov och föräldrarnas egna önskemål. Den självklara utgångspunkten är att familjepolitiken måste inriktas på att så långt som möjligt fungera för alla barn och alla barnfamiljer. Därför är det viktigt med valfrihet och flexibilitet.

Syftet med vårdnadsbidraget är att möta barnfamiljernas behov. Det är en reform med ett tydligt barn- och valfrihetsperspektiv. Det är vår utgångspunkt att barnomsorg ska organiseras utifrån barnets bästa – inte utifrån förskolans, kommunens eller olika myndigheters behov och önskemål. Barn är olika och behöver olika former av omsorg, i synnerhet när de är små. Förskolan är bra och ska självfallet vara kvar och vidareutvecklas. Men kanske är den inte det bästa alternativet för alla barn hela tiden. Vårdnadsbidraget är frivilligt för kommunerna att införa, och deras skyldighet att enligt skollagen erbjuda barn som stadigvarande vistas i kommunen en förskoleplats kvarstår alltså.

Vårdnadsbidrag kan vara en lösning för alla de familjer som upplever att de har för lite tid för sina små barn. Men även de som av andra skäl söker alternativ till förskolan kan få stor nytta av vårdnadsbidraget –

exempelvis föräldrar med infektions- eller ljudkänsliga barn eller de som har arbetstider som inte är anpassade efter förskolans öppettider.

Det är särskilt viktigt att se att barnen är individer och har olika behov. Vi tror på föräldrarna. Föräldrarna är de som har huvudansvaret för barnets välbefinnande och som ska se till barnets bästa. Föräldrarna är också de som känner sina barn bäst och statens roll i sammanhanget är att stödja föräldrarnas val.

Av barnkonventionen följer bland annat att barnet har rätt att så långt det är möjligt bli omvårdat av sina föräldrar. Barnets bästa ska komma i främsta rummet och föräldrarna ska i sammanhanget få lämpligt bistånd då de fullgör sitt ansvar för barnets uppfostran. Detta inbegriper såväl stöd som möjliggör omsorg i hemmet som offentligt finansierad förskoleverksamhet.

Vad gäller språkutveckling och integration av barn med invandrabakgrund är jag övertygad om att föräldrarna är de som, utifrån familjens livssituation och barnets behov, har de bästa förutsättningarna att fatta beslut som är till barnets bästa. Detta gäller i de allra flesta fall och oavsett om föräldrarna kommer från Sverige eller något annat land. Utrymmet för flexibilitet och valfrihet bör också vara detsamma för alla familjer, oavsett nationalitet och bakgrund.

Barnets språkutveckling och integration ligger i barnets och föräldrarnas intresse oavsett nationalitet och bakgrund. En faktor av betydelse i detta sammanhang är deltagande i förskoleverksamheten, en verksamhet vars kvalitet kommer att förstärkas i och med regeringens satsningar på en utökning av allmän förskola till att även omfatta treåringar. Därmed har föräldrar möjlighet att välja en högkvalitativ förskola på hel- eller deltid. Det senare alternativet kan kombineras med ett reducerat vårdnadsbidrag. Oavsett om föräldrarna uppbär vårdnadsbidrag eller inte kvarstår också möjligheten till obegränsat deltagande i den öppna förskolan.

En annan viktig faktor för språkutveckling och integration av barn med invandrabakgrund är föräldrarnas språkkunskaper och integration, som i sin tur påverkas av möjligheten till arbete och egen försörjning. Regeringens mest prioriterade fråga är att sätta fokus på jobben och minska utanförskapet. Min bedömning är att arbetslinjen och regeringens åtgärder på det arbetsmarknadspolitiska området kommer att bidra till förbättrade språkkunskaper och ökad integration för såväl barn som föräldrar med invandrabakgrund. Människors möjlighet till god välfärd, frihet och integration i det svenska samhället bygger på förutsättningen att de ska kunna försörja sig själva.

Regeringen har mot denna bakgrund utformat vårdnadsbidraget så att det inte innebär ett hinder för att arbeta eller minskar människors ekonomiska självbestämmande. Vårdnadsbidraget kan kombineras med förvärvsarbete men däremot inte med vissa andra ersättningar från trygghetssystemen som grundar sig på föräldraskap, ålder, arbetsoförmåga eller arbetslöshet. Vårdnadsbidrag får inte heller lämnas till en vårdnads-havare vars sammanboende make eller sambo för samma period får någon sådan ersättning. Syftet med dessa begränsningar är att undvika inläsnings effekter för personer som står långt från arbetsmarknaden.

Regeringen har även för avsikt att genomföra andra reformer på det familjepolitiska området. Föräldrar som väljer att inte utnyttja vårdnads-

bidraget ska också få ökad valfrihet. Detta kommer att ske genom barnomsorgspengen som ökar mångfalden i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen, och därmed ger föräldrar möjlighet att ordna den omsorg som passar dem och deras barn. Kommunernas skyldighet att erbjuda förskola och skolbarnsomsorg till god kvalitet kvarstår, och verksamhetens kvalitet kommer också att förstärkas i och med regeringens satsningar på att förtydliga läroplanen för förskolan.

De så kallade Barcelonamålen från 2002 som interpellanten nämner i sin fråga ingår i EU-strategin för ökad tillväxt och sysselsättning. Målen handlar om att det senast 2010 ska finnas förskoleverksamhet för minst 90 procent av barnen mellan tre år och den obligatoriska skolåldern och för minst 33 procent av barnen under tre år. I åldersgruppen 0–3 år är det hittills bara fem medlemsstater – däribland Sverige – som har uppnått det uppsatta målet. Barcelonamålen är redan i dag i huvudsak inriktade på att främja kvinnors möjligheter att komma in i och stanna i arbetslivet för att på så sätt uppnå ökad jämställdhet.

Anf. 113 AMINEH KAKABAVEH (v):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret. Det råder ingen tvekan om att jag och ministern har helt olika syn på vårdnadsbidragets effekter och dess konsekvenser för både barnens pedagogiska utveckling och deras språkutveckling. Men vi har också helt olika syn på vad högerregeringens så kallade moderna familjepolitik kan medföra för kvinnors jämställdhet både inom familje- och samhällssfären. Regeringen har infört möjlighet för kommunerna att besluta om vårdnadsbidrag på 3 000 kronor per månad. Vårdnadsbidraget innebär att skattemedel används för att uppmuntra kvinnor att göra sig ekonomiskt beroende av män och axla rollen som hemmafru.

Fru talman! Kvinnor tar i dag ut ca 80 procent av föräldraförsäkringen. Den ojämlika fördelningen av föräldraansvaret leder till att kvinnor i högre grad än män arbetar deltid även när barnen blir större. Detta leder till att arbetsgivare betraktar kvinnor som mer riskabel arbetskraft, vilket försämrar förhandlingspositionen för alla kvinnor när det gäller löner och arbetsvillkor, även för dem som inte har barn.

Vi inom Vänsterpartiet insåg dessa problem redan innan vårdnadsbidraget infördes. Nu visar det sig att vi har fått rätt. Vårdnadsbidraget riskerar att försämma alla kvinnors villkor på arbetsmarknaden ytterligare i form av inlåsnings effekter, ökat antal visstidsanställningar, deltidsarbete och sämre löneutveckling.

Följden av en försvagad förankring på arbetsmarknaden är sämre pension, sämre ekonomisk trygghet vid arbetslöshet och sjukdom, sämre möjligheter till karriär och löneutveckling, i synnerhet för de kvinnor som redan har svårt att hitta ett arbete till exempel på grund av att de nyligen har kommit till Sverige. Vårdnadsbidraget gör alltså i längden de kvinnor som utnyttjar det mer beroende av en man med lön. Detta strider mot två av regeringens jämställdhetspolitiska mål. Det strider mot målet om ekonomisk jämställdhet, som innebär att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Det strider också mot målet om jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor

och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.

I tidigare interpellationsdebatter har ministern sagt att vårdnadsbidraget inte är en reform med fokus på jämställdhet utan med fokus på att stärka barnperspektivet. I interpellationssvaret hävdar ministern att det handlar om valfrihet för alla familjer. Jag undrar: Vad är det för valfrihet att tvingas söka vårdnadsbidrag på grund av bristande möjligheter att försörja sig? Jag undrar hur ministern tänker i fråga om detta.

Anf. 114 FINN BENGTTSSON (m):

Fru talman! Jag tackar för interpellationen och för svaret. Det var bra att det kom ett så långt och tydligt svar om alliansregeringens samlade ambition för en barnpolitik. Det är just vad diskussionen här handlar om – barnet i centrum.

När interpellanten nu tar upp frågan som en jämställdhetsfråga kan man fundera lite grann på om det inte även kan vara en aspekt att barnen ses som mer jämställda i förhållande till vuxna om barnen får sina rättigheter satta i fokus för en gångs skull.

Jag har stor respekt för Amineh Kakabavehs synpunkter på att jämställdheten är ett problem mellan män och kvinnor där vi alltså måste arbeta för en ökad jämställdhet.

Samtidigt är jag väldigt tveksam till de lösningar som man har försökt göra från den tidigare regeringen, som också stöds av interpellantens parti, för att uppnå jämställdhet med en form av social ingenjörskonst. I interpellantens inlägg här blev det väldigt tydligt att man anser att man bestämmer bättre uppifrån hur alla människor ska utforma sina liv. Barnet kommer då i sista hand, för i första hand kommer andra aspekter som också belystes i svaret från socialministern – att man primärt tittar på förskolans, kommunernas eller myndigheternas behov, eller varför inte på jämställdheten, framför barnets behov.

Jag har alltså väldigt svårt att förstå varför det skulle vara en rättvisefråga att ställa jämställdhet mellan män och kvinnor mot barnens rättigheter. Jag kan inte få in detta i mitt huvud.

Dessutom kan jag inte förstå argumentet att det har visat sig att införandet av ett vårdnadsbidrag som ett led i en stor satsning på barnpolitiken, precis som beskrivs i svaret från socialministern, efter lite drygt fem månader skulle kunna utvärderas som, om jag förstod interpellanten rätt, ett misslyckande. I så fall är det ett misslyckande utifrån den föreställning som hon hade redan från början, nämligen att detta inte går eftersom målet är att man först ska ha jämställdhet mellan män och kvinnor. Sedan får allt annat komma därefter.

Hur gärna vi än vill uppnå denna jämställdhet och hur gärna vi än vill sträva efter detta mål finns det andra värden och andra mål här i livet. Jag tycker att debatterna i dag generellt har handlat om vem som sätter barnet i första rummet och vem som sätter andra prioriteringar i första rummet. Inom interpellantens parti var det tydligt att när det gäller lesbiska par kommer deras intressen före barnets intressen. Här handlar det också om att jämställdheten kommer före barnets intressen.

Fru talman! Jag tror att denna diskussion kommer att vara polariserad så länge som vi inte förstår varandra när det gäller ambitionen att vilja se problemet från ett annat håll.

Vi har haft tolv år av socialdemokratiskt styre med stöd av Vänsterpartiet. Vad jag förstår har de samma ambitioner i framtiden om de får möjlighet att driva en tes. Detta ställs nu mot en majoritet medborgare som valde ett annat alternativ, inte minst för att de vill se förändringar på det barnpolitiska området. Låt oss då prova detta, och låt oss utvärdera resultatet av en samlad och ny barnpolitik som jag tror väldigt mycket på. Där är vårdnadsbidraget ett viktigt inslag.

Det har, som sagt, gått lite drygt fem månader. Jag tycker inte att man i detta läge kan göra en bedömning av om man har misslyckats med att uppnå en förbättring i fråga om barnens möjligheter genom den ökade valfriheten och flexibiliteten.

Däremot skulle jag vilja säga att det resultat som den förra regeringen, stödd av Vänsterpartiet, alltså interpellantens parti, lämnade efter sig gav vid handen att man inte strävade efter en maximering av flexibiliteten och valfriheten för föräldrarna som vårdnadshavare för barnen, utan man ville med social ingenjörskonst driva andra intressen framför barnens. Detta tycker jag inte är en barnpolitik som vi ska fortsätta med i det här landet.

Anf. 115 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Det är kanske så som interpellanten säger, att det finns väldigt tydliga meningsskiljaktigheter mellan oss. Efter hennes inlägg här är jag naturligtvis beredd att skriva under på det.

Det jag ser som kärnan i våra meningsskiljaktigheter är först och främst frågan om vem som bestämmer. Vem ska bestämma hur familjerna ordnar sin barnomsorg?

Å ena sidan finns där vi som tycker att det är viktigt att föräldrarna själva avgör detta eftersom det är de som bäst känner barnen och som vet vad som är bäst för barnen och eftersom de är myndiga personer som själva kan bestämma.

Å andra sidan finns där interpellanten som företräder linjen att det är bättre att de här frågorna avgörs av politiker som är sakkunniga och som begriper det här bättre än föräldrarna själva gör. Då lägger man livet till rätta för föräldrarna. De behöver inte bekymra sig över att behöva fatta egna beslut eller göra några överväganden, utan det får bli som politikererna bestämmer.

Den andra frågan är precis det som Finn Bengtsson här så förtjänstfullt hanterade, alltså vem familjepolitiken är till för. Är den till för barnen, eller är den till för vuxna föräldrar? Den självklara utgångspunkten för mig är att stå på barnens sida och att försöka hitta system som är sådana att barn, oavsett hur de är, får en möjlighet till en trygg och bra uppväxt.

Vänsterpartiet är lite grann inne på samma sak som Henry Ford och hans berömda T-Fordar. Man får välja precis som man vill bara man väljer svart, sade Henry Ford om sina bilar. Det är lite på samma sätt här. Vänsterpartiet säger: Ni får gärna välja själva bara ni väljer så som vi bestämmer. Sedan styr och ställer man med bidrag och lagar när det gäller hur mallen ska se ut för hur barn i Sverige ska tas om hand.

Jag tror inte att det är en modern familjepolitik. En modern familjepolitik handlar för mig om vuxna myndiga människor som kan fatta beslut om vad som är bäst för dem själva och för deras barn. Jag tilltror föräld-

rarna förstå att avgöra vad som är bäst för barnen och tror faktiskt till och med att föräldrarna vet det bättre än vi här i kammaren.

Det sägs här också att föräldrarna tvingas söka vårdnadsbidrag för att kunna försörja sig. Nej, så är det inte alls! Vårdnadsbidraget är en reform som handlar om att underlätta för den förälder som vill vara hemma ytterligare en tid efter det att föräldraförsäkringen gått ut eller som möjligen vill gå ned lite grann i arbetstid för att kunna tillbringa mer tid tillsammans med barnen. Det är det som är själva poängen.

Jag förundras ständigt över hur man från vänsterhåll kan anse att föräldraförsäkringen är lysande ända fram till ett magiskt datum. Fram till den tidpunkten är det lysande om föräldrar tar hand om sina barn. Men just vid en speciell tidpunkt inträffar alltså någonting fantastiskt. Då är det nämligen dåligt om föräldrarna skulle välja att prioritera barnen genom att gå ned i arbetstid eller vilja vara hemma ytterligare en tid med sina barn. Det är för mig en gåta hur alla kan vara stöpta efter samma mall och hur man precis på dagen kan veta när det är rätt respektive när det är fel. Detta tror jag är kärnan i meningsskiljaktigheterna mellan oss här.

Jag är ledsen, men jag tror inte att denna debatt helt kommer att överbrygga de här motsättningarna. Vi skiljs säkert här med olika uppfattningar i frågan, och så får det vara. Vi har i alla fall genomfört en reform som är efterlängtd hos många barnfamiljer.

Anf. 116 AMINEH KAKABAVEH (v):

Fru talman! Först vill jag tacka ministern för svaret. Jag vill bara tala om varför jag är så övertygad om att den här förslaget för föräldrarna inte gäller alla föräldrar. Många kvinnor, framför allt kvinnor från olika förorter till våra större städer, tvingas till detta.

Jag kan ge några exempel utifrån uppgifter från slutet av november. 95 föräldrar i Rinkeby-Tensta och 63 föräldrar i Spånga-Tensta har ansökt om vårdnadsbidrag, vilket kan jämföras med 19 ansökningar från föräldrar i Upplands-Väsby, 6 ansökningar från föräldrar i Salem och 15 ansökningar från föräldrar i Danderyd. Jag menar att detta visar på en väldigt tydlig skillnad mellan de olika kommunerna eller stadsdelarna.

Att skattepengar nu börjar gå till att hålla barn borta från en pedagogisk verksamhet som utvecklar barns sociala förmåga är helt fel utveckling, tycker jag. Jag talar också utifrån egen erfarenhet. Som socialarbetare har jag i tio år arbetat med barn och ungdomar.

Jag håller med ministern om att ett barn behöver sina föräldrar, oavsett om barnet är ett år eller om barnet är 15 år – det tycker jag absolut – men lösningen är inte att föräldrar som har barn som är yngre än tre år helt enkelt ska få 3 000 kronor i månaden för att ta hand om sina barn.

Sänk arbetstiden så att båda föräldrarna har tid i stället för att satsa på den här reformen! Jag tänker på de kvinnor som liksom jag kommer från delar av världen där man aldrig haft möjlighet vare sig till högre utbildning eller till att finnas på arbetsmarknaden. Man har aldrig fått den chans som finns här i Sverige. Jag är jag rädd att man på ett eller annat sätt försöker ta ifrån dem den möjligheten. Det tycker jag är väldigt olyckligt.

Jag bor i Skärholmsområdet. Södersidans tidning har skrivit om 35 kvinnor från Afrika och andra delar av världen som inte ens har en chans

att komma in på arbetsmarknaden. Såvitt jag vet är denna regerings målsättning att man ska komma ut på arbetsmarknaden. Man ska helt enkelt ha utbildning och arbete och inte vara bidragsberoende. För mig är det hela en paradox. Även om jag inte var politiker eller en vanlig socialarbetare eller så skulle jag tänka: Men, Herre Gud, hur ska jag förstå den här politikern? Hur ska jag kunna ta in det som sägs som något som verkligen gynnar föräldrarna, både kvinnor och män?

Varför är det här viktigt? Ja, det är självklart att vi i Sverige hävdar att Sverige är världens mest jämställda land. Men vi upplever inte det här målet. Jag har inga sådana förväntningar från något land i Afrika eller i Mellanöstern. Där kräver ingen detta. Det är inte lagstadgat, och ingen strävar efter det. Men här strävar alla efter jämställdhet. Detta är motsägelsefullt.

Jag vet och är övertygad om att barn behöver båda föräldrarna. Lösningen är inte de 3 000 kronorna. Erfarenheter från Norge och Danmark visar på ett misslyckande. Där gällde det ensamstående kvinnor, föräldrar som stod längre bort från arbetsmarknaden och invandrade kvinnor. Det är precis som i Skolverkets remissvar på propositionen om vårdnadsbidraget, nämligen att erfarenheterna visar att det hela är helt olyckligt och att det här har varit ett misslyckande i andra delar av världen.

Varför ska vi lyckas med det här när vi redan vet att det finns så många kvinnor som står utanför arbetsmarknaden, framför allt kvinnor med invandrarbakgrund?

Anf. 117 FINN BENGTSSON (m):

Fru talman! Interpellanten målar upp en bild av att det föreligger en orättvisa och antyder, i alla fall enligt mitt sätt att lyssna, att det här varit en odemokratisk process. Låt oss därför se hur det har gått till!

En folkmajoritet i det här landet har valt en ny regering eftersom man tyckt att tolv år med tidigare provad strategi inte varit så lyckade. Denna folkmajoritet som valt fram en ny regering talade redan före valet om att vårdnadsbidraget är en intressant uppslag i ett familjepolitiskt program med mycket mer, som också redovisas i svaret.

Sedan har vi fattat beslut om en lag. Kommunerna i sin tur har så att säga fullständig rättvisa att bestämma om de vill eller inte vill införliva det här lagförslaget, precis som socialministern har nämnt. Ett antal kommuner har sedan gjort det. Ett antal Stockholmskommuner nämns här. Jag räknar med att det var ett par hundra människor som nämndes och som har valt detta.

Är det interpellantens mening att de människor som fått detta genom en rättvis demokratisk process i flera led, som ett alternativ till en tidigare provad politik, ska undandras den här möjligheten därför att interpellanten och hennes parti absolut bestämt sig för att det finns andra mål som är viktigare än dessa mål som röstats fram successivt? Jag vill nästan säga att det är fråga om grundlagsbetonade ändringar eftersom det är flera mellanliggande demokratiska processer som krävs för att införa en sådan här ordning.

Nej, fru talman, jag tror att det mycket mer handlar om en djupgripande ideologisk diskussion. Jag säger detta bara för att exemplifiera vad jag menar är problemet i den här debatten, som vi inte kommer att lösa i kväll.

Låt oss tänka oss att vi uppnår en hypotetiskt fullständig jämställdhet – om det nu var ett mål från interpellantens sida. Är man intresserad av att fundera över valfrihet och flexibilitet för den jämställda populationen att välja den barnomsorg som man vill? Nej, jag tror inte det. Jag tror att man i grunden, om jag får misstänka, inte vill se någon sådan valfrihet och flexibilitet för vårdnadshavare. Man sätter inte barnen i fokus, allra minst i det utopiska samhälle man själv drömmer om. Inte heller i det samhälle som är fullständigt jämställt och klasslöst kommer det att finnas någon rättvisa för barnen.

Anf. 118 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag tänkte påminna om en undersökning som gjordes vid Göteborgs universitet där man i samband med valet gjorde en jättestor mätning. Man ställde människor ett antal frågor. En av de frågorna handlade om vårdnadsbidrag enligt den modell som nu har införts i Sverige. Man frågade vad de tyckte om den reformen.

Det visade sig att i det parti som jag företräder fanns det en majoritet av väljarna som tyckte att vårdnadsbidrag var bättre än att vara utan. I det parti som Finn Bengtsson företräder, Moderaterna, fanns en majoritet av väljarna som tyckte att vårdnadsbidrag var bättre än att vara utan. I Folkpartiet var det på samma sätt, i Centerpartiet var det på samma sätt, i Socialdemokraterna var det på samma sätt, i Miljöpartiet var det på samma sätt och i Vänsterpartiet var det på samma sätt. Fler av dem som röstade på Vänsterpartiet tyckte att vårdnadsbidrag i den här tappningen var bättre än att vara utan.

Jag tror att svenska folket har en stark känsla för att man själv som förälder ska få bestämma i de här sakerna. Det betyder inte att alla kommer att använda vårdnadsbidraget, men det bygger på att människor har uppfattningen att alla bör kunna få välja, alla bör få ett större mått av valfrihet än det som har rått i decennier tidigare. Det är detta som vi nu genomför, precis som Finn Bengtsson var inne på.

Jag ska också påminna om att vi har infört en jämställdhetsbonus som syftar till att få ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen. Jag tror att det är ett viktigt inslag. Precis som det har redogjorts för här tidigare är männen underrepresenterade när det gäller uttaget av föräldraförsäkringsdagar. Bonusen syftar till att utjämna uttaget. Man får en rejäl ekonomisk bonus om föräldrarna delar lika.

Det goda med det här är att det är en morot, det är inte en piska. Vänsterpartiet vill lagstifta om en tudelning, som i vissa fall kommer att innebära att barnen berövas föräldraförsäkringsdagar. Bonusen ger föräldrarna möjlighet att fördela dessa på det sätt som är lämpligt, och det kommer att utgå en bonus om det är lika fördelat eller om man vrider det i en mer jämställd riktning. Jag tror att det är viktigt att fäderna tar ett större ansvar för barnen tidigt så att barnen kan knyta an till pappan och att pappan kan bli mer delaktig i barnets uppväxt. Jag tror att det kommer att spela en jättestor roll när barnet blir större. Vänsterpartiet vill tvångsdela föräldraförsäkringen.

Det ställs frågan om arbetslinje och vårdnadsbidrag. Det råkar vara så att vi kan ha flera tankar i huvudet samtidigt. Vi tycker till exempel att föräldraförsäkringen är utmärkt och att den inte strider mot arbetslinjen, som gäller i övrigt. Barn ska ha en trygg uppväxt. Detsamma gäller vård-

nadsbidraget. Det ger föräldrar möjlighet att vara hemma ännu lite längre eller att gå ned i arbetstid. Det rimmar utomordentligt väl med arbetslinjen, för vi är inte alldeles enögda i vårt tänkande.

Här väljs en väldigt dramatisk och intressant formulering om att skattepengar går till att hålla barn borta från pedagogiskt innehåll. Det är precis den typ av överhetsfasoner som jag tror att de flesta svenska barnfamiljer är innerligt less på. Man vill snarare höra att vi tror på er som föräldrar, vi tror att ni vet ert barns bästa och ni ska ha beslutanderätten själva.

Anf. 119 AMINEH KAKABAVEH (v):

Fru talman! Det är inte så att vi skrämmer bort eller att det är osanna påståenden. Jag sitter själv som ersättare i stadsdelsnämnden i Skärholmen. När detta infördes var direktören jätteorolig. Han sade att det är skattemedel. Jag vet inte hur man klarar det. Det var inte alls tal om hur man ska finansiera det. Det är ett exempel.

Valfrihet ska jag tala om. Valfrihet för vem? Är det för välbeställda kvinnor som tjänar 25 000–35 000 kronor och som ska vara hemma för att vårda sina barn för 3 000 kronor? Nej, det är sant att det inte är dessa. Det är de kvinnor som jag nämnde i mitt förra inlägg. Det är faktiskt ensamstående kvinnor och kvinnor som har varit utanför arbetsmarknaden.

I går var jag i Botkyrka och träffade representanter för socialtjänsten och några fackliga aktivister. De är helt enkelt väldigt oroliga över den situation som kvinnor har i dag. Man lämnar in hundra ansökningar per vecka, men man får inte jobb. Det ger psykisk påverkan. Man kan inte klara av det med den arbetsmarknadspolitik som högern har infört. Det blir omöjligt. Då går man tillbaka till att det är lika bra att sitta hemma med barnen och slippa de fysiska och psykiska påfrestningarna.

Det handlar också om språkutveckling. Hur ska invandrade barn lära sig svenska under dessa tre år? Det är väldigt påfrestande. När föräldrar lämnar barn på dagis efter tre år har dessa barn väldigt svårt att anpassa sig. Det handlar om pedagogik. I hemmet har man ett helt annat förhållningssätt i fråga om barnuppfostran än när det gäller det moderna samhällets sätt att uppfostra barn. Det är två helt olika världar. Det här är olyckligt för barns uppväxtsituation.

Anf. 120 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Efter de här inläggen funderar man om föräldrar över huvud taget ska få ha någon befattning med sina barn. Jag tror att föräldrar är de som känner sina barn bäst och bör ha beslutandemakten.

Här sägs det att invandrarkvinnor är överrepresenterade. Ska vi underkänna deras val? Om kvinnor som kommer från en annan bakgrund träffar ett medvetet val som landar på att de vill stanna hemma en tid ytterligare med sina barn, är det någonting som ska underkännas? Är det just för att de har en annan bakgrund, eller är det av något annat skäl?

Jag vill tilltro varje vuxen människa möjligheten att själv bestämma och förmågan att besluta.

Jag vill också påminna när det gäller vårdnadsbidraget och nivån om att svenska småbarnsfamiljer är ganska fiffiga. När det gäller föräldraförsäkringens utformning har det utvecklats en imponerande kunskap om

hur man kan använda föräldraförsäkringen för att tänja ut tiden så mycket som möjligt. Många föräldrar använder den modellen, för man vill vara hemma med sina barn lite längre än vad föräldraförsäkringen strikt använd skulle leda till. De använder den inte på något sätt som är mot reglerna. De använder den så att de tar ut fyra och fem dagar och på det sättet tänjer ut tiden.

Jag tror att vårdnadsbidraget kommer att användas av många på ungefär samma sätt. Många föräldrar känner att de vill vara hemma, inte alla, men de som önskar det och menar att det är det bästa för deras barn ska ha rätten att bestämma detta. Jag står på föräldrarnas sida och har barnens perspektiv i den fråga som jag tror har en väldigt stor betydelse för att skapa trygga uppväxtförhållanden för alla barn i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde

Andre vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 21 november inkommit.

17 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
2008/09:89 till justitieutskottet

18 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Skatteutskottets betänkanden 2008/09:SkU11–SkU15 och SkU17–
SkU19

19 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Anmälades och bordlades
Proposition
2008/09:74 Vårdval i primärvården

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för denna proposition skulle förlängas till *fredagen den 16 januari 2009*.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
2008/09:AU1 Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

Försvarsutskottets betänkande
2008/09:FöU1 Försvar och samhällets krisberedskap – budgetåret 2009

20 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 9 december

2008/09:200 Krediter till småföretag

av *Marie Engström* (v)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:201 Sveriges inställning till Frontex kränkningar av asylrätten

av *Kalle Larsson* (v)

till statsrådet Tobias Billström (m)

2008/09:202 Turtätheten för tåg i Söderhamnsregionen

av *Åsa Lindestam* (s)

till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2008/09:203 Situationen i skånsk sjukvård

av *Morgan Johansson* (s)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 december.

21 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 8 december

2008/09:366 Banker och identitetskort

av *Laila Bjurling* (s)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:367 Avsaknad av ID-handling som arbetsmarknadshinder

av *Laila Bjurling* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

den 9 december

2008/09:368 Arbetslösheten i Örebro län och nya varsel

av *Ameer Sachet* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

Prot. 2008/09:45
9 december

2008/09:369 Dubai som skatteparadis
av *Ameer Sachet* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 december.

22 § Kammaren åtskildes kl. 21.59.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 16.01,
av förste vice talmannen därefter till och med 11 § anf. 81 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
3 § Svar på interpellation 2008/09:104 om utvecklingen i Kongo.....	2
Anf. 1 Utrikesminister CARL BILDT (m).....	2
Anf. 2 PETER HULTQVIST (s).....	3
Anf. 3 CARINA HÄGG (s).....	4
Anf. 4 Utrikesminister CARL BILDT (m).....	5
Anf. 5 PETER HULTQVIST (s).....	6
Anf. 6 CARINA HÄGG (s).....	7
Anf. 7 Utrikesminister CARL BILDT (m).....	8
Anf. 8 PETER HULTQVIST (s).....	9
Anf. 9 Utrikesminister CARL BILDT (m).....	9
4 § Svar på interpellation 2008/09:115 om småföretagens överlevnad.....	10
Anf. 10 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c).....	10
Anf. 11 LUCIANO ASTUDILLO (s).....	11
Anf. 12 LENNART PETERSSON (c).....	12
Anf. 13 BÖRJE VESTLUND (s).....	13
Anf. 14 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c).....	14
Anf. 15 LUCIANO ASTUDILLO (s).....	15
Anf. 16 LENNART PETERSSON (c).....	16
Anf. 17 BÖRJE VESTLUND (s).....	17
Anf. 18 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c).....	17
Anf. 19 LUCIANO ASTUDILLO (s).....	18
Anf. 20 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c).....	19
5 § Svar på interpellationerna 2008/09:159, 157, 156 och 160 om investeringsstöd och renoveringsåtgärder.....	20
Anf. 21 Statsrådet MATS ODELL (kd).....	20
Anf. 22 CARINA MOBERG (s).....	21
Anf. 23 BÖRJE VESTLUND (s).....	22
Anf. 24 MARYAM YAZDANFAR (s).....	23
Anf. 25 LARS MEJERN LARSSON (s).....	24
Anf. 26 GUNNAR SANDBERG (s).....	25
Anf. 27 LENNART PETERSSON (c).....	26
Anf. 28 AMEER SACHET (s).....	27
Anf. 29 Statsrådet MATS ODELL (kd).....	28
Anf. 30 CARINA MOBERG (s).....	29
Anf. 31 BÖRJE VESTLUND (s).....	30
Anf. 32 MARYAM YAZDANFAR (s).....	30
Anf. 33 LARS MEJERN LARSSON (s).....	31
Anf. 34 GUNNAR SANDBERG (s).....	32
Anf. 35 LENNART PETERSSON (c).....	32
Anf. 36 AMEER SACHET (s).....	33
Anf. 37 Statsrådet MATS ODELL (kd).....	34

Anf. 38 CARINA MOBERG (s).....	35
Anf. 39 BÖRJE VESTLUND (s).....	35
Anf. 40 MARYAM YAZDANFAR (s).....	36
Anf. 41 LARS MEJERN LARSSON (s).....	36
Anf. 42 Statsrådet MATS ODELL (kd).....	37
6 § Svar på interpellation 2008/09:158 om färre hyresrätter och förvärrad bostadssituation.....	37
Anf. 43 Statsrådet MATS ODELL (kd).....	37
Anf. 44 SYLVIA LINDGREN (s).....	38
(forts.).....	39
Ajournering.....	39
Återupptagna förhandlingar.....	39
6 § (forts.) Svar på interpellation 2008/09:158 om färre hyresrätter och förvärrad bostadssituation.....	40
Anf. 45 LENNART PETTERSSON (c).....	40
Anf. 46 Statsrådet MATS ODELL (kd).....	40
Anf. 47 SYLVIA LINDGREN (s).....	41
Anf. 48 LENNART PETTERSSON (c).....	42
Anf. 49 Statsrådet MATS ODELL (kd).....	43
Anf. 50 SYLVIA LINDGREN (s).....	43
Anf. 51 Statsrådet MATS ODELL (kd).....	44
7 § Svar på interpellation 2008/09:171 om stabilitetsprogram för banksektorn.....	44
Anf. 52 Statsrådet MATS ODELL (kd).....	44
Anf. 53 THOMAS ÖSTROS (s).....	46
Anf. 54 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s).....	47
Anf. 55 Statsrådet MATS ODELL (kd).....	48
Anf. 56 THOMAS ÖSTROS (s).....	49
Anf. 57 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s).....	50
Anf. 58 Statsrådet MATS ODELL (kd).....	51
Anf. 59 THOMAS ÖSTROS (s).....	52
Anf. 60 Statsrådet MATS ODELL (kd).....	52
8 § Svar på interpellation 2008/09:128 om stärkt integritet vid smygfilmningssituationer.....	53
Anf. 61 Justitieminister BEATRICE ASK (m).....	53
Anf. 62 EVA JOHNSSON (kd).....	54
Anf. 63 Justitieminister BEATRICE ASK (m).....	54
Anf. 64 EVA JOHNSSON (kd).....	55
Anf. 65 Justitieminister BEATRICE ASK (m).....	56
Anf. 66 EVA JOHNSSON (kd).....	57
9 § Svar på interpellation 2008/09:129 om barnperspektivet vid vårdnadstvister.....	57
Anf. 67 Justitieminister BEATRICE ASK (m).....	57
Anf. 68 EVA JOHNSSON (kd).....	58
Anf. 69 Justitieminister BEATRICE ASK (m).....	59
Anf. 70 EVA JOHNSSON (kd).....	60
Anf. 71 Justitieminister BEATRICE ASK (m).....	61
Anf. 72 EVA JOHNSSON (kd).....	62

Anf. 73	Justitieminister BEATRICE ASK (m)	62
10 §	Svar på interpellation 2008/09:168 om rättssäkerhet i försäkringskassemål	63
Anf. 74	Justitieminister BEATRICE ASK (m)	63
Anf. 75	PETER HULTQVIST (s)	64
Anf. 76	Justitieminister BEATRICE ASK (m)	64
Anf. 77	PETER HULTQVIST (s)	66
Anf. 78	Justitieminister BEATRICE ASK (m)	67
Anf. 79	PETER HULTQVIST (s)	68
Anf. 80	Justitieminister BEATRICE ASK (m)	68
11 §	Svar på interpellation 2008/09:162 om samhällets stöd vid vårdnadstvister	69
Anf. 81	Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	69
Anf. 82	LENNART AXELSSON (s)	70
Anf. 83	Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	71
Anf. 84	LENNART AXELSSON (s)	72
Anf. 85	Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	73
Anf. 86	LENNART AXELSSON (s)	74
Anf. 87	Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	74
12 §	Svar på interpellation 2008/09:112 om vård till papperslösa	75
Anf. 88	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	75
Anf. 89	GUNVOR G ERICSON (mp)	76
Anf. 90	ULF NILSSON (fp)	77
Anf. 91	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	78
Anf. 92	GUNVOR G ERICSON (mp)	79
Anf. 93	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	80
Anf. 94	GUNVOR G ERICSON (mp)	80
Anf. 95	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	80
13 §	Svar på interpellation 2008/09:130 om diskriminering av lesbiska par vid assisterad befruktning	81
Anf. 96	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	81
Anf. 97	JOSEFIN BRINK (v)	82
Anf. 98	FINN BENGTTSSON (m)	83
Anf. 99	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	84
Anf. 100	JOSEFIN BRINK (v)	84
Anf. 101	FINN BENGTTSSON (m)	85
Anf. 102	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	86
Anf. 103	JOSEFIN BRINK (v)	86
Anf. 104	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	86
14 §	Svar på interpellation 2008/09:146 om skuldsatta barn	87
Anf. 105	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	87
Anf. 106	RAIMO PÄRSSINEN (s)	87
Anf. 107	JAN ERTSBORN (fp)	88
Anf. 108	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	89
Anf. 109	RAIMO PÄRSSINEN (s)	90
Anf. 110	JAN ERTSBORN (fp)	90
Anf. 111	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	91

15 § Svar på interpellation 2008/09:151 om vårdnadsbidraget och segregationen.....	91
Anf. 112 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	91
Anf. 113 AMINEH KAKABAVEH (v).....	93
Anf. 114 FINN BENGTTSSON (m).....	94
Anf. 115 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	95
Anf. 116 AMINEH KAKABAVEH (v).....	96
Anf. 117 FINN BENGTTSSON (m).....	97
Anf. 118 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	98
Anf. 119 AMINEH KAKABAVEH (v).....	99
Anf. 120 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	99
16 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde	100
17 § Hänvisning av ärende till utskott	100
18 § Förnyad bordläggning.....	100
19 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid.....	100
20 § Anmälan om interpellationer	101
21 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	101
22 § Kammaren åtskildes kl. 21.59.	102

